

Barnhushållens ekonomi

Uppföljning av resultatindikatorer för den ekonomiska familjepolitiken 2025

Vårt diarienummer:

FK 2025/000545

Upplysningar:

Analytiker Alma Wennemo Lanninger

010-116 79 37

alma.wennemo.lanninger@forsakringskassan.se

Webbplats:

www.forsakringskassan.se

Försäkringskassan

Innehåll

Uppföljning av resultatindikatorer för den ekonomiska familjepolitiken 2025	1
Sammanfattning.....	4
Barnfamiljernas inkomster beräknas öka igen	4
Många ensamstående mammor har inte råd med det nödvändigaste	4
Ersättningarnas bidrag till den ekonomiska standarden fortsätter att minska	4
Långsam utveckling mot en jämn fördelning av föräldrapenningen	5
Resultaten ska tolkas med försiktighet	5
Inledning	6
Om uppdraget	6
Indikatorerna	7
Data från flera källor hos SCB och Försäkringskassan	7
God ekonomisk levnadsstandard för alla barnfamiljer	9
Sammanfattande iakttagelser	9
Hushållens reala inkomster beräknas öka igen	9
Ersättningarna har störst betydelse för ensamstående mammor med många barn	13
Den största delen av ersättningarna går till hushåll med låga inkomster	15
Ekonomisk utsatthet i barnhushåll.....	19
Sammanfattande iakttagelser	19
Hur mäter man ekonomisk utsatthet?	19
Andelen med relativt låg ekonomisk standard beräknas öka bland barnfamiljer... ..	21
Ersättningarna minskar ekonomisk utsatthet, särskilt bland ensamstående mammor	25
Stor andel med låg inkomststandard bland ensamstående mammor med flera barn	27
Försörjningsstöd är vanligast bland ensamstående mammor och utrikes födda.. ..	29
Olika mått på ekonomisk utsatthet fångar olika saker	31
Minskade ekonomiska skillnader mellan hushåll med och utan barn	33
Sammanfattande iakttagelser	33
Den ekonomiska familjepolitikens inkomstutjämnande effekt kvar på samma nivå.....	33
Familjeersättningarna minskar inkomstskillnader mellan hushåll med och utan barn	34
Jämställt föräldraskap	37
Sammanfattande iakttagelser	37
Långsam utveckling mot mer jämställt uttag	37
En tiondel av papporna tar inte ut någon föräldrapenning	38
Högutbildade och inrikes födda pappors uttag är högre	40
Vart femte par delar lika på föräldrapenningen	42

Mammor är i högre grad föräldralediga utan föräldrapenning	43
Diskussion.....	46
Ersättningarnas bidrag till barnhushållens ekonomiska standard minskar mest bland dem med störst behov.....	46
Den ekonomiska familjepolitiken är fortsatt viktig för ekonomiskt utsatta.....	47
Den inkomstutjämnande effekten kan förbättras	48
Långsam utveckling mot ett jämställt uttag	49
Referenser	51
Bilaga 1. Förändringar inom den ekonomiska familjepolitiken.....	53
Bilaga 2. Om bostadsbidrag till barnfamiljer.....	55
Bilaga 3. Utgångspunkter för tolkning och analys	57
Asylsökande ingår inte i statistiken	57
Resultatet från indikatorerna bör jämföras över tid	57
Flera indelningar i typer av hushåll	57
Förändringar både inom och mellan grupperna.....	58
Ändringar för att ta hänsyn till växelvis boende	58
Inkomster från Norden inräknas sedan 2020	59
Rekommendationer, regeländringar och förändrade uttagsmönster under covid-19-pandemin.....	59
Bilaga 4. Metodologisk fördjupning	61
Data.....	61
Vad är ett barnhushåll och hur många finns det?	62
Definitioner	64
Jämställdhet och jämställt föräldraskap	67
Median, medeltal, kvintiler, deciler och percentiler	69
Gini-koefficienten och koncentrationskoefficienten	70

Sammanfattning

Ersättningarna inom den ekonomiska familjepolitiken har betydelse för att minska ekonomisk utsatthet i barnfamiljerna. De gör störst skillnad där behoven är stora. Särskilt viktiga är ersättningarna för ensamstående mammor med låga inkomster. Det visar Försäkringskassans uppföljning av indikatorerna för 2024.

Barnfamiljernas inkomster beräknas öka igen

De reala inkomsterna i Sverige har ökat under många år. Efter en nedgång under 2022 och 2023 beräknas inkomsterna återigen ha ökat under 2024.

Ökningen syns i alla typer av hushåll, men beräknas ha varit större i hushåll med höga inkomster. Därmed ökar även inkomstspridningen, alltså skillnaden mellan de som har lägst och de som har högst inkomster.

Låga inkomster är vanligare bland ensamstående med barn, särskilt bland ensamstående mammor med flera barn. Höga inkomster är vanligare bland sammanboende utan barn, men även bland sammanboende med barn.

Många ensamstående mammor har inte råd med det nödvändigaste

Familjeersättningarna minskar den ekonomiska utsattheten i barnhushållen, men många familjer har ändå en ekonomiskt utsatt situation.

Hur många i barnhushåll som kan sägas leva i ekonomisk utsatthet, beror på vilket mått som används. Oavsett mått är det dock vanligare i vissa typer av barnhushåll, som hushåll med ensamstående mammor och hushåll med utrikes födda föräldrar.

Relativ låg ekonomisk standard innebär en inkomst som är lägre än 60 procent av medianinkomsten i befolkningen. Under åren 2000–2010 ökade andelen med relativ låg ekonomisk standard i alla hushållstyper, vilket hänger ihop med att inkomstspridningen ökade. Ökningen var störst bland ensamstående föräldrar. Andelen har varit mer stabil mellan åren 2011–2024, med en liten ökning i barnhushållen.

Ett annat mått på ekonomisk utsatthet är låg inkomststandard, att inkomsten inte räcker till de nödvändiga utgifterna. Även om det skett öknings i vissa grupper under vissa år, så är den långsiktiga trenden att den typen av ekonomisk utsatthet har minskat. Andelen med låg inkomststandard är störst bland ensamstående mammor. För 2024 beräknas 22 procent av de ensamstående mammorna med tre eller fler barn ha låg inkomststandard.

Ersättningarnas bidrag till den ekonomiska standarden fortsätter att minska

Av alla barnhushållens inkomster beräknas 7 procent komma från ersättningarna från den ekonomiska familjepolitiken under 2024. För ensamstående mammor med tre eller fler barn beräknas ersättningarna utgöra 29 procent av inkomsten 2024, varav knappt 16 procent i form av behovsprövade bidrag.

Samtidigt minskar ersättningarnas andel av hushållens ekonomiska standard, vilket främst förklaras av barnhushållens reallöneökningar. Minskningen har varit större bland ensamstående än bland sammanboende barnfamiljer. För att ersättningarnas andel inte ska minska ytterligare behöver ersättningsbeloppen i de behovsprövade och generella bidragen höjas.

De familjepolitiska ersättningarna bidrar också till att minska skillnaderna i ekonomiska förutsättningar mellan hushåll med barn och hushåll utan barn. De bidrog mindre under 2024 än 2023. Mest bidrog de inom gruppen med de lägsta inkomsterna. Inkomstskillnaderna mellan hushåll med och utan barn är större ju högre inkomsterna är. Därmed bidrar ersättningarna bara i viss utsträckning till att minska de ekonomiska skillnaderna mellan hushåll med och utan barn.

Sedan år 2000 har ersättningarna bidragit allt mindre till att minska förekomsten av relativ låg ekonomisk standard i barnhushållen. År 2024 beräknas ersättningarna minska andelen hushåll med relativ låg ekonomisk standard från 23 procent till knappt 16 procent, jämfört med från 24 till 8 procent år 2000.

Långsam utveckling mot en jämn fördelning av föräldrapenningen

Mammor tar fortsatt ut fler föräldradagar och har en längre föräldraledighet än pappor. För barnen födda 2022 tog mammorna 73 procent av föräldrapenningdagarna som använts under barnens två första levnadsår. Därtill var mammor föräldralediga fler dagar utan ersättning jämfört med pappor. För både mammor och pappor syns en liten minskning i obetald ledighet för barn födda 2022.

Utvecklingen mot att föräldrapar delar mer lika på föräldrapenningen har de senaste åren varit långsam. För barn födda 2022 minskade pappors andel av föräldrapenninguttaget marginellt jämfört med pappor till barn födda 2021.

En femtedel av alla föräldrapar delade jämställt på föräldrapenningdagarna. Jämfört med föräldraparen som fick barn året innan såg vi ingen ökning av de som delade jämställt till barn födda 2022 men andelen par där mamman tar ut mer än 91 procent av dagarna minskade.

Resultaten ska tolkas med försiktighet

De resultat för indikatorerna som vi presenterar kan inte i sig utläsas som mått på måluppfyllnad. Däremot kan utvecklingen över tid användas som ett underlag för att bedöma hur måluppfyllnaden utvecklas.

Till detta regeringsuppdrag simulerar vi värden för det senaste året, eftersom faktiska uppgifter saknas vid analysens genomförande. Simuleringen görs genom en framskrivning med hjälp av SCB:s simuleringsmodell i "Fördelningsanalytiskt statistiksystem för inkomster och transfereringar" (FASIT). Dessa är förknippade med viss osäkerhet, och därför ska de uppgifter vi redovisar för 2024 tolkas med försiktighet.

Inledning

Den ekonomiska familjepolitiken ska bidra till en god ekonomisk levnadsstandard för alla barnfamiljer, minska skillnaderna i de ekonomiska villkoren mellan hushåll med och utan barn samt bidra till ett jämställt föräldraskap.¹ I denna rapport analyseras måluppfyllelsen för dessa mål.

Under 2024 betalade Försäkringskassans ut knappt 92,8 miljarder kronor i ersättningar riktade till barnfamiljer.²

Ersättningar kan delas in i tre typer: försäkringar, generella bidrag och behovsprövade bidrag. Försäkringarna utgörs av föräldrapenning, tillfällig föräldrapenning och graviditetspenning samt barnpension, efterlevandestöd till barn och pensionsrätt för barnår.³ Dessa är inkomstrelaterade och baseras på föräldrarnas tidigare inkomst.⁴ För de generella bidragen, barnbidrag och adoptionsbidrag, betalas ett lika stort belopp ut till alla berättigade barnhushåll. De behovsprövade bidragen är bostadsbidrag, underhållsstöd och omvårdnadsbidrag.

Utöver dessa ersättningar finns andra familjepolitiska förmåner, i form av subventionerade tjänster, såsom barnomsorg, fri tandvård för barn, fri sjukvård för barn och fri mödravård. Även skatter, arbetsmarknad, inflation och ränteläge har stor betydelse för barnfamiljernas ekonomiska situation. I detta uppdrag fokuserar vi dock på betydelsen av den ekonomiska familjepolitikens ersättningar.

Om uppdraget

Försäkringskassan ska enligt regleringsbrevet för 2025 presentera och analysera utvecklingen av de indikatorer som tagits fram för att följa den ekonomiska familjepolitikens måluppfyllelse.⁵ Riksförsäkringsverket och Försäkringskassan har haft liknande uppdrag i omgångar sedan 2003.

Den här rapporten är den 17 i ordningen och är den andra delen i svaret på regeringsuppdraget. Den första delen består av ett tabellverk där resultatet för indikatorerna presenteras som okommenterad statistik. Detta levererades den 31 mars 2024.

Målet är att Socialdepartementet, Försäkringskassans ledning och andra intressenter ska kunna följa och förstå utvecklingen av den ekonomiska familjepolitiken och dess betydelse för olika grupper av barnhushåll.

¹ Prop. 2023/24:1.

² Försäkringskassan (2025a).

³ Barnpension, efterlevandestöd till barn och pensionsrätt för barnår administreras av Pensionsmyndigheten.

⁴ Av totalt 480 föräldrapenningdagar är 390 inkomstbaserade och 90 är på så kallad lägstanivå. För föräldrar med låg eller ingen tidigare inkomst utgår föräldrapenning på grundnivå.

⁵ Socialdepartementet (2024).

Indikatorerna

Vi följer måluppfyllelsen för den ekonomiska familjepolitiken genom att studera indikatorer, som kan fördelas på de tre delmålen enligt nedan.

God ekonomisk levnadsstandard för alla barnfamiljer

- Ersättningarnas fördelning på barnhushåll av olika typer och med olika inkomstnivåer.
- Ersättningarnas andel av hushållens ekonomiska standard, i olika typer av barnhushåll.
- Utveckling av ekonomisk standard bland olika typer av barnhushåll och hushåll utan barn.
- Förekomsten av ekonomisk utsatthet enligt olika mått, i olika typer av barnhushåll, en jämförelse med andra typer av hushåll och utvecklingen över tid.
- Förekomsten av ekonomisk utsatthet i olika typer av barnhushåll om familjeersättningarna räknas bort från inkomsten, och utvecklingen över tid.

Minskade skillnader mellan hushåll med och utan barn

- Den ekonomiska familjepolitikens kapacitet att minska inkomstjämligheten i befolkningen, mätt i bidrag till Gini-koefficienten.
- Den ekonomiska familjepolitikens kapacitet att utjämna skillnader i ekonomisk standard mellan hushåll med och utan barn.

Jämställt föräldraskap

- Föräldrarnas fördelning av föräldrapenning under barnets två första levnadsår, och andelen som delar jämställt på föräldrapenningdagarna.⁶
- Föräldrarnas fördelning av skattad föräldraledighet under barnets två första år, och andelen som delar jämställt på föräldraledigheten.

Utfallet av indikatorerna analyseras i fyra resultatkapitel. I de första två kapitlen analyseras indikatorerna rörande god ekonomisk levnadsstandard för alla barnfamiljer. Indikatorerna rörande minskade ekonomiska skillnader mellan hushåll med och utan barn analyseras i det tredje resultatkapitlet. Slutligen analyseras föräldrarnas användning av föräldrapenningen i kapitlet *Jämställt föräldraskap*. Resultatkapitlen följs av en avslutande diskussion.

Data från flera källor hos SCB och Försäkringskassan

Resultaten för de första sju indikatorerna baseras på data från flera olika datakällor från Statistiska centralbyrån (SCB): Hushållens ekonomi (HEK) för åren 1998–2013 och Statistiskt analysregister (STAR) för åren 2014–2024. Andel hushåll med låg inkomststandard beräknas utifrån Inkomst- och taxeringsregistret (IoT) för 2023 och tidigare. Uppgifter för 2024 har tagits fram med hjälp SCB:s simuleringsmodell Fördelningsanalytiskt statistiksystem för

⁶ Som jämställt räknas att båda föräldrarna tar minst 40 procent var, av det totala uttaget under perioden.

inkomster och transfereringar (FASIT). Det innebär att SCB gör en framskrivning av information för att få en beskrivning av situationen 2024. Detta eftersom faktiska värden för 2024 saknades vid analysens genomförande. Framskrivningen är baserad på prognostiserade värden.

Resultatet för indikatorerna om jämställt föräldraskap baseras på bearbetningar av data från Försäkringskassans datalager STORE.

Utgångspunkterna för tolkning och analys beskrivs i Bilaga 3. Datakällorna, urvalen och simuleringsmodellen FASIT beskrivs mer utförligt i Bilaga 4. Där finns även en beskrivning av de statistiska analyserna samt teoretiska och operationella definitioner av begrepp som *barnhushåll*, *disponibel inkomst per konsumtionsenhet*, *ekonomisk utsatthet* och *jämställt föräldraskap*.

God ekonomisk levnadsstandard för alla barnfamiljer

I detta kapitel ger vi en bild av i vilken utsträckning den ekonomiska familjepolitiken bidrar till barnfamiljernas ekonomiska levnadsstandard. I kapitlet presenteras:

- barnhushållens inkomstutveckling och ekonomiska standard
- hur stor andel av olika barnhushålls ekonomiska standard som utgörs av ersättningar från den ekonomiska familjepolitiken
- hur utgifterna för de olika familjepolitiska ersättningarna fördelas mellan olika grupper av barnhushåll.

Sammanfattande iakttagelser

Efter två år av sänkt ekonomisk standard beräknas inkomsterna 2024 återigen öka. Inkomsterna beräknas öka i något högre grad bland hushåll utan barn än bland hushåll med barn. Bland barnhushållen beräknas ökningen vara störst bland sammanboende föräldrar och minst bland ensamstående kvinnor mer flera barn. Inkomstutvecklingen är sämre bland hushåll med de lägsta inkomsterna.

Den ekonomiska familjepolitiken bidrar till förbättrad levnadsstandard för barnhushållen, framför allt för de med låga inkomster. Under 2024 beräknas 7,2 procent av barnhushållens inkomster komma från familjeersättningar.

Störst betydelse har ersättningarna för ensamstående mammor, och särskilt mammor med tre eller fler barn. Ersättningarna beräknas utgöra 29 procent av deras ekonomiska standard, varav knappt 16 procent i form av behovsprövade bidrag så som underhållsstöd och bostadsbidrag. För ensamstående pappor och för sammanboende är ersättningarna av mindre betydelse.

Olika typer av hushåll får olika stor del av ersättningarna inom den ekonomiska familjepolitiken. De behovsprövade bidragen betalas i betydligt högre utsträckning ut till ensamstående mammor, jämfört med hur stor andel de utgör av barnhushållen. Dessa betalas också i betydligt högre grad till barnhushåll med lägre inkomster. De generella bidragen betalas i något högre utsträckning ut till hushåll som består av sammanboende med tre eller fler barn, jämfört med deras andel av barnhushållen. Detta delvis på grund av flerbarnstilläggets konstruktion. De inkomstbaserade försäkringarna utgör en större del av inkomsterna för sammanboende än för ensamstående föräldrar, vilket delvis förklaras av att dessa har högre inkomster och således får mer av de inkomstrelaterade försäkringarna.

Hushållens reala inkomster beräknas öka igen

I Figur 1 redovisas hur inkomsten har utvecklats bland barnhushåll i olika delar av inkomstfördelningen (percentiler).⁷ De reala inkomsterna (justerat för inflation) har ökat under lång tid. Inkomsterna har ökat för alla grupper, men bland dem med de lägsta inkomsterna har ökningen varit betydligt mindre. Störst har

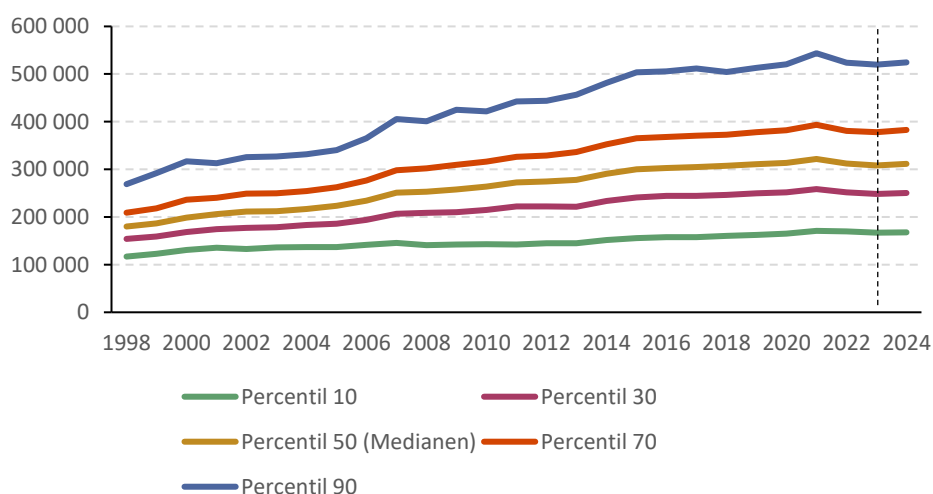
⁷ Läs mer om percentiler i metodbilagan.

ökningen varit i barnhushåll med allra högst inkomster, vilket har inneburit att inkomstspridningen har ökat. Under 2022 bröts trenden och inkomsterna minskade för alla barnhushåll under både det året och nästföljande år. För år 2024 beräknas inkomsterna återigen öka. Ökningen beräknas ha varit mindre bland de barnhushåll som har lägst inkomster.

Utvecklingen kan förklaras av att löneökningarna var högre under 2024 jämfört med 2023. Ökningarna var dock större i grupper med högre inkomster och minst bland de barnhushåll som har lägst inkomster, vilket bidrog till att inkomstspridningen ökade.

Figur 1 Medianen av ekonomisk standard i olika inkomstpercentiler hos personer 0–64 år i barnhushåll. Åren 1998–2024. Kronor per år i 2024 års penningvärde

Källa: Egna beräkningar av SCB:s databaser HEK (1998–2013) och Star (2014–2023). Uppgifterna för 2024 är en prognos.

Inkomstökningarna större i hushåll utan barn

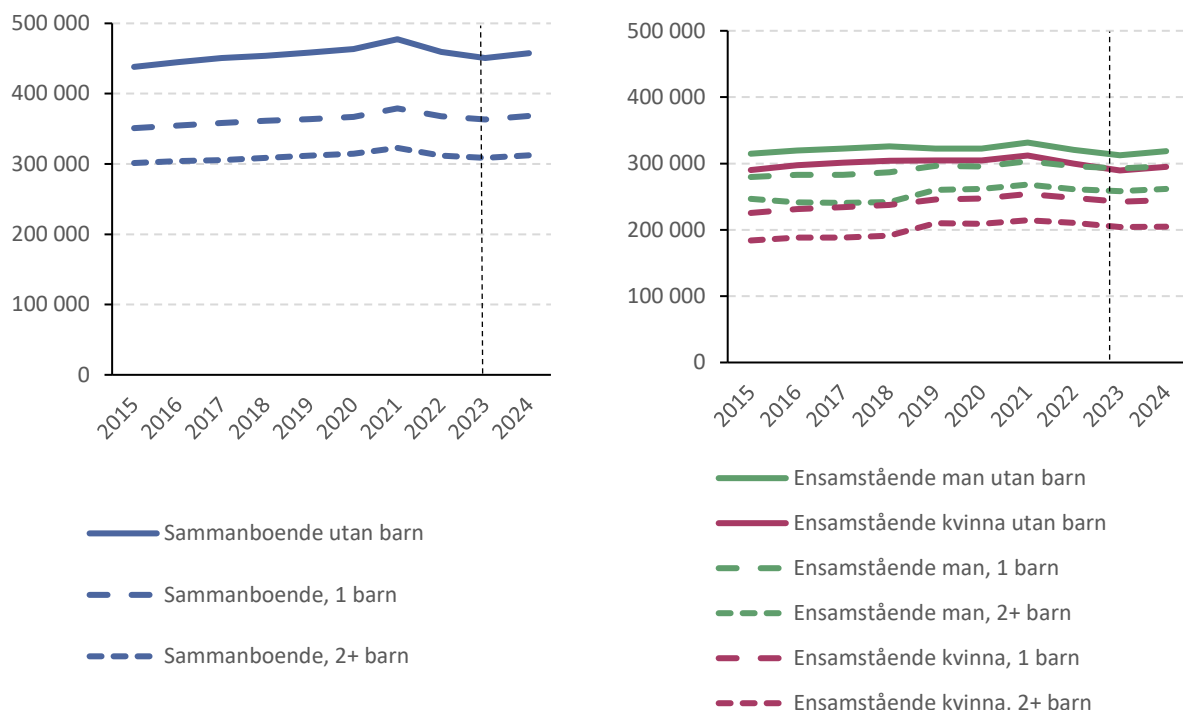
Ett sätt att mäta ekonomisk levnadsstandard är genom måttet ekonomisk standard, som är disponibel inkomst per konsumtionsenhet. Vi använder måttet *medianen av disponibel inkomst per konsumtionsenhet*.⁸

I Figur 2 redovisas hur inkomsten har utvecklats bland sammanboende med och utan barn och bland ensamstående med och utan barn. Ensamstående män har högre ekonomisk standard än ensamstående kvinnor. Detta gäller såväl de med barn som de utan barn. Medianen för ensamstående mammor ligger ungefär tjugo procent lägre än medianen för ensamstående pappor. Inkomstökningen 2024 ser ut att bli störst bland ensamstående utan barn följt av samboende utan barn. Allra lägst beräknas den bli bland ensamstående kvinnor med två eller fler barn. Kvinnorna i den gruppen är överrepresenterade i gruppen med lägst inkomst där inkomstutvecklingen varit minst, se Tabell 1.

⁸ I den disponibla inkomsten ingår alla hushållens inkomster. Den disponibla inkomsten per konsumtionsenhet fördelas på personerna i hushållet baserat på ett viktsystem där till exempel vuxna och barn har olika vikt. En utförlig definition av måttet finns i metodbilagan.

Figur 2 Medianen av ekonomisk standard bland sammanboende, 0–64 år. Åren 2015–2024. Kronor per år i 2024 års penningvärde

Källa: Egna beräkningar utifrån uppgifter från SCB:s databaser HEK (1998–2013) och Star (2014–2023). Uppgifterna för 2024 är en prognos. Från och med 2019 används en skattning av växelvis boende. Skattningen syns framför allt som en ökning av disponibel inkomst per konsumtionsenhet bland ensamstående med barn, men den har också medfört en liten minskning bland ensamstående utan barn.

Ensamstående med barn på heltid har lägst ekonomisk standard

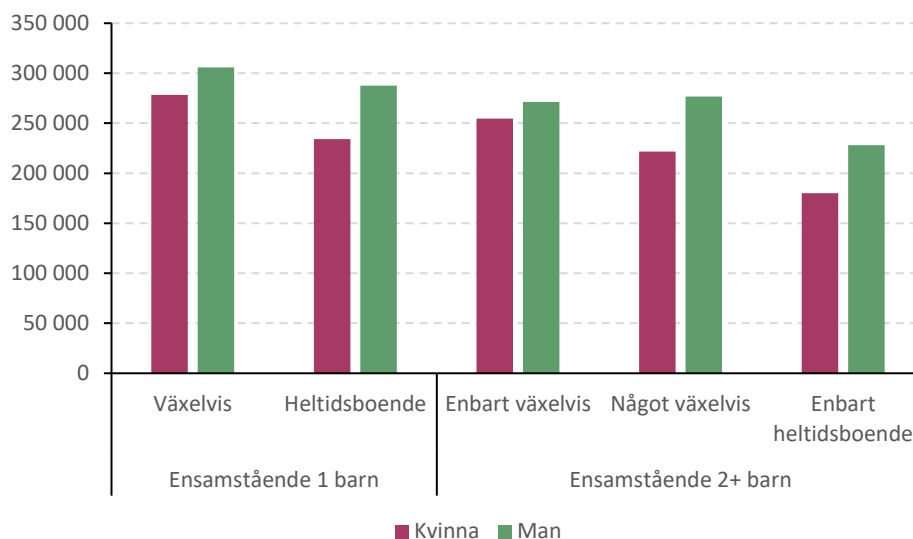
Ensamstående föräldrar som har barn boende hos sig på heltid har generellt sett lägre ekonomisk standard än föräldrar med växelvis boende barn, se Figur 3.⁹ Det gäller särskilt för ensamstående föräldrar med flera barn som bor på heltid i hushållet. Skillnaderna mellan hushåll med växelvis och heltidsboende barn beror dels på en större försörjningsbörda för föräldrar med barn som är heltidsboende i hushållet, dels på att växelvis boende är vanligare bland separerade föräldrar med högre inkomster.¹⁰

Inom samtliga grupper är pappors inkomst högre än mammors, men inkomstskillnaderna mellan mammor och pappor är mindre när barnen bor växelvis. Den ekonomiska standarden beräknas mellan 2023 och 2024 öka mer bland ensamstående med växelvis boende än bland ensamstående med heltidsboende barn.

⁹ Det finns inga registeruppgifter om barns boende när föräldrarna är separerade, utan dessa uppgifter bygger på en sannolikhetsmodell som SCB skapat utifrån en enkät som besvarats av föräldrar som inte bodde ihop med barnets andra förälder. Undersökningen genomfördes första gången under 2012 och 2013 och sedan igen under 2022.

¹⁰ SCB (2023).

Figur 3 Medianen av ekonomisk standard hos ensamstående föräldrar, 0–64 år, med växelvis eller heltidsboende barn. År 2024.

Källa: Egna beräkningar av SCB:s databas Star. Uppgifterna för 2024 är en prognos.

Skillnaderna mellan utrikes och inrikes födda hushåll förväntas öka

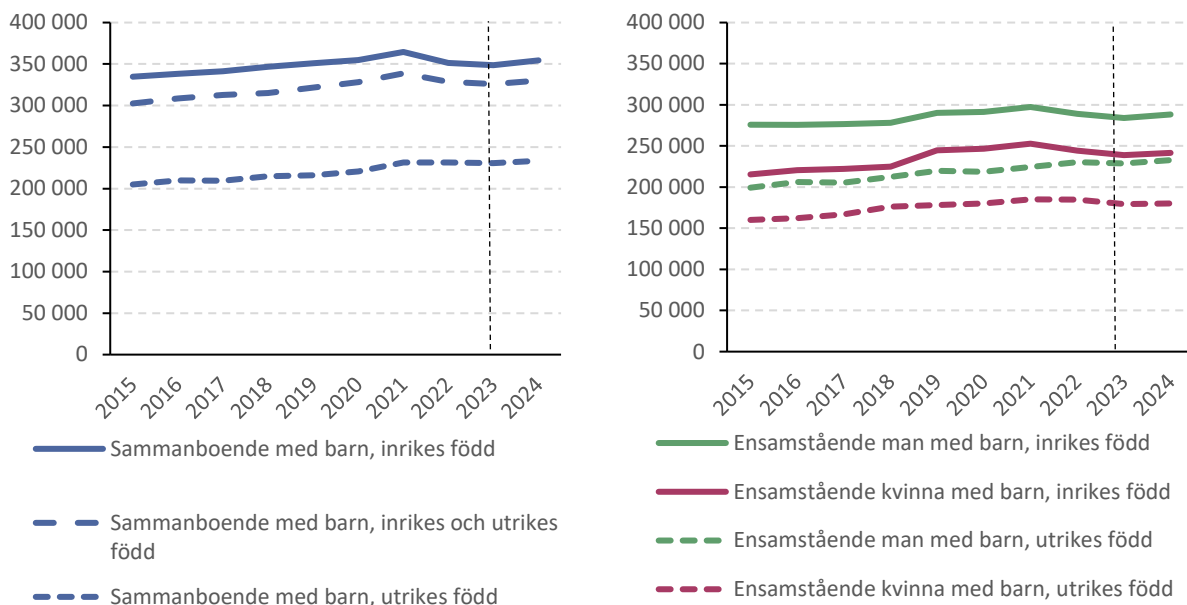
Sammanboende föräldrar som båda är födda i Sverige har högre ekonomisk standard än sammanboende där den ena föräldern är född i Sverige och den andra föräldern är född utomlands. Hos båda dessa hushållstyper är den ekonomiska standarden betydligt högre än i sammanboende hushåll där båda föräldrarna är utrikes födda, se Figur 4. Den beräknade inkomstutvecklingen 2024 har varit något högre i hushåll med två inrikes födda föräldrar.

Sammanboende har generellt en högre inkomststandard än ensamstående. Men skillnaden mellan sammanboende utrikes födda och utrikes födda ensamstående män är mycket små. En förklaring till det kan vara att utrikes födda kvinnor generellt har lägre inkomster. Deras bidrag till den ekonomiska standarden i sammanboende hushåll är generellt mindre än vad bidraget är från kvinnor födda i Sverige, vilket kan leda till att skillnaden mellan samboende utrikes födda och ensamstående utrikes födda män blir mindre.

Inrikes födda ensamstående män har en högre ekonomisk standard än övriga ensamstående föräldrar. Lägst ekonomisk standard har ensamstående mammor som är utrikes födda. Under 2022 minskade inkomsterna i alla grupper utom hos ensamstående utrikes födda pappor, och under 2023 var minskningen lägre bland utrikes födda ensamstående män än bland övriga ensamstående hushåll. Det har inneburit att skillnaden mellan framför allt utrikes födda män och inrikes födda kvinnor som är ensamstående med barn har minskat, se Figur 4. För år 2024 beräknas inkomsterna för utrikes födda ensamstående kvinnor öka minst, varpå skillnaderna mellan barnhushåll med inrikes och utrikes födda förväntas öka ytterligare.

Figur 4 Medianen av ekonomisk standard hos föräldrar 0–64 år, uppdelat på inrikes och utrikes födda. Åren 2015–2024. Kronor per år i 2024 års penningvärde

Källa: Egna beräkningar av SCB:s databaser HEK (1998–2013) och Star (2014–2023). Uppgifterna för 2024 är en prognos. Från och med 2019 används en skattning av växelvis boende, vilket framför allt syns som en ökning av ekonomisk standard för ensamstående inrikes födda med barn.

Ersättningarna har störst betydelse för ensamstående mammor med många barn

Under 2024 beräknas familjeersättningarna utgöra i genomsnitt 7,2 procent av barnhushållens ekonomiska standard, se Figur 5. Det är en minskning jämfört med året innan då den siffran var 7,5 procent. Gemensamt för samtliga grupper som redovisas i Figur 5 är att betydelsen av den ekonomiska familjepolitiken ökar med antalet barn. Ju fler barn det finns i hushållet, desto större andel av den ekonomiska standarden kommer från den ekonomiska familjepolitiken.

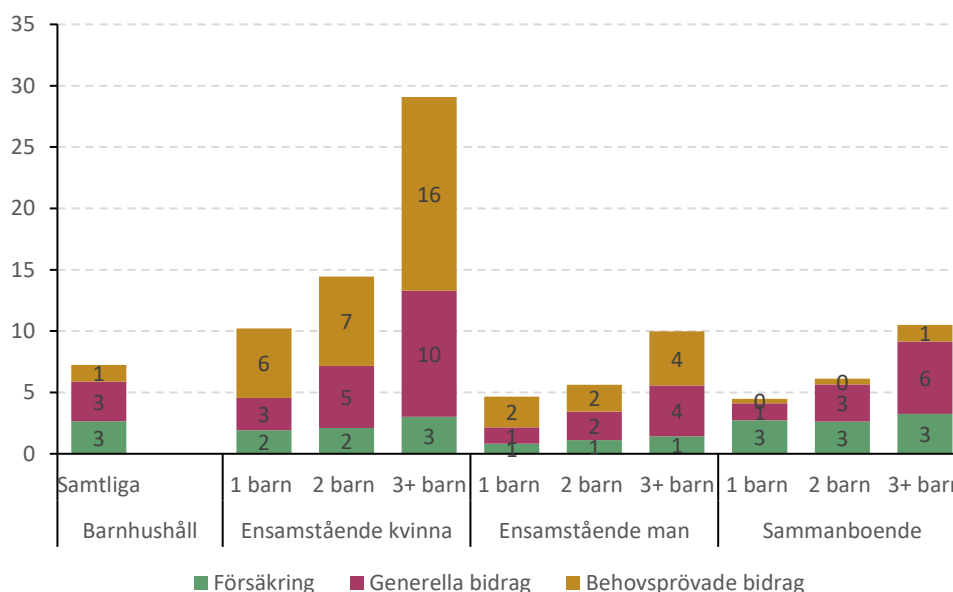
De generella bidragen, framför allt bestående av barnbidraget, utgör den största andelen av ersättningarna till barnhushållen. Under 2024 beräknas denna andel utgöra 3,2 procent. Ersättningar från försäkringar, främst föräldraförsäkringen, utgör 2,6 procent och behovsprövade bidrag utgör 1,4 procent. Denna fördelning ser dock olika ut beroende på om barnhushållen består av ensamstående mammor, ensamstående pappor eller sammanboende föräldrar, se Figur 5.

I ensamstående hushåll utgör de behovsprövade bidragen, som bland annat består av bostadsbidrag och underhållsstöd, en större andel av inkomsten. Andelen är störst bland ensamstående barnhushåll och ju fler barn som bor i hushållet, desto större är andelen som utgörs av behovsprövade bidrag. Bland ensamstående män med två eller fler barn utgör de behovsprövade bidragen en ungefär lika stor del som de generella bidragen. I barnhushåll med sammanboende föräldrar utgörs en betydligt större del av ersättningarna av försäkring och generella bidrag.

Ersättningarna från den ekonomiska familjepolitiken har störst betydelse för ensamstående kvinnor, särskilt de som har många barn. Ersättningarna utgör 10 procent av ensamstående kvinnors ekonomiska standard, i hushåll med ett hemmaboende barn. För ensamstående kvinnor med tre eller fler barn beräknas ersättningarna under 2024 att utgöra totalt 29,1 procent av deras ekonomiska standard. För både ensamstående pappor och sammanboende är betydelsen av ersättningarna betydligt mindre. Hos ensamstående pappor och sammanboende med ett barn utgör ersättningarna mindre än fem procent av deras disponibla inkomst, och för dem med tre eller fler barn 10 respektive 10,5 procent.

Figur 5 Ersättnings andel av den ekonomiska standarden i olika hushållstyper år 2024. Personer 0–64 år

Källa: Egna beräkningar av SCB:s databas Star. Uppgifterna i figuren är en prognos.

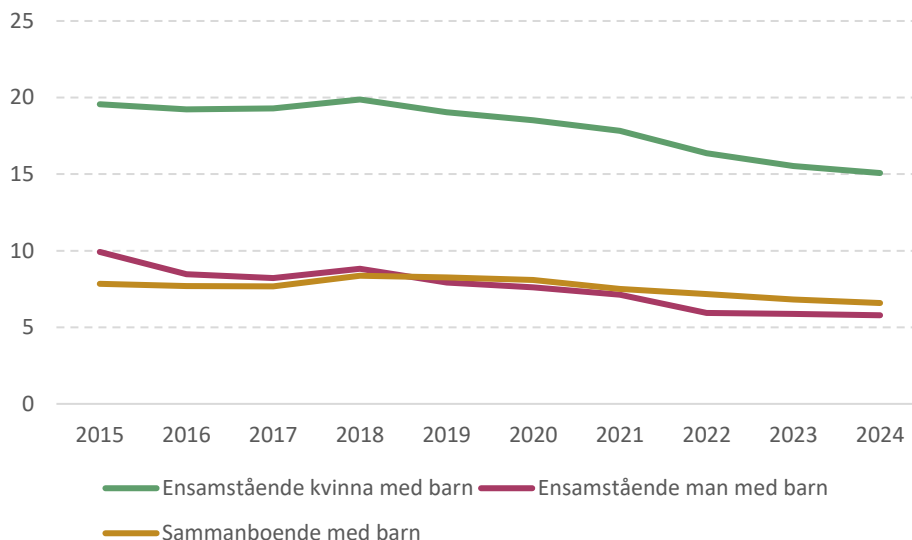
Den ekonomiska familjepolitikens andel av barnhushållens inkomster har minskat, se Figur 6. Minskningen beror på att reallönerna ökat medan bidragen inte höjts i samma takt. Eftersom bidragen varit kvar på samma nivå utgör de därför en lägre del av hushållens totala inkomst. Barnbidraget höjdes med 200 kronor i mars 2018 och i samtliga hushållstyper syns ersättningsandelen av den ekonomiska standarden ökade samma år, för att sedan fortsätta minska.

Ersättningsandelen av den disponibla inkomsten har minskat mer för ensamstående barnhushåll än för sammanboende. Detta hänger samman med att de behovsprövade bidragen utgör en större del av den ekonomiska standarden i dessa hushåll. De behovsprövade bidragens andel av inkomsten har minskat mest och beror delvis på att antalet mottagare av både bostadsbidrag och underhållsstöd har minskat. Inkomstgränsen över när bostadsbidraget reduceras höjdes årligen mellan 2017 och 2021. Höjningen under de åren innebär att gränsen för att kunna få bostadsbidrag i viss mån följde inkomstutvecklingen, även om det inte var i samma paritet. De senaste åren har inga sådana höjningar av inkomstgränserna skett och de nominella löneökningarna har varit höga. Det innebär att färre har haft inkomster som berättigat till bostadsbidrag. Minskningen av antal hushåll som får underhållsstöd

beror på att fler barn numera bor växelvis och att en större andel föräldrar hanterar underhållsfrågor utan Försäkringskassans inblandning.¹¹

Figur 6 **Ersättningsars andel av ekonomisk standard i barnhushåll, åren 2015–2024**

Källa: Egna beräkningar av SCB:s databaser HEK (1998–2013) och Star (2014–2023). Uppgifterna för 2024 är en prognos. Från och med 2019 används en skattning av växelvis boende, vilket framför allt syns som en minskning av den ekonomiska familjepolitikens andel av disponibel inkomst per konsumtionsenhet för ensamstående med barn.

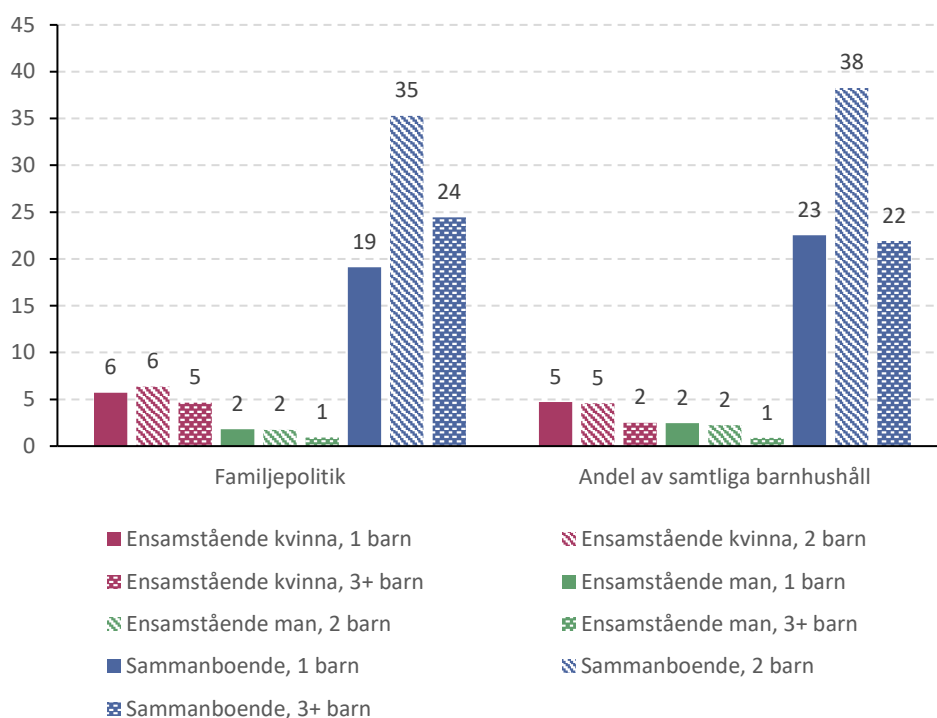
Den största delen av ersättningarna går till hushåll med låga inkomster

Olika typer av hushåll får olika stor del av ersättningarna inom den ekonomiska familjepolitiken. I Figur 7 redovisas hur familjepolitikens utgifter fördelas mellan olika typer av barnhushåll, samt hur stor andel respektive hushållstyp utgör av alla barnhushåll.

Familjepolitikens sammanlagda utgifter fördelas i de flesta fall på ungefär samma sätt som de olika typerna av barnhushåll. Det innebär att störst andel av utgifterna går till sammanboende, som också utgör 83 procent av alla barnhushåll. Barnhushåll bestående av sammanboende vuxna med två barn (som är den vanligaste typen av barnhushåll) är också de barnhushåll som tar del av störst andel av utgifterna inom den ekonomiska familjepolitiken.

¹¹ Försäkringskassan (2025b)

Figur 7 Andel (procent) av den ekonomiska familjepolitikens utgifter fördelat på olika hushållstyper, och hushållstypernas andel av samtliga barnhushåll. År 2024

Källa: Egna beräkningar av SCB:s databas Star. Uppgifterna i figuren är en prognos.

I Figur 8 redovisas hur stor del av utbetalningarna som går till olika hushållstyper, fördelat på vilken typ av ersättning det är, alltså försäkring, generella bidrag eller behovsprövade bidrag. Som framgår i figuren går en stor del av försäkringarna till sammanboende hushåll. 90 procent av försäkringarna går till barnhushåll med sammanboende vuxna, som alltså utgör 83 procent av barnhushållen. Att andelen är så hög förklaras framför allt av att inkomsterna i samboende hushåll generellt är högre. I och med att försäkringarna är inkomstbaserade är ersättningarna större till hushåll med högre inkomster.

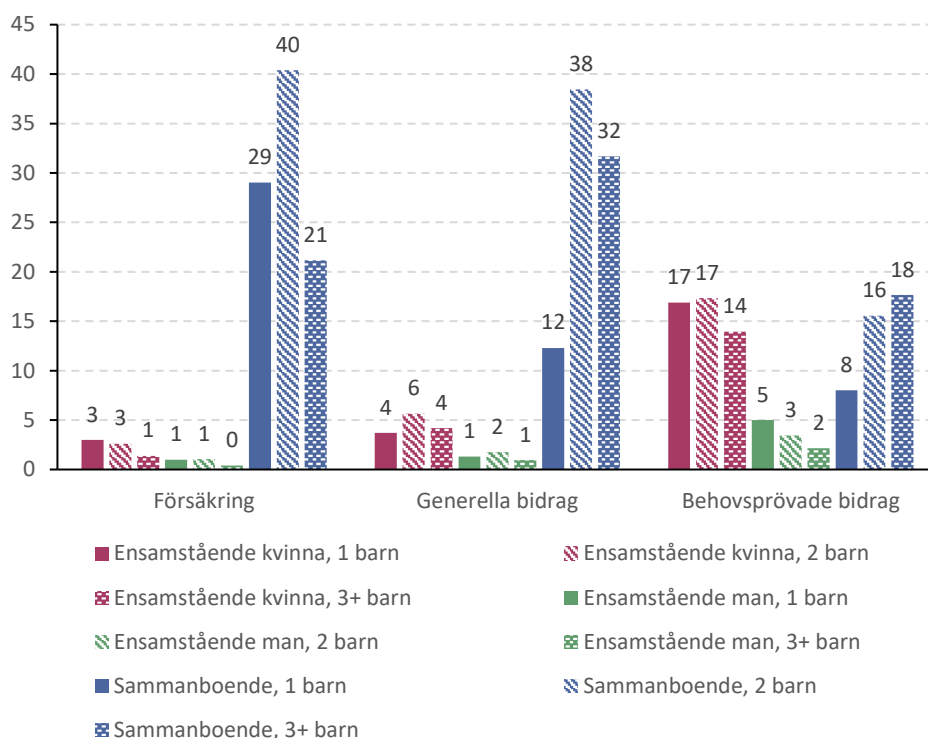
Av de generella bidragen går 82 procent till sammanboende barnhushåll. Andelen som går till sammanboende med tre eller fler barn är större än andelen som går till sammanboende med ett barn, vilket beror på flerbarnstilläggets konstruktion där bidraget utbetalas redan från barn nummer två men med högre summor för familjer med tre eller fler barn.

De behovsprövade ersättningarna betalas i högre utsträckning ut till ensamstående kvinnor med barn. Ensamstående kvinnor, som utgör 12 procent av barnhushållen, får 48 procent av de behovsprövade bidragen. De ensamstående männen utgör 5 procent av barnhushållen men får drygt 10 procent. I de sammanboende barnhushållen går en större del av de behovsprövade bidragen till hushåll med flera barn, vilket hänger samman med att hushåll med många barn har en sämre ekonomisk standard. Det är just ekonomiskt utsatta hushåll som får ta del av bostadsbidraget.

I de behovsprövade bidragen ingår både bostadsbidrag, underhållsstöd och omvårdnadsbidrag. Bostadsbidraget utgår ifrån ekonomiska behov och går främst till hushåll med mycket låga inkomster. Den vanligaste mottagaren av bostadsbidrag är en ensamstående kvinna med barn. Underhållsstöd går också i

hög utsträckning till kvinnor och till kvinnor som separerat. Omvårdnadsbidraget är behovsprövat utifrån den omvårdnad och tillsyn som ens barn behöver utifrån vad som är vanligt för barn i samma ålder utan funktionsnedsättning. Att en hög andel av de behovsprövade bidragen går till ensamstående kvinnor förklaras främst av att de får bostadsbidrag och underhållsstöd. Vi vet dock att även omvårdnadsbidraget i hög utsträckning går till kvinnor.¹² Det innebär att det är vanligare att ensamstående kvinnor har det än att ensamstående män har det.

Figur 8 Andel (procent) av den ekonomiska familjepolitikens utgifter i form av försäkring, generella bidrag och behovsprövade bidrag fördelat på olika hushållstyper. År 2024

Källa: Egna beräkningar av SCB:s databas Star. Uppgifterna i figuren är en prognos.

Ersättningarna från den ekonomiska familjepolitiken går i högre grad till barnhushåll med lägre inkomster. Den femtedel av hushållen som har de lägsta inkomsterna, kvintil 1, tar emot störst andel av den ekonomiska familjepolitikens utgifter, se Figur 9. Andelen sjunker stegvis och lägst andel av familjepolitikens utgifter går till barnhushåll med högst inkomster.

Skillnaden är störst för behovsprövade bidrag där kvintil 1 beräknas få 54 procent av det utbetalda beloppet av behovsprövade bidrag 2024. Det förklaras framför allt av att bostadsbidraget är ett av alla behovsprövade bidrag och att det i hög utsträckning går till hushåll med mycket låga inkomster. Eftersom bostadsbidraget inte följt med i löne- och prisutvecklingen har bostadsbidraget koncentrerats till hushåll med mycket låga inkomster.¹³ Kvintil 1 får samtidigt en lägre andel av försäkringarna jämfört med kvintil 2, 3 och 4. Det beror på att

¹² Försäkringskassan (2023b).

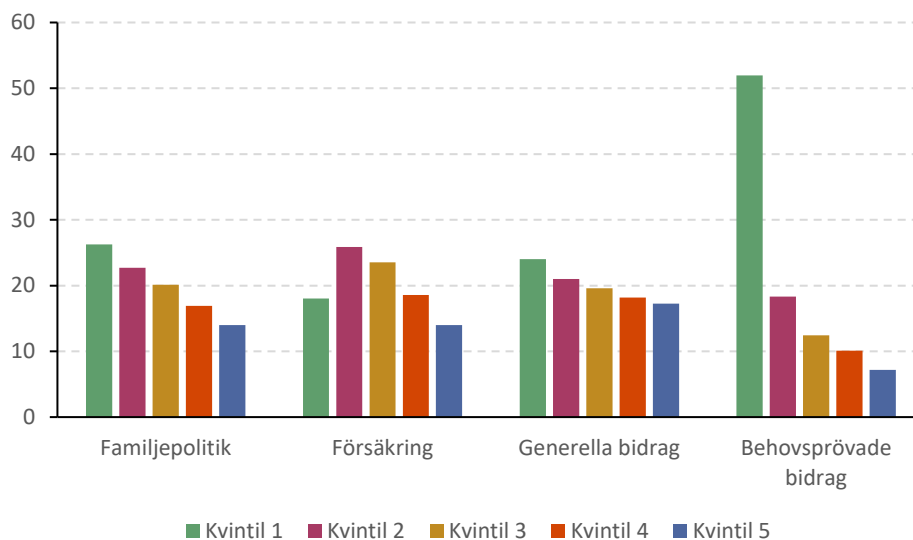
¹³ RIR (2027).

försäkringsförmånerna är inkomstbaserade, varpå de med låg inkomst får en lägre ersättning.

Personer som tillhör kvintil 2 och 3 får en större del av försäkringsförmånerna än personer i kvintil 4 och 5. En möjlig förklaring till detta mönster kan vara att de med högre inkomster är äldre och har äldre barn och därför nyttjar försäkringen i lägre utsträckning. De generella bidragen fördelas mer lika mellan de olika kvintilerna. De skillnader som ändå finns kan förklaras med demografiska faktorer, så som att andelen yngre som också har fler hemmaboende barn är större i de lägre kvintilerna. I kvintil 5 är mottagarna generellt äldre och kan därför ha färre hemmaboende barn och således i lägre utsträckning både få barnbidrag och flerbarnstillägg.

Figur 9 Andel av ersättningar utbetald till individer 0–64 år i olika kvintiler av ekonomisk standard, år 2024

Källa: Egna beräkningar av SCB:s databas Star. Uppgifterna i figuren är en prognos.

Ekonomisk utsatthet i barnhushåll

I detta kapitel redovisar vi förekomsten av ekonomisk utsatthet. I kapitlet presenteras:

- Förekomsten av ekonomisk utsatthet i olika typer av barnhushåll, en jämförelse med andra typer av hushåll, och utvecklingen över tid.
- Förekomsten av ekonomisk utsatthet i olika typer av barnhushåll om familjeersättningarna räknas bort från inkomsten, och utvecklingen över tid.

Sammanfattande iakttagelser

Familjeersättningarna har stor betydelse för att minska förekomsten av ekonomisk utsatthet i barnhushållen, men det finns trots detta hushåll som har en ekonomiskt ansträngd situation. Oavsett mått är ekonomisk utsatthet vanligare bland vissa grupper av barnhushåll, främst bland ensamstående mammor och bland föräldrar födda utanför Sverige.

Under 00-talet ökade andelen med relativ låg ekonomisk standard bland alla hushåll, även om ökningen var mindre för sammanboende än för ensamstående. De senaste tio åren har utvecklingen varit mer stabil, även om det skett en liten ökning i flera av grupperna. Andelen med relativ låg ekonomisk standard beräknas ha ökat bland barnhushållen under 2024, och ökningen har varit störst bland ensamstående mammor.

Förekomsten av relativ låg ekonomisk standard beräknas ha varit lika stor under 2024 som vid millennieskiftet om man räknar bort familjepolitikens ersättningar från hushållens ekonomiska standard. Vid millennieskiftet bidrog ersättningarna till att minska förekomsten av relativ låg ekonomisk standard från 24 procent till 8 procent. År 2024 beräknas de ha bidragit med en minskning från 23 procent till knappt 16 procent. Sett över tid har den ekonomiska familjepolitikens bidrag till att minska relativ låg ekonomisk standard därmed minskat.

Andelen hushåll som är ekonomiskt utsatta i absoluta termer, och inte har råd med sina nödvändiga omkostnader, har minskat över tid. År 2024 beräknas 4,7 procent av barnhushållen ha låg inkomststandard, att jämföra med 7,3 procent 2014.

Hur mäter man ekonomisk utsatthet?

När man talar om fattigdom globalt ligger fokus ofta på extrema och akuta fattigdomstillstånd som hunger, dåliga bostäder och dålig hälsa. Att vara fattig innebär att inte ha råd med det allra nödvändigaste som mat, kläder och boende.¹⁴ I Sverige är detta mått inte så användbart eftersom i princip alla har inkomster som överstiger den globala fattigdomsgränsen. Ett annat sätt att beskriva fattigdom är att man inte har tillräckliga resurser för att ha den levnadsnivå som anses vara allmänt accepterad i samhället.

¹⁴ Ett exempel på den här typen av absoluta fattigdomsmått finns i FN:s mål om att avskaffa den extrema fattigdomen, där personer med en inkomst lägre än 1,90 dollar per dag definieras som fattiga. [Agenda 2030 | Mål 1 | Ingen fattigdom - Regeringen.se](#)

I grunden handlar frågan om vad som menas med utsatthet och fattigdom, vilket har betydelse för vilka åtgärder som bedöms lämpliga för att motverka detta.¹⁵

Absolut fattigdom definieras utifrån en fattigdomsgräns som utgörs av en lägsta godtagbar levnadsnivå. Ett vanligt tillvägagångssätt är att sätta ihop en varukorg med produkter som anses vara nödvändiga för en acceptabel levnadsstandard, och sedan definiera hushåll som inte har råd att konsumera dessa varor som fattiga. I Sverige används ibland gränsen för att beviljas ekonomiskt bistånd. Det här måttet på fattigdom är stabilt över tid. Samtidigt är det på sätt och vis relativt, eftersom det är beroende av hur man ser på vad som är en skälig levnadsnivå.

Relativ fattigdom definieras utifrån levnadsnivån i det omgivande samhället. Ett hushålls inkomster jämförs då med andra hushålls inkomster. Det är därför möjligt att alla fysiska behov som boende, kläder och mat är uppfyllda, men att familjen ändå lever i (relativ) fattigdom i jämförelse med andra hushåll och på grund av det kanske inte kan delta fullt ut i samma sammanhang som andra familjer kan.

Mått på ekonomisk utsatthet i den här rapporten

Vi använder tre olika mått, för att ge en bild av förekomsten av ekonomisk utsatthet¹⁶:

- *Relativ låg ekonomisk standard*: Den disponibla inkomsten per konsumtionsenhet för ett hushåll är lägre än 60 procent av medianen för den disponibla inkomsten per konsumtionsenhet i hela befolkningen (omkring 196 000 kronor för 2024).¹⁷
- *Låg inkomststandard*: Mäter hur väl en familjs inkomster räcker för att betala nödvändiga omkostnader som till exempel mat, boende, hemförsäkring och barnomsorg. Vid beräkningen av inkomststandard sätts familjens disponibla inkomst i relation till levnadsomkostnaderna (som ibland kallas baskonsumtionen). Hänsyn tas till familjens sammansättning (antal barn och vuxna), eftersom levnadsomkostnaderna varierar beroende på familjens storlek. Låg inkomststandard innebär att inkomsterna inte räcker för att betala levnadsomkostnaderna, dvs. att den disponibla inkomsten är lägre än den så kallade baskonsumtionen.
- *Förekomst av försörjningsstöd*: En ofta använd mer absolut indikator på ekonomisk utsatthet är mottagande av ekonomiskt bistånd i form av försörjningsstöd. Ekonomiskt bistånd ska ge enskilda personer och familjer en skälig levnadsnivå. Syftet är i första hand att träda in tillfälligt vid försörjningsproblem som inte kan tillgodoses på annat sätt. Rätten till ekonomiskt bistånd beslutas av kommunen där den sökande bor.

¹⁵ Alm et al. (2010).

¹⁶ Måtten beskrivs mer utförligt i metodbilagan.

¹⁷ Detta är det mått som används inom EU under benämningen "at risk of poverty".
https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:At-risk-of-poverty_rate

Beräkning av hur betydelsefulla ersättningar är

Ytterligare ett sätt att illustrera familjepolitikens måluppfyllelse är att beräkna hur förekomsten av ekonomisk utsatthet skulle se ut om familjepolitikens ersättningar togs bort. Det gör vi genom att beräkna förekomsten av relativ låg ekonomisk standard efter att familjepolitikens ersättningar räknats bort från hushållens disponibla inkomster.¹⁸

Andelen med relativ låg ekonomisk standard beräknas öka bland barnfamiljer

Det är stora skillnader gällande hur hög andel som lever med relativ låg ekonomisk standard. Andelen med relativ låg ekonomisk standard är högst bland ensamstående kvinnor med två eller fler barn följt av ensamstående kvinnor med ett barn. Skillnaden mellan ensamstående kvinnor och män utan barn är små. Andelen med låg ekonomisk standard är lägre bland sammanboende hushåll, särskilt bland hushåll utan barn, se Figur 10.

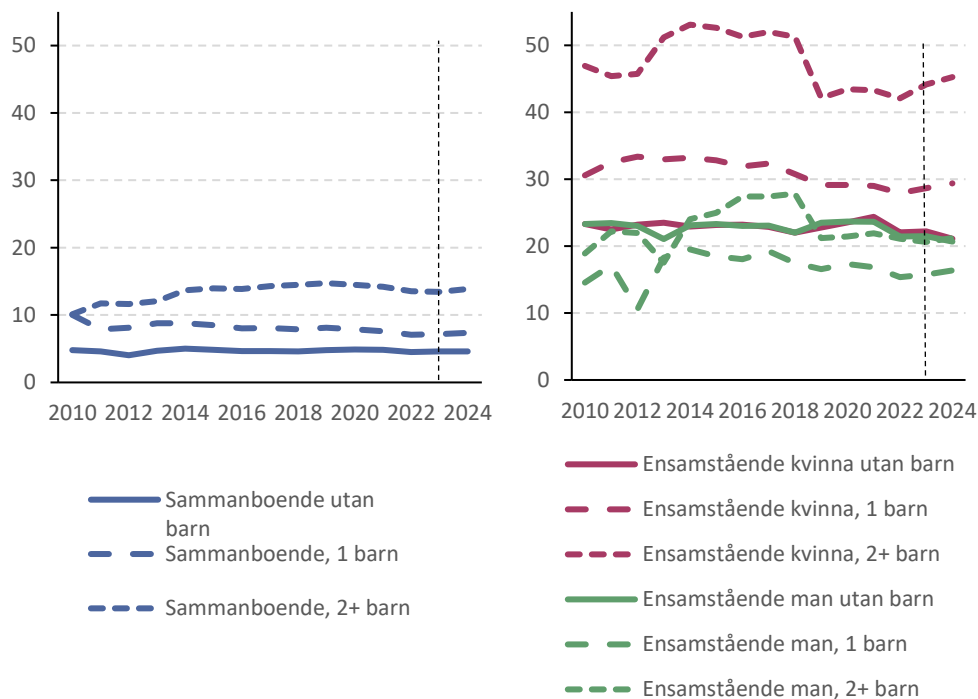
Sedan 2010 har andelen sammanboende hushåll med relativ låg ekonomisk standard varit relativt stabil. För ensamstående syns en tydlig nedgång 2019, vilken förklaras av att simuleringsmodellen i FASIT från och med det året använder en skattning för växelvis boende. En lägre försörjningsbörda, i och med att ensamstående inte har barn som bor i hushållet på heltid, innebär att färre beräknas leva med relativt låg ekonomisk standard.

Under 2024 beräknas andelen med relativ låg ekonomisk standard öka något bland barnfamiljerna. Detta hänger samman med att inkomsterna ökat mer i hushåll utan barn.

¹⁸ Givet antagandet att personen inte kompenserar för inkomstbortfallet genom att exempelvis arbeta mer.

Figur 10 Andel (procent) individer 0–64 år med relativ låg ekonomisk standard i olika hushållstyper. Åren 2010 – 2024

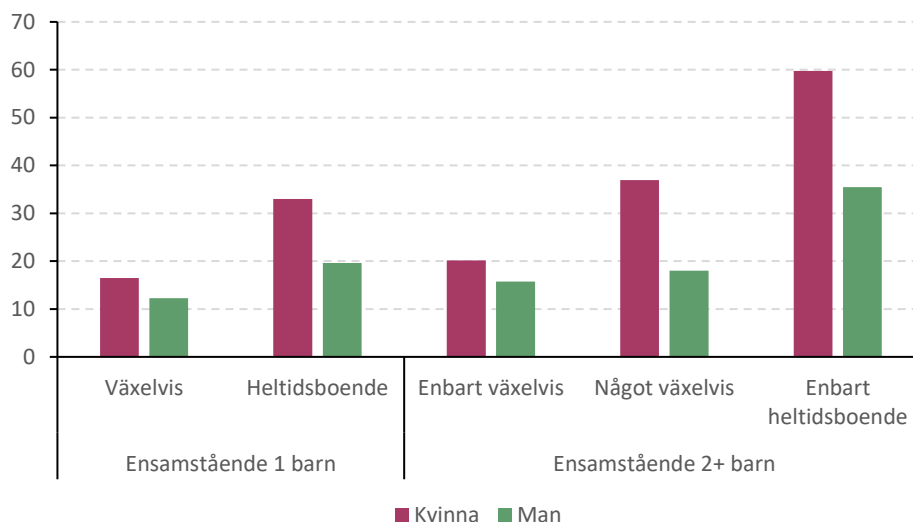

Källa: Egna beräkningar av SCB:s databaser HEK (1998–2013) och Star (2014–2023). Uppgifterna för 2024 är en prognos. Från och med 2019 används skattningen växelvis boende vilket framför allt syns i form av att andelen ensamstående med barn som lever med relativ låg ekonomisk standard ser ut att sjunka.

I Figur 11 redovisas andelen med relativ låg ekonomisk standard i hushåll med ensamstående föräldrar med växelvis eller heltidsboende barn. Andelen med relativ låg ekonomisk standard är högre i ensamstående hushåll med enbart heltidsboende barn jämfört med ensamstående med ett eller flera växelvis boende barn. Av mammorna med två eller fler barn som bor i hushållet på heltid beräknas 60 procent att ha relativt låg ekonomisk standard. Motsvarande siffra för mammor med enbart växelvis boende barn är 20 procent. Skillnaden förklaras både av att ensamstående föräldrar som har barn boende hos sig på heltid har ett större försörjningsansvar och av att växelvis boende är vanligare bland separerade föräldrar med högre inkomster.¹⁹ I samtliga hushållstyper är andelen med relativ låg ekonomisk standard högre bland ensamstående mammor jämfört med ensamstående pappor.

¹⁹ SCB (2023).

Figur 11 Andel (procent) individer 0-64 år med relativt låg ekonomisk standard i hushåll med ensamstående föräldrar med växelvis eller heltidsboende barn. År 2024

Källa: Egna beräkningar av SCB:s databas Star, uppgifterna är en prognos.

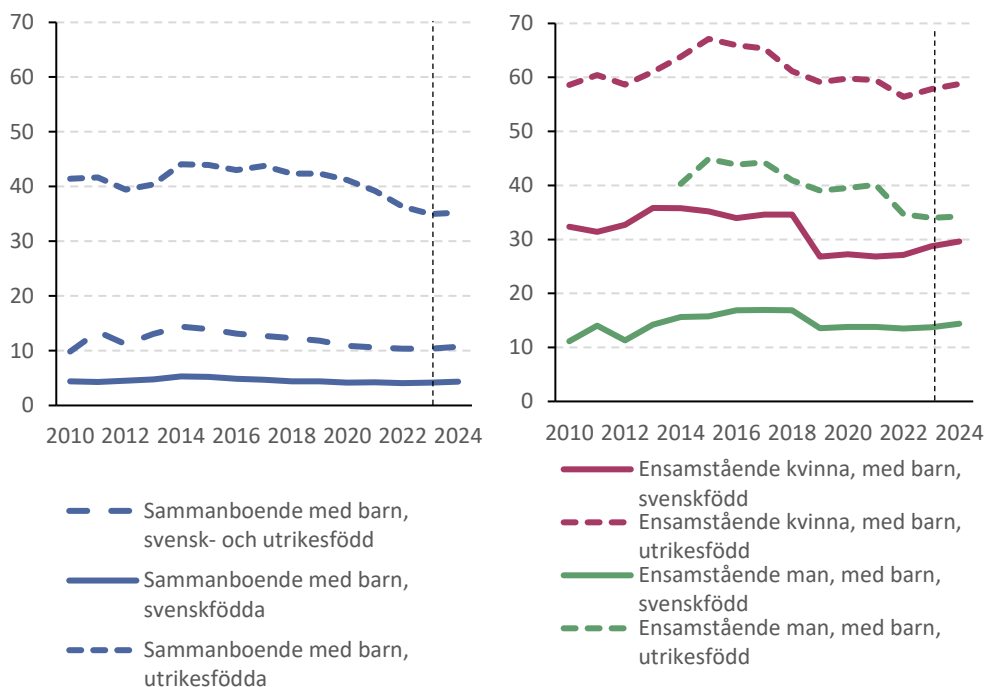
Det finns även tydliga skillnader i förekomsten av relativt låg ekonomisk standard mellan hushåll där föräldrarna är födda i Sverige jämfört med hushåll där föräldrarna är utrikes födda, se Figur 12. Andelen med låg ekonomisk standard är lägst bland sambohushåll med två inrikes födda föräldrar. Där beräknas 4 procent ha haft en relativt låg ekonomisk standard. Näst lägst är andelen i sambohushåll med en inrikes född och en utrikes född förälder. I sambohushåll med utrikes födda föräldrar är andelen högre och beräknas ha varit 35 procent 2024. Sedan 2009 har den andelen minskat. Utvecklingen kan ha påverkats av att sammansättningen av gruppen utrikes födda förändrats i och med en minskad invandring under de senaste åren. Det är till exempel färre nyanlända nu än när personer som kom till Sverige runt 2015 fick uppehållstillstånd. I och med att beskrivningen för 2024 är baserad på en prognos ska resultaten för enskilda grupper dock tolkas med försiktighet.²⁰

Även bland barnhushåll med utrikes födda ensamstående föräldrar har andelen med relativt låg ekonomisk standard minskat, men som framgår i Figur 12 är andelen högre än bland inrikes födda.

Generellt har nivåerna i stort sett varit oförändrade sedan 2009, med undantag för det tidigare nämnda tidsseriebrottet 2019 som beror på en skattning av växelvis boende. Det syns dock en tydligare nedgång i andelen med relativt låg ekonomisk standard bland utrikes födda sammanboende föräldrar och utrikes födda ensamstående män med barn.

²⁰ Gruppen utrikes födda pappor var förhållandevis liten i den intervjuundersökning (Hushållens ekonomi, HEK) som ligger till grund för indikatorerna före år 2014. Ett litet urval ger ett mer osäkert resultat, därför redovisas inte denna grupp för perioden före 2014.

Figur 12 Andel (procent) individer 0–64 år med relativ låg ekonomisk standard i hushåll med utrikes/inrikes födda föräldrar. Åren 2010–2024

Källa: Egna beräkningar av SCB:s databaser HEK (1998–2013) och Star (2014–2023). Uppgifterna för 2024 är en prognos. Från och med 2014 används en ny definition av utrikesfödd ensamstående med barn. Med den nya definitionen är förekomsten av relativ låg ekonomisk standard 4 till 5 procentenheter högre jämfört med den gamla definitionen. Från och med 2019 används en skattning av växelvis boende, vilket främst syns som en minskning av andelen ensamstående svenskfödda med relativ låg ekonomisk standard.

Förekomsten av ekonomisk utsatthet hänger nära samman med hur stark förankring de vuxna i hushållet har på arbetsmarknaden. Personer och hushåll som försörjer sig genom arbete har betydligt mindre risk för ekonomisk utsatthet än hushåll med små eller inga arbetsinkomster. För att illustrera detta visar Figur 13 en uppdelning mellan hushåll där de vuxna förvärvsarbetar och hushåll där de inte gör det.²¹

Andelen med relativ låg ekonomisk standard skiljer sig markant mellan hushåll med och utan förvärvsarbetande vuxna. Bland ensamstående mammor som inte förvärvsarbetar beräknas andelen med relativ låg ekonomisk standard 2024 vara 84 procent. Bland ensamstående ej förvärvsarbetande pappor var denna andel 74 procent samma år. Tittar vi på motsvarande hushåll där förvärvsarbete förekommer är nivåerna betydligt lägre. Skillnaden i andelar med relativ låg ekonomisk standard är dock större bland de förvärvsarbetande. Under 2024 beräknas andelen vara 23 procent hos ensamstående mammor, 11 procent hos

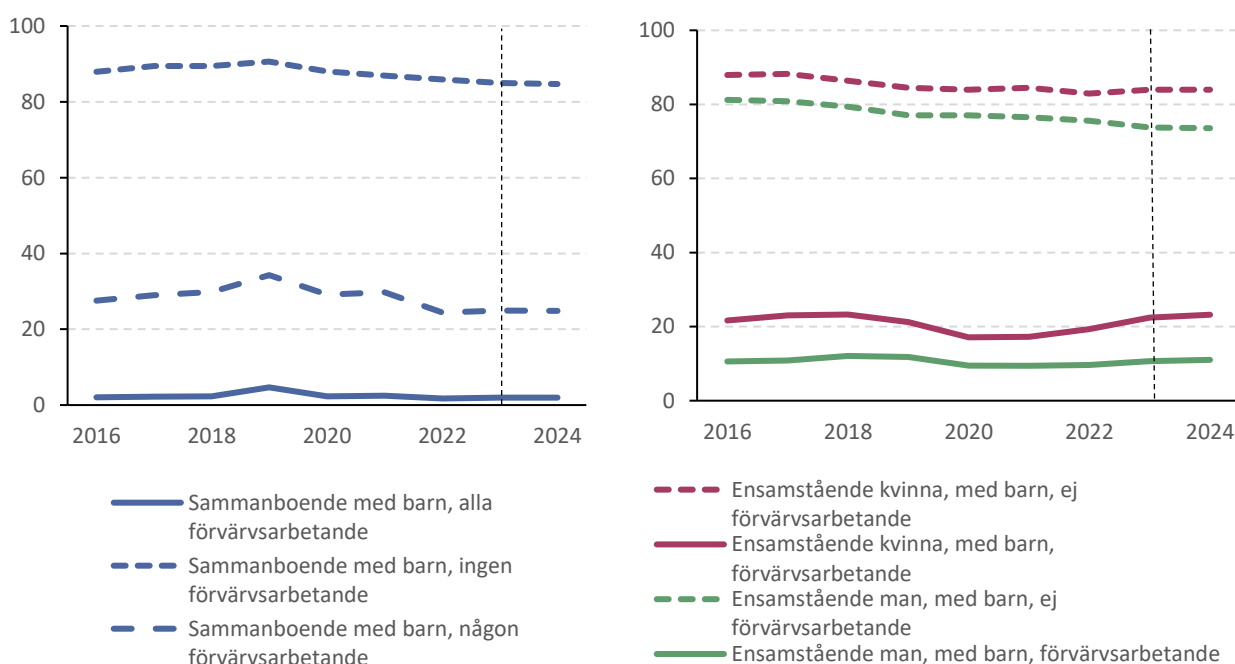
²¹ Att vara förvärvsarbetande är definierat som att summan av total lön och företagarinkomst samt inkomst från fåmansföretag utgör minst 2 basbelopp och minst hälften av den sammanräknade förvärvsinkomsten. Syftet med indelningen är att identifiera hushåll som till övervägande del försörjer sig genom inkomst från arbete. Inkomstgränsen är låg i förhållande till fördelningen av arbetsinkomster i ekonomin vilket innebär att även många som arbetar deltid kommer att klassas som förvärvsarbetande enligt denna definition.

ensamstående pappor och 2 procent hos sambohushåll där båda förvärvsarbetar. Andelen med relativt låg ekonomisk standard är högre bland ensamstående kvinnor jämfört med ensamstående män både bland de som förvärvsarbetar och de som inte gör det.

Bland sammanboende är det av stor betydelse om en eller ingen vuxen förvärvsarbetar. Under 2024 beräknas andelen med relativt låg ekonomisk standard i sambohushåll där ingen förvärvsarbetar ha varit 85 procent, vilket kan jämföras med 25 procent om en vuxen förvärvsarbetade.

Figur 13 Andel (procent) individer 0–64 år med relativt låg ekonomisk standard i hushåll med olika grad av arbetsmarknadsanknytning. Åren 2016–2024

Källa: Egna beräkningar av SCB:s databaser HEK (2013) och Star (2014–2023). Uppgifterna för 2024 är en prognos. Från och med 2019 används en skattning av växelvis boende vilket framförallt syns som en minskning av andelen förvärvsarbetande med relativt låg ekonomisk standard.

Ersättningarna minskar ekonomisk utsatthet, särskilt bland ensamstående mammor

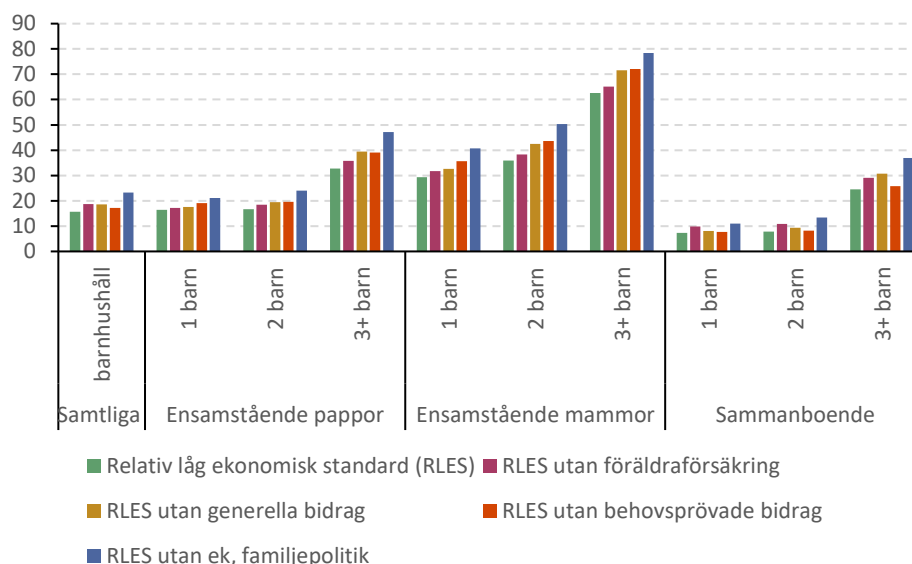
Den ekonomiska familjepolitiken bidrar till att minska förekomsten av relativt låg ekonomisk standard i alla typer av barnhushåll. Andelen barnhushåll med relativt låg ekonomisk standard beräknas vara 16 procent år 2024. Om ersättningarna från den ekonomiska familjepolitiken räknas bort är motsvarande andel 23 procent, se Figur 14.

Olika delar av familjepolitiken har varierande betydelse för att minska förekomsten av låg ekonomisk standard i olika grupper av barnhushåll. För ensamstående mammor har de behovsprövade bidragen störst betydelse. Oavsett antal barn är det i dessa hushåll de behovsprövade bidragen som bidrar

mest till att minska andelen med låg ekonomisk standard. Hos ensamstående pappor med tre eller fler barn och sambohushåll med tre eller fler barn har de generella bidragen störst betydelse. Bland sammanboende med ett eller två barn är det framför allt försäkringarna som bidrar till att minska andelen med relativ låg ekonomisk standard.

Ett skäl till att de behovsprövade bidragen har störst betydelse för ensamstående mammor är att övriga hushåll mer sällan uppfyller villkoren för de behovsprövade ersättningarna. Detta resultat återspeglar den bild som ges i Figur 5 som visar de olika ersättningarnas andel av barnhushållens disponibla inkomst.

Figur 14 Andel (procent) individer 0–64 år med relativ låg ekonomisk standard i olika hushållstyper när ersättningar räknas bort. År 2024

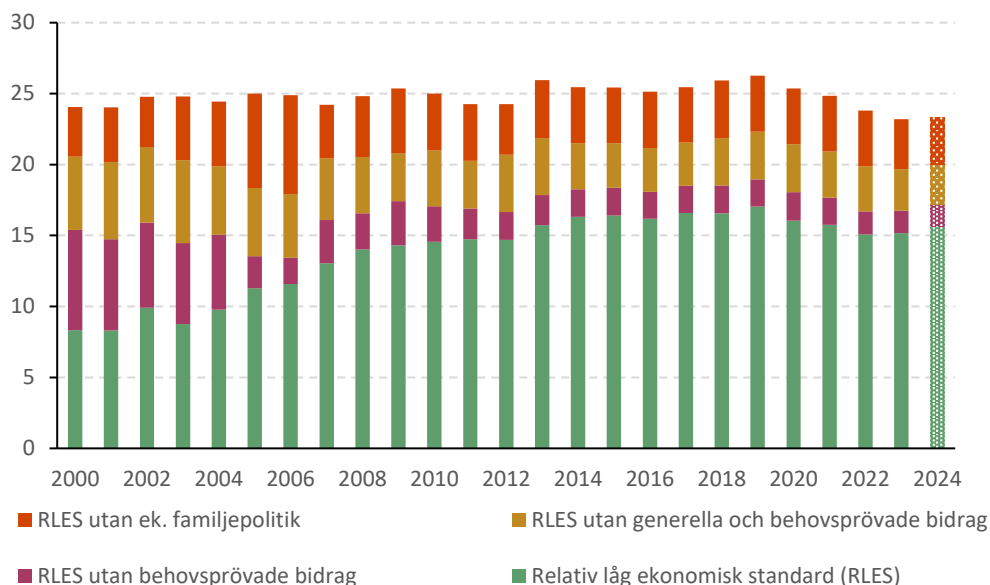

Källa: Egna beräkningar av SCB:s databas Star, uppgifterna är en prognos.

Andelen individer i åldern 0–64 år som lever i ett barnhushåll med relativ låg ekonomisk standard har ökat de senaste tjugofem åren. I Figur 15 anges andelen individer som har en låg ekonomisk standard i den gröna delen av stapeln. I toppen av den lila delen av stapeln framgår hur många som skulle ha låg ekonomisk standard om de behovsprövade bidragen togs bort. I den gula delen har även de generella bidragen tagits bort. I den röda delen tas alla familjepolitiska ersättningar bort. I hela stapeln framgår hur många som skulle leva med relativt låg ekonomisk status om de familjepolitiska ersättningarna inte fanns.

Under de senaste 20 åren har de familjepolitiska ersättningarnas betydelse för att minska andelen med relativ låg ekonomisk standard minskat. Under 2000 innebar ersättningarna från den ekonomiska familjepolitikens att andelen hushåll med relativt låg ekonomisk standard minskade med 16 procentenheter, från 24 procent till 8 procent. Under 2024 beräknas ersättningar ha minskat andelen med relativ låg ekonomisk standard med 8 procentenheter, från 23 till knappt 16 procent. Ersättningarnas betydelse har minskat i takt med att även ersättningarnas andel av hushållens disponibla inkomster minskat.

Figur 15 Andel (procent) individer 0–64 år i barnhushåll med relativt låg ekonomisk standard när ersättningar räknas bort. Åren 2000–2024

Källa: Egna beräkningar av SCB:s databaser HEK (1998–2013) och Star (2014–2023). Uppgifterna för 2024 är en prognos.

Stor andel med låg inkomststandard bland ensamstående mammor med flera barn

Låg inkomststandard kan ses som ett absolut mått på ekonomisk utsatthet. Det är inte som måttet förekomst av försörjningsstöd beroende av att personen faktiskt ansökt om det. Ett hushåll har låg inkomststandard om hushållets disponibla inkomst är mindre än dess beräknade baskonsumtion.²²

Bland barnhushållen beräknas 4,7 procent haft låg inkomststandard år 2024. Motsvarande andel bland hushållen utan barn är 4,3 procent, se Figur 16. Andelarna var på samma nivå år 2023. Uppdelat på olika typer av barnhushåll ser den beräknade utvecklingen olika ut. Andelen beräknas öka bland ensamstående kvinnor med barn och minska bland ensamstående män med barn, se

Figur 17.

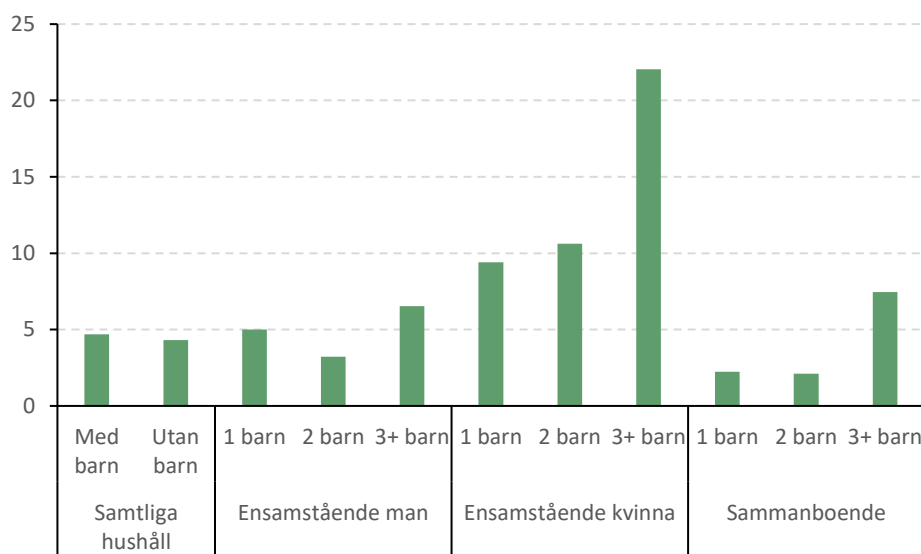
Det finns stora skillnader i förekomst av låg inkomststandard mellan hushåll utifrån kön och antal barn. Ensamstående mammor är särskilt utsatta, speciellt ensamstående mammor med tre eller fler barn där drygt 20 procent beräknas ha låg inkomststandard under 2024. Motsvarande andel bland ensamstående pappor och sammanboende med tre eller fler barn är omkring 7 procent. För

²² I beräkningen av låg inkomststandard tar vi hänsyn till barns växelvisa boende under hela perioden 2011–2023. Tidsseriebrottet år 2019 finns därför inte i detta mått. Skillnaden beror på att låg inkomststandard beräknas av SCB och grundar sig på Inkomst- och taxeringsregistret (IoT), enbart beräkningen för 2024 är gjord med hjälp av FASIT.

främst ensamstående pappor men även för sambohushåll är andelen med låg inkomststandard högre i hushåll med ett barn än i hushåll med två barn.

Skillnader finns även utifrån födelseland. Bland ensamstående utrikes födda mammor beräknas 20 procent ha levt med låg inkomststandard under 2024 jämfört med 7,5 procent bland inrikes födda ensamstående mammor (visas ej i figur).

Figur 16 Andel (procent) individer 0–64 år med låg inkomststandard i olika hushållstyper. År 2024

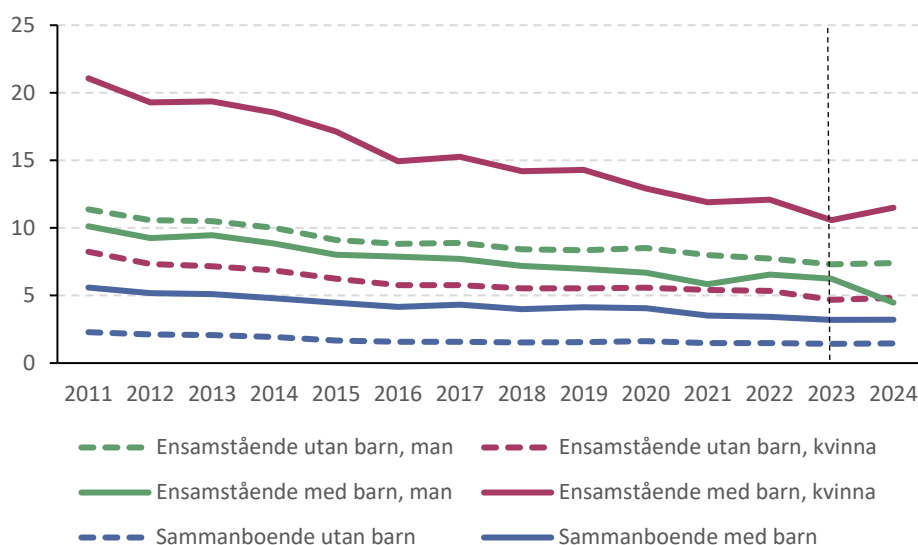
SCB:s databas Star. Uppgifterna i figuren är en prognos.

Andelen hushåll med låg inkomststandard har minskat sedan 2011 i samtliga hushållstyper, se

Figur 17. Bland ensamstående med barn har andelarna ökat vissa år i närtid men den långsiktiga trenden är även här att andelarna minskar.

Figur 17 Andel (procent) individer 0–64 år med låg inkomststandard i olika hushållstyper. Åren 2011–2024

SCB:s databaser IoT (2011–2022) och Star (2022, för framskrivning av 2023). Uppgifterna för 2023 är en prognos.

Försörjningsstöd är vanligast bland ensamstående mammor och utrikes födda

Vårt sista mått över ekonomisk utsatthet är förekomst av försörjningsstöd. Att ett hushåll tar emot försörjningsstöd är en indikator på att hushållets ekonomiska situation har bedömts som utsatt i absoluta termer. Indikatorn fångar enbart de som ansökt om och beviljats försörjningsstöd och påverkas därför bland annat av hushållens benägenhet att ansöka om stöd. De senaste åren har antalet mottagare av ekonomiskt bistånd sjunkit snabbt, trots inflation och ökade matpriser.²³ Det är oklart vad som förklarar den minskningen. Under 2023 och 2024 räknades riksnormen upp ovanligt mycket för att för att möta inflationen,²⁴ men trots det är det allt färre som har försörjningsstöd.

Bland ensamstående kvinnor med flera barn är det vanligast att ta emot försörjningsstöd, se Tabell 1. Andelarna är lägst bland sammanboende. Andelen individer i hushåll där någon tar emot försörjningsstöd har minskat mellan 2020 och 2023. Under 2024 beräknas dock andelarna ha gått upp i samtliga hushåll.

²³ Socialstyrelsen (2024).

²⁴ Socialstyrelsen (2022) och Socialstyrelsen (2023).

Tabell 1 Andel (procent) individer, 0–64 år, i hushåll där någon tagit emot försörjningsstöd. Åren 2020–2024

		2020	2021	2022	2023	2024 prognos
Barnhushåll		6,1	5,1	4,8	3,8	4,3
Hushåll utan barn		5,0	4,2	4,1	4,0	4,3
Ensamstående kvinnor	utan barn	6,6	5,6	5,4	5,1	5,5
	1 barn	10,4	8,6	8,1	6,2	6,8
	2+ barn	16,4	14,1	13,2	9,2	10,8
Ensamstående män	utan barn	7,9	6,5	6,5	5,3	5,8
	1 barn	8,2	7,2	6,8	6,1	6,7
	2+ barn	7,3	7,4	7,6	5,7	6,3
Sammanboende	utan barn	2,8	2,5	2,4	2,8	2,9
	1 barn	3,5	3,0	2,8	2,8	3,0
	2+ barn	5,3	4,3	4,1	3,2	3,6

Det är fler utrikes födda som tar emot försörjningsstöd, se Tabell 2. Bland utrikes födda ensamstående mammor beräknas knappt 17 procent få försörjningsstöd under 2024, att jämföra med knappt 5 procent av de inrikes födda ensamstående mammorna. Över tid har minskningen av andelen som får försörjningsstöd varit större bland utrikes födda, både gällande sammanboende och ensamstående barnhushåll.

Tabell 2 Andel (procent) individer, 0–64 år, i hushåll där någon tagit emot försörjningsstöd. Fördelat på inrikes/utrikes födda. Åren 2020 - 2024

		2020	2021	2022	2023	2024 prognos
Ensamstående kvinna med barn	utrikes född	28,9	23,3	22,3	14,9	16,9
	inrikes född	6,2	5,9	5,5	4,1	4,9
Ensamstående man med barn	utrikes född	21,2	19,2	17,7	13,4	14,3
	inrikes född	3,0	3,1	3,2	2,8	3,2
Sammanboende med barn	utrikes född	17,8	13,7	12,6	9,2	9,9
	utrikes och inrikes född	4,6	4,3	4,2	4,2	4,7
	inrikes född	0,8	0,8	0,7	0,7	0,8

Olika mått på ekonomisk utsatthet fångar olika saker

Andelen som beräknas leva i ekonomisk utsatthet beror på vilket mått som används. Måtten fångar olika aspekter av ekonomisk utsatthet, och har olika styrkor och svagheter.²⁵ Relativ låg ekonomisk standard fångar framförallt relativ utsatthet; att inte ha likadana ekonomiska resurser som andra har. Låg inkomststandard fångar en mer absolut ekonomisk utsatthet där inkomsterna inte täcker hushållets levnadsomkostnader. Måttet om antal som fått försörjningsstöd begränsas av att stödet påverkas av politiska beslut och att utfallet påverkas av huruvida individer faktiskt ansöker om stödet. De senaste årens oförklarade minskning av antal mottagare är ett exempel på det.

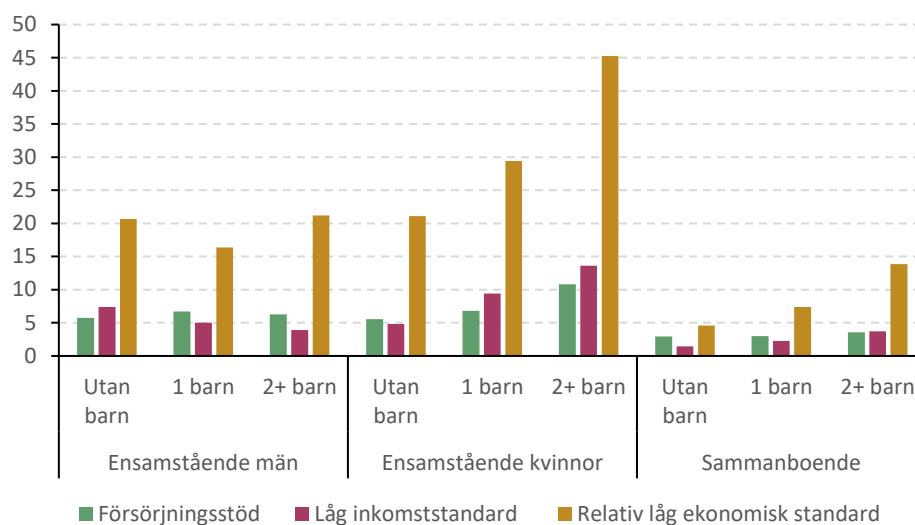
För samtliga mått är förhållandet generellt detsamma mellan olika typer av hushåll. Ekonomisk utsatthet är vanligare i hushåll med barn, i hushåll med många barn, bland ensamstående föräldrar (framför allt bland ensamstående mammor) och bland utrikes födda. En grupp som dock inte följer mönstret är ensamstående män utan barn. Flera mått indikerar att ekonomisk utsatthet är vanligare hos ensamstående män utan barn, än hos ensamstående män med ett eller två barn. Ensamstående män utan barn är exempelvis den vanligaste mottagaren av långvarigt ekonomiskt bistånd.²⁶

Skillnaden i andelen som lever i ekonomisk utsatthet är dock stor beroende på mått. Andelen med relativ låg ekonomisk standard är högre i alla hushåll jämfört med andelen som lever med låg inkomststandard eller som fått försörjningsstöd. I hushåll med två sammanboende vuxna lever färre i ekonomisk utsatthet. Ensamstående män och kvinnor utan barn har en liknande hög andel som lever med relativ låg ekonomisk standard. Skillnaderna mellan ensamstående kvinnor och män med barn är däremot stora, där framför allt ensamstående kvinnor med två eller fler barn sticker ut med en högre andel som har relativt låg ekonomisk standard, se Figur 18.

²⁵ Både relativ låg ekonomisk standard och låg inkomststandard utgår från den registrerade disponibla inkomsten per konsumtionsenhet, vilket innebär att löneinkomsten inte justeras ned för individer med löneutmätning. Detta är en grupp som kan leva på inkomster i paritet med försörjningsstöd. Att måtten baseras på inkomst innebär även att hushåll med låga inkomster, men stora ekonomiska tillgångar, kan definieras som ekonomiskt utsatta trots att det inte speglar den verkliga situationen.

²⁶ Socialstyrelsen (2024).

Figur 18 Andel (procent) individer 0–64 år i ekonomisk utsatthet, uppdelat på hushållstyp. År 2024

Egna beräkningar av SCB:s databaser HEK (2013) och Star Uppgifterna i figuren är en prognos.

Minskade ekonomiska skillnader mellan hushåll med och utan barn

Den ekonomiska familjepolitiken ska minska skillnaderna i de ekonomiska villkoren mellan hushåll med och utan barn. I det här kapitlet analyserar vi därför familjepolitikens omfördelande effekter, det vill säga hur väl ersättningarna från den ekonomiska familjepolitiken bidrar till att minska inkomstskillnaderna i samhället. Detta redovisas genom måttet Gini-koefficienten, ett vanligt mått på graden av inkomstojämlikhet i en population som visar avståndet mellan de fattigaste och de rikaste. Vi redovisar i vilken grad ersättningarna från den ekonomiska familjepolitiken påverkar fördelningen av den disponibla inkomsten i hela befolkningen. Gini-koefficienten presenteras som ett värde mellan 0 och 1 där 0 innebär att alla i befolkningen har lika hög disponibel inkomst. En Gini-koefficient på 1 innebär istället att all inkomst erhålls av en enda person.²⁷

Hushåll med barn har generellt lägre ekonomisk standard än hushåll utan barn, och måttet kan därför ses som en indikator på i vilken grad familjepolitiken når målet om att bidra till minskade skillnader mellan hushåll med och utan barn.

I kapitlet redovisar vi också hur mycket lägre barnfamiljernas ekonomiska standard beräknas vara om familjeersättningarna räknades bort. Detta för att ge en bild av hur mycket ersättningarna jämnar ut skillnaderna mellan olika hushåll med och utan barn.

Sammanfattande iakttagelser

De familjepolitiska transfereringarna bidrog till att sänka Gini-koefficienten med knappt 2,4 procentenheter enligt prognosen för 2024. De bidrog också till att jämna ut skillnaderna i medianinkomst mellan hushåll med och utan barn, särskilt för låginkomsthushåll.

Under tjugohundratalet har den omfördelande effekten av den ekonomiska familjepolitiken minskat betydligt. Parallellt utgör familjeersättningarna en allt mindre del av barnhushållens inkomster. Under de senaste åren har minskningen av den omfördelande effekten planat ut något. Den omfördelande effekten beräknas ha varit något lägre under 2024 jämfört med 2023.

Den ekonomiska familjepolitikens inkomstutjämnande effekt kvar på samma nivå

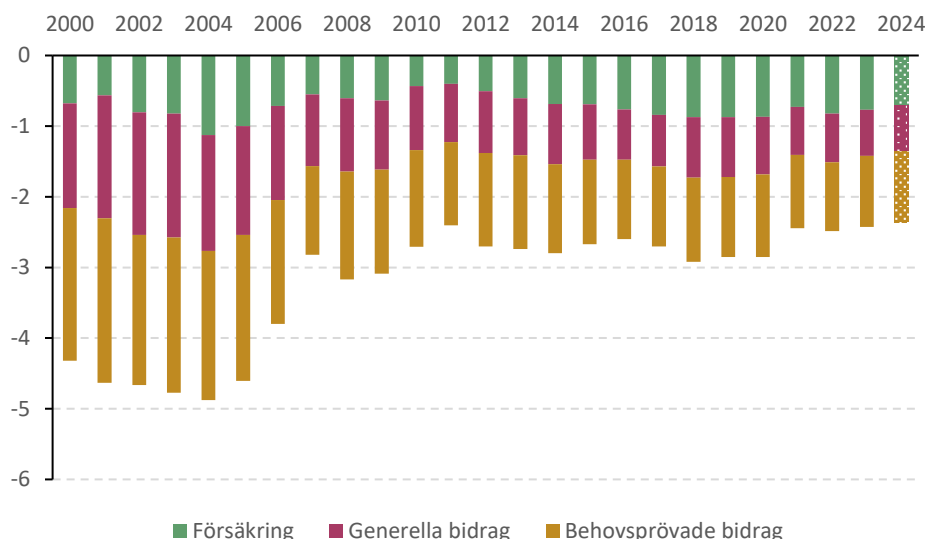
De familjeekonomiska transfereringarnas bidrag till att sänka Gini-koefficienten har minskat under 2000-talet men har varit på ungefär samma nivå sedan början av 2010-talet, se Figur 19. Den omfördelande effekten beräknas ha varit 2,4 procentenheter 2024, marginellt mindre än under 2023.

Det är de behovsprövade bidragen som har störst inkomstutjämnande effekt, även om effekten av både de behovsprövade och av de generella har minskat

²⁷ Läs mer om Gini-koefficienten i metodbilagan.

mest de senaste 20 åren. Från och med 2016 har försäkringarna haft större inverkan på Gini-koefficienten än de generella bidragen.

Figur 19 Ersättningarnas omfördelande effekt för hela befolkningen (bidrag till Gini-koefficienten). Åren 2000–2024

Källa: Egna beräkningar av SCB:s databaser HEK (1998–2013) och Star (2014–2023). Uppgifterna för 2024 är en prognos.

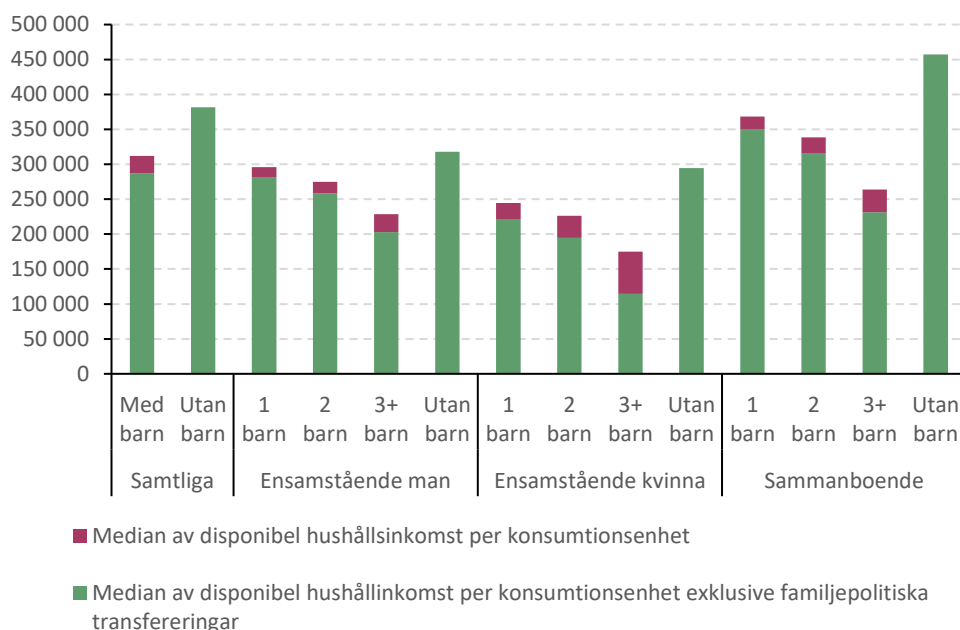
Familjeersättningarna minskar inkomstskillnader mellan hushåll med och utan barn

Familjeersättningarna minskar skillnaderna i medianinkomst mellan hushåll med och utan barn genom att öka barnhushållens ekonomiska standard. Det här avsnittet visar hur mycket lägre barnfamiljernas disponibla inkomster beräknas ha varit om familjeersättningarna räknades bort. Detta för att ge en bild av hur mycket ersättningarna jämnar ut skillnaderna mellan olika hushållstyper.²⁸ Som framgår i Figur 20 är skillnaden störst för de barnhushåll som har lägst inkomster. Även med ersättningarna är skillnaden mot hushåll utan barn stora.

Familjeersättningarna höjer den ekonomiska standarden mest för ensamstående mammor med flera barn. Det här är samstämmigt med resultaten i Figur 5 som visar att familjeersättningarna utgör en stor andel av den här gruppens ekonomiska standard.

Inkomstskillnaderna är större mellan ensamstående kvinnor med och utan barn än mellan ensamstående män med och utan barn. Ännu något större är inkomstskillnaderna mellan hushåll med och utan barn hos de sammanboende som har de högsta inkomsterna.

²⁸ Här har vi använt en statisk ansats och inte beräknat hur avsaknad av familjeersättningar skulle kunna påverka exempelvis barnhushållens arbetsutbud eller förekomst av försörjningsstöd.

Figur 20 Medianen av ekonomisk standard med och utan familjersättning för individer 0-64 år. År 2024

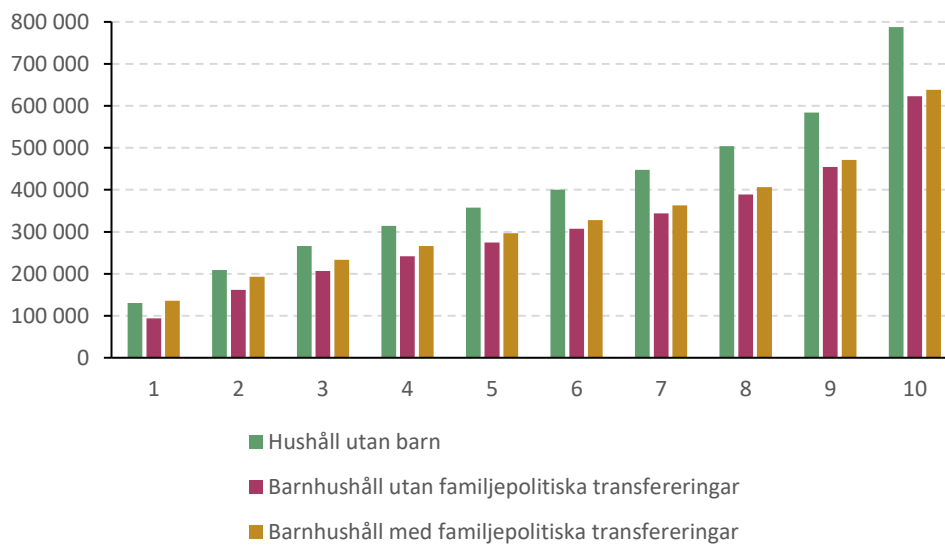
I Figur 21 redovisas medianen av ekonomisk standard i deciler.²⁹ I decil 1, som är den tiondel av hushållen som har lägst ekonomisk standard, framgår att barnhushåll har lägre ekonomisk standard än hushåll utan barn. Med ersättningarna från den ekonomiska familjepolitiken blir dock den ekonomiska standarden högre i barnhushåll än i hushåll utan barn. Så ser det inte ut för övriga deciler, även om ersättningarna innebär att skillnaderna mellan barnhushåll och hushåll utan barn minskar även där.

Ersättningarna från den ekonomiska familjepolitiken har större betydelse i deciler med lägre inkomster. Med hjälp av den ekonomiska familjepolitiken blir skillnaderna mellan barnhushåll och hushåll utan barn mindre, men effekten är stegvis mindre ju högre ekonomisk standard det är i hushållen. Det mönstret förklaras av familjepolitikens konstruktion, där behovsprövade bidrag särskilt går till hushåll med större behov och där de generella bidragen betalas ut med samma belopp till alla, varpå de får mindre effekt i hushåll med högre inkomster.

²⁹ I figuren har hushållen delats upp i inkomstdeciler, vilket innebär att den tiondel av hushållen som har lägst disponibel inkomst per konsumtionsenhet år 2021 utgör decil 1 och den tiondel av hushållen som har högst disponibel inkomst per konsumtionsenhet utgör decil 10.

Figur 21 Medianen av disponibel inkomst per konsumtionsenhet i deciler. Uppdelat på hushåll utan barn, barnhushåll utan och barnhushåll med familjeersättningar. År 2024. Personer 0–64 år

Källa: Egna beräkningar av SCB:s databas Star. Uppgifterna i figuren är en prognos.

Jämställt föräldraskap

I det här kapitlet redovisas indikatorer för att följa upp hur den ekonomiska familjepolitiken bidrar till ett jämställt föräldraskap. Indikatorerna mäter uttag av föräldrapenning och den skattade totala föräldraledigheten under barnets första två levnadsår, perioden då majoriteten av föräldradagarna tas ut. Vi mäter enbart uttag i föräldrapar bestående av en man och en kvinna med gemensam vårdnad om barnet.³⁰

Flera studier har visat att nyttjandet av föräldraförsäkringen spelar stor roll för hur föräldraansvaret fördelas och för föräldrarnas position på arbetsmarknaden. Detta påverkar i sin tur jämställdhet mellan könen, jämlikhet mellan socioekonomiska grupper och barns tillgång till båda sina föräldrar tidigt i livet.³¹

Sammanfattande iakttagelser

Föräldrars fördelning av föräldrapenningen och av den totala föräldraledigheten har blivit mer jämställt över tid. Utvecklingen går dock långsamt. Mammor tar i genomsnitt ut omkring tre fjärdedelar av föräldrapenningen och föräldraledigheten under barnets två första år. Den långsamma utvecklingen indikerar att ytterligare insatser behövs för att uppnå ett mer jämställt uttag av föräldraledighet och föräldrapenning.

Längden på den totala föräldraledigheten skiljer sig åt mellan kvinnor och män som är födda i Sverige eller i något annat land samt mellan personer med olika utbildnings- och inkomstnivå. Pappor med högre utbildning tar ut mer föräldrapenning och en längre skattad föräldraledighet än pappor med lägre utbildning. Pappornas genomsnittliga andel av de uttagna föräldrapenningdagarna är större i par där pappan är född i Sverige.

För barn födda 2022 var både mammor och pappor hemma utan ersättning i mindre utsträckning än tidigare årskullar.

Långsam utveckling mot mer jämställt uttag

Av barnen som föddes 2022 tog mammorna i genomsnitt ut 73 procent av de utbetalade föräldradagarna som användes under deras barns första två levnadsår. Ifall föräldrar har möjlighet att spara föräldradagar kan de tas ut till och med att barnen fyller 12 år. Föräldradagar som tas ut för barn över två år, tas ut mer jämnt av kvinnor och män. Men under barnens första två år, då majoriteten av föräldradagarna tas ut, tar kvinnor ut mest.

Pappors andel av föräldrapenninguttaget har ökat över tid, men utvecklingen går långsamt. I föräldraparen som fick sitt första barn 2005, tog papporna ut 18 procent av föräldradagarna som utbetalats under barnets första två levnadsår. Tio år senare tog papporna i föräldraparen ut 24 procent av dagarna, se Figur

³⁰ Läs mer om jämställt uttag och skattad föräldraledighet i Bilaga 4.

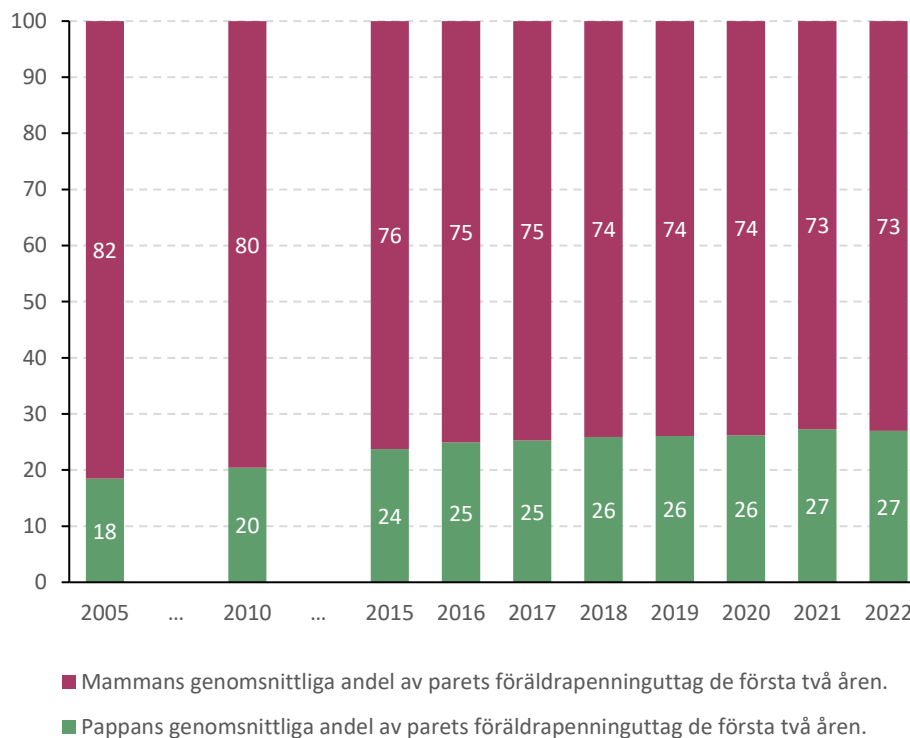
Sammansättningen av barnkullarna förändras över tid. Till exempel skiljer sig andelen föräldrar som är födda i Sverige respektive utrikes födda och föräldrarnas inkomst- och utbildningsnivå åt mellan barn födda olika år. Det kan i sin tur ge upphov till vissa skillnader i uttagsmönster.

³¹ ESO (2015).

22. Papporna till barn födda 2022 tog ut 27 procent av dagarna. Det är 0,2 procentenheter lägre jämfört med papporna till barn födda 2021 men 0,8 procentenheter högre jämfört med pappor till barn födda 2020.

Figur 22 Mammors och pappors genomsnittliga andel (procent) av de föräldrapenningdagar som paret tar ut under barnets två första år. Uppdelat på barnets födelseår

Källa: Försäkringskassan

En tiondel av papporna tar inte ut någon föräldrapenning

Även bland föräldrar som inte delar lika har föräldrapenninguttaget förändrats mot ett mer jämnt uttag över tid. Framför allt har andelen mammor som tar ut en mycket stor del av alla föräldrapenningdagarna minskat, se Figur 23. För barn födda 2005 tog 43 procent av mammorna ut 91–100 procent av dagarna. För barn födda 2022 var motsvarande siffra 24 procent.

I takt med att färre mammor tar ut nästan alla dagar ökar antalet mammor som tar ut en något lägre andel, men som fortfarande tar mer än hälften av dagarna. Det har alltså skett en utveckling mot ett mer jämnt uttag mellan kvinnor och män, även om de flesta inte delar jämställt.

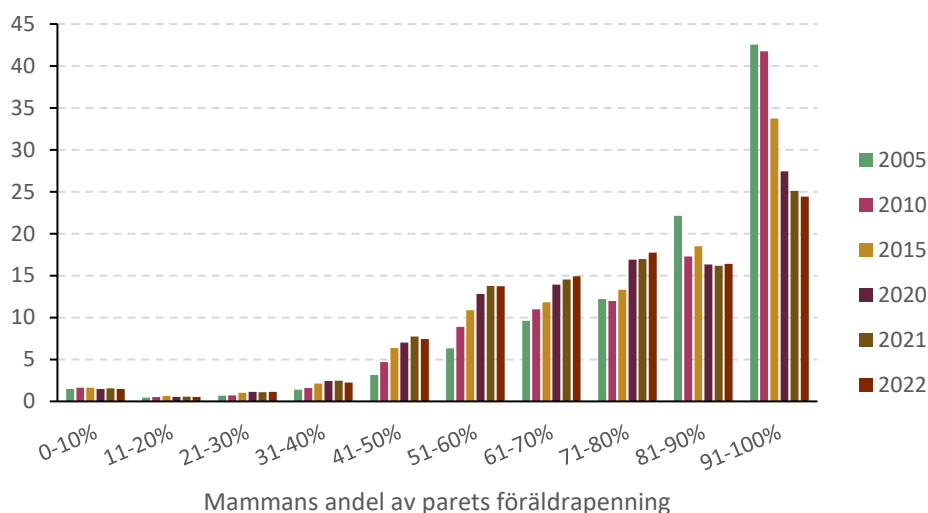
Om vi jämför föräldrapar till barn födda 2022 med föräldrapar till barn födda 2021, sjönk andelen mammor som tog ut 91 procent eller mer av dagarna. Det sågs istället en liten ökning i andelen par där mammorna tog ut mellan 71 och 80 och 81 och 90 procent av dagarna.

Andelen pappor som inte tar ut någon föräldrapenning alls har minskat. För barn födda 2005 var det 21 procent av papporna som inte tog ut någon dag under barnets två första levnadsår. För barn födda 2022 var motsvarande siffra 10,4

procent av papporna. Det är vanligare att pappor med låg inkomst, låg utbildning, som saknar fast anställning eller är egenföretagare tar ut noll dagar. Därtill är det vanligare att utrikes födda pappor inte tar ut några föräldradagar alls, jämfört med inrikes födda pappor.³²

Figur 23 Andel föräldrapar fördelat på mammans andel av föräldraparens totala uttag av föräldrapenning, under barnets två första levnadsår. Uppdelat på barnets födelseår

Källa: Försäkringskassan

Figur 24 visar percentilgränser för antalet dagar med föräldrapenning som tas ut av pappor. Percentilgränsen anger det högsta uttaget i gruppen. I percentil 10 finns de 10 procent av papporna som har lägst föräldrapenninguttag. Denna är noll och har varit det under hela perioden eftersom fler än tio procent av papporna inte tar ut någon föräldrapenning.

I övriga percentiler har uttaget av föräldrapenning ökat. I percentil 25 har det högsta uttaget ökat från 7 dagar för barn födda 2005 till 32 dagar för barn födda 2022. Under samma period har medianuttaget (percentil 50) ökat från 46 till 85 dagar. Den 75:e percentilen har ökat från 95 till 135 och den 90:e percentilen från 151 till 180 dagar.

Relativt sett har ökningen av pappors uttag varit snabbare bland pappor i percentil 25. Det betyder att den fjärdedel pappor som tog minst antal dagar, är de som ökat sitt uttag mest sedan 2005. Ökningen har därefter varit snabbast i percentil 50. Gränsvärdet för percentil 25 och percentil 50 ökade tydligt när den tredje reserverade månaden infördes 2016. Den tredje reserverade månaden hade inte samma påverkan på papporna i percentil 75 eller percentil 90, eftersom deras uttag redan före reformen var högre än de 90 reserverade dagarna.³³

Uttaget i percentil 75 och percentil 90 ökade inte för pappor till barn födda 2022, jämfört med pappor till barn födda 2021. Medianen (percentil 50) ökade antalet

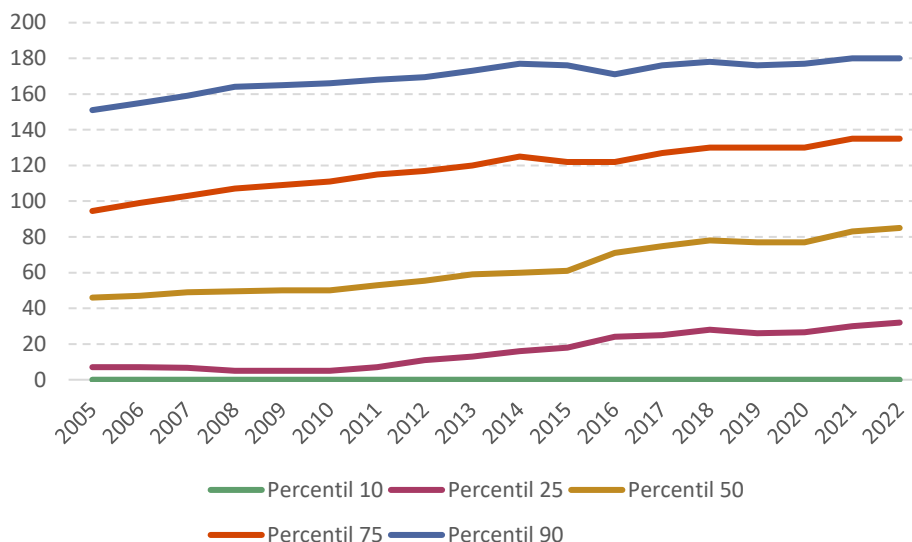
³² ISF (2021)

³³ Försäkringskassan (2019).

uttagna dagar med 2 procent och percentil 25 med 7 procent, medan percentil 10 var oförändrad.

Figur 24 Antalet uttagna dagar med föräldrapenning under barnets första två levnadsår bland pappor. Gränsvärden för percentil 10, 25, 50, 75 och 90. Uppdelat på barnets födelseår

Källa: Försäkringskassan

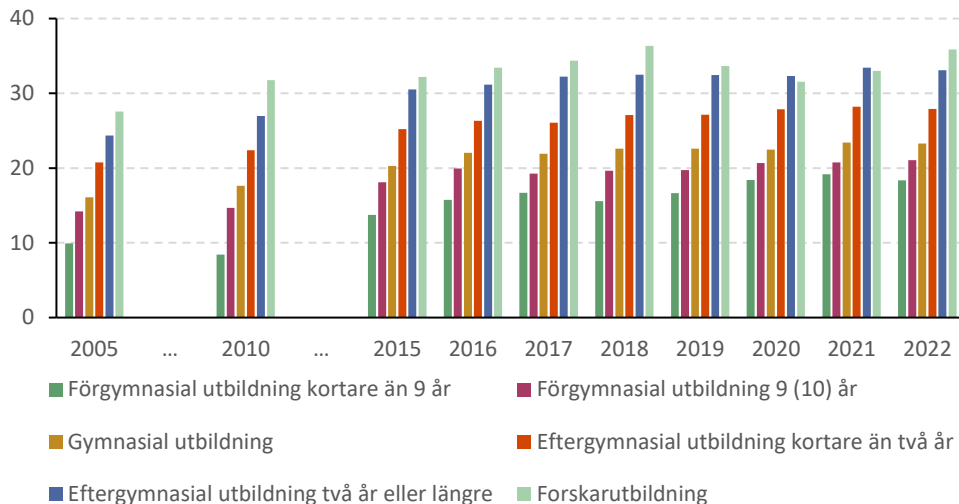
Högutbildade och inrikes födda pappors uttag är högre

Den genomsnittliga andel av föräldrapenningdagarna som pappor tar ut under barnets två första år skiljer sig åt mellan olika grupper. Generellt är pappornas andel större ju högre utbildningsnivå de har. När vi jämför barn födda 2005 och 2022 har pappors andel av föräldrapenninguttaget ökat i alla utbildningsgrupper, se Figur 25.³⁴ Ökningen har varit större i grupperna där pappan har lägre utbildning. Pappor med förgymnasial utbildning kortare än 9 år har ökat sin andel med 85 procent och pappor med eftergymnasial utbildning på två år eller längre har ökat sin andel med 36 procent. Trots det skiljer sig andelen fortfarande åt efter utbildningsnivå och ju längre utbildning som pappan har desto högre andel av parets föräldrapenningdagar tar han ut under barnets två första levnadsår.

³⁴ Paren har delats in enligt utbildningsnivån vid barnets födelse. Grupperna är förgymnasial utbildning kortare än 9 år, förgymnasial utbildning 9–10 år, gymnasial utbildning, eftergymnasial utbildning kortare än 2 år, eftergymnasial utbildning 2 år eller längre samt forskarutbildning.

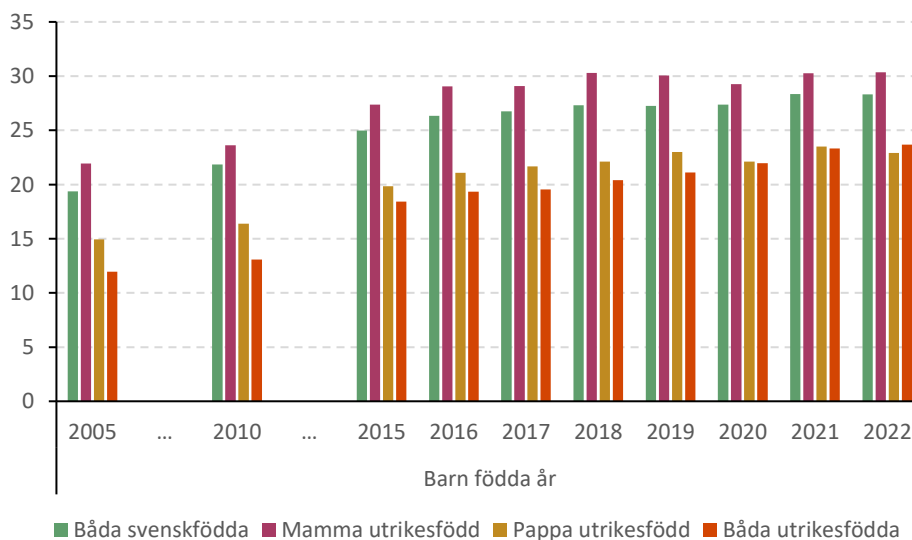
Figur 25 Pappors genomsnittliga andel (procent) av de föräldrapenningdagar som paret tar ut under barnets två första levnadsår. Uppdelat på barnets födelseår och pappans utbildningsnivå

Källa: Försäkringskassan

Pappors andel av parets uttagna föräldrapenningdagar skiljer sig även åt mellan inrikes och utrikes födda föräldrar. I Figur 26 redovisas hur stor andel av dagarna som pappor i genomsnitt tar ut, uppdelat efter om föräldrarna är födda i Sverige eller utrikes födda, eller om enbart mamman eller pappan är utrikes född och den andra föräldern är född i Sverige. Pappornas genomsnittliga andel av föräldrapenningdagarna är större i par där pappan är född i Sverige. Det gäller alltså oavsett om han har barn med en mamma som är född i Sverige eller med en mamma som inte är det.

Figur 26 Pappors genomsnittliga andel (procent) av de föräldrapenningdagar som paret tar ut under barnets två första levnadsår. Uppdelat på barnets födelseår och svensk- och utrikes födda föräldrar

Källa: Försäkringskassan

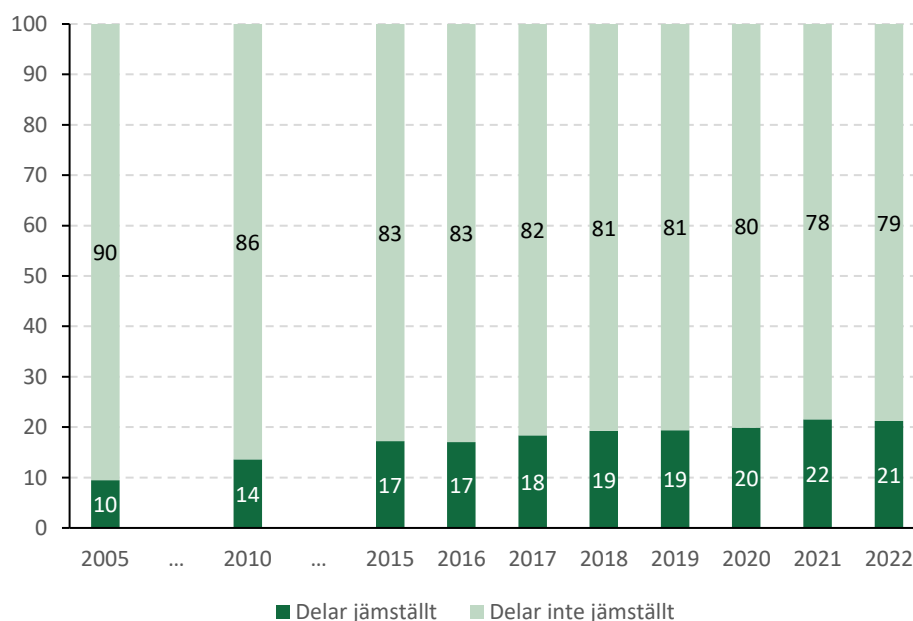
Pappornas genomsnittliga andel av föräldrapenningdagarna har ökat i alla grupper sedan 2005, men ökningen har varit störst i gruppen där båda föräldrarna är utrikes födda. Ökningen av pappors uttag mellan 2021 och 2022 är störst i grupperna där pappan är utrikes född och där både mamman och pappan är utrikes född.

Vart femte par delar lika på föräldrapenningen

Andelen föräldrapar som delar jämställt på föräldrapenningen har ökat över tid, se Figur 27. Att dela jämställt på föräldrapenninguttaget definieras som att vardera föräldern har tagit ut minst 40 procent av föräldrapenningdagarna när barnet har fyllt 2 år. Ett jämställt uttag är vanligare i föräldrapar där båda har högre utbildning och arbetar med akademikeryrken.³⁵

I föräldraparen som fick sitt första barn 2005 var det 10 procent som delade jämställt, jämfört med 17 procent av föräldraparen som fick sitt första barn tio år senare. Av föräldraparen till barn födda 2022 delade 21 procent jämställt. Det är något färre än till barn födda 2021.

Figur 27 Andel (procent) föräldrar som delar jämställt på föräldrapenningen (båda tar minst 40 procent av dagarna) under barnets två första år. Uppdelat på barnets födelseår

Källa: Försäkringskassan

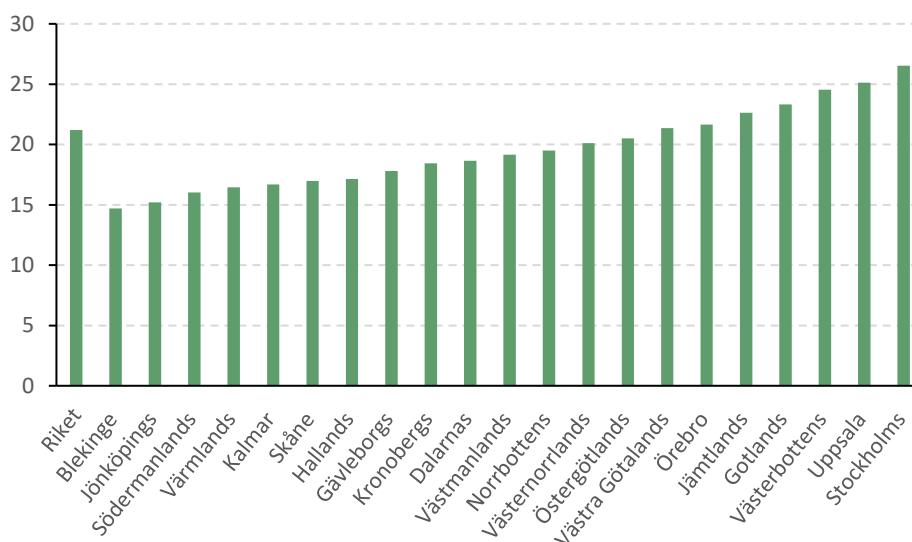
Andelen föräldrapar som delat jämställt skiljer sig åt i olika delar av landet. I Figur 28 redovisas andelen föräldrapar som delat jämställt efter län. För barn födda 2022 var andelen som delat jämställt störst i Stockholms län, följt av Uppsala och Västerbottens län. Dessa län brukar ligga i topp gällande mäns andel av föräldrapenningdagarna.³⁶ Föräldrapar med eftergymnasial utbildning delar oftare jämställt, och dessa tre län har en större andel högutbildade

³⁵ Försäkringskassan (2016).

³⁶ Försäkringskassan (2025a).

invånare jämfört med övriga län.³⁷ I Blekinge län var det minst andel föräldrapar som delade jämställt på föräldradagarna till barn födda 2022, följt av Jönköpings län.

Figur 28 Andel (procent) föräldrar som delar jämställt på föräldrapenningen (båda tar minst 40 procent av dagarna) under barnets två första år. Barn födda 2022. Uppdelat på län

Källa: Försäkringskassan

Mammor är i högre grad föräldralediga utan föräldrapenning

De två olika regelverken, socialförsäkringsbalken och föräldraledighetslagen, möjliggör ett flexibelt nyttjande av föräldrapenning. Föräldraledighetslagen gör det möjligt för en förälder att vara helt föräldraledig utan att ta ut föräldrapenning tills barnet är 18 månader. Därefter har föräldern rätt att vara föräldraledig om hen tar ut föräldrapenning. För att skydda sin sjukpenninggrundande inkomst måste den som är föräldraledig med ett barn som fyllt 1 år ta ut minst fem föräldrapenningdagar per vecka.

Föräldrar som har råd att vara föräldralediga utan att ta ut föräldrapenning när barnen är små, kan på så sätt spara föräldrapenningdagar tills barnen är större. Det är vanligt att föräldrar gör så, genom att exempelvis ta ut föräldrapenning enbart för fyra eller fem dagar i veckan under sin föräldraledighet. Denna möjlighet nyttjas främst av föräldrapar med högre inkomster och högre utbildning.³⁸

För att få en bild av hur den obetalda ledigheten fördelas mellan föräldrarna använder vi måttet skattad föräldraledighet.³⁹ Där ingår den totala

³⁷ Här definieras andel högutbildade som andelen personer mellan 25 och 64 år som har minst tre års eftergymnasial utbildning. Källa: SCB (2025).

³⁸ ISF (2023).

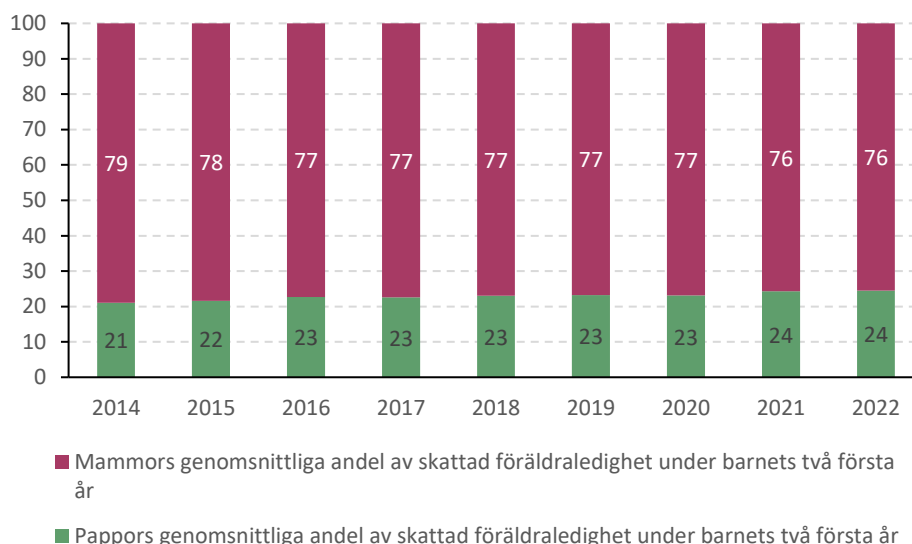
³⁹ I metodbilagan kan du läsa mer om skattad föräldraledighet. Skattad föräldraledighet finns tillgänglig från år 2014.

föräldraledigheten, alltså både dagar med föräldrapenning och dagar utan ersättning.

Den skattade föräldraledigheten fördelas mellan mammor och pappor på ungefär samma sätt som föräldrapenningdagarna. Pappor tar dock en något mindre andel av den skattade totala föräldraledigheten än av föräldrapenningdagarna under de första två åren: 24 procent av föräldraledigheten jämfört med 27 procent av föräldrapenningdagarna för barn födda 2022. Föräldrarna delar alltså något mindre jämställt på den obetalda ledigheten än på den betalda.

Pappors andel har ökat från att utgöra 21 procent av den skattade föräldraledigheten under barnens första två år för barn födda 2014, till att utgöra 24 procent för barn födda 2022, se Figur 29.

Figur 29 Pappor och mammors genomsnittliga andel (procent) av parets skattade föräldraledighet under barnets två första levnadsår. Uppdelat på barnets födelseår

Källa: Försäkringskassan

Andelen föräldrar som delar jämställt på den skattade föräldraledigheten, alltså tar minst 40 procent var, är mindre jämfört med andelen som delar jämställt på föräldrapenningdagarna. Av föräldrar till barn födda 2022 var det 14 procent som delade jämställt på den skattade föräldraledigheten och 21 procent som delade jämställt på föräldrapenningdagarna. Mammor är alltså föräldralediga utan föräldrapenning i högre utsträckning än pappor.⁴⁰ Ser vi bara till pappors andel av uttaget av föräldrapenning överskattas hur stor andel av tiden hemma som barn tillbringar med sina pappor jämfört med sina mammor under de två första levnadsåren.

Uttaget av skattad föräldraledighet skiljer sig, liksom uttaget av föräldrapenningdagar, åt beroende på föräldrarnas utbildningsnivå och mellan inrikes och utrikes födda. Generellt är mammor och pappor obetalt lediga i större utsträckning ju högre utbildningsnivå de har. Mammor i föräldrapar där båda

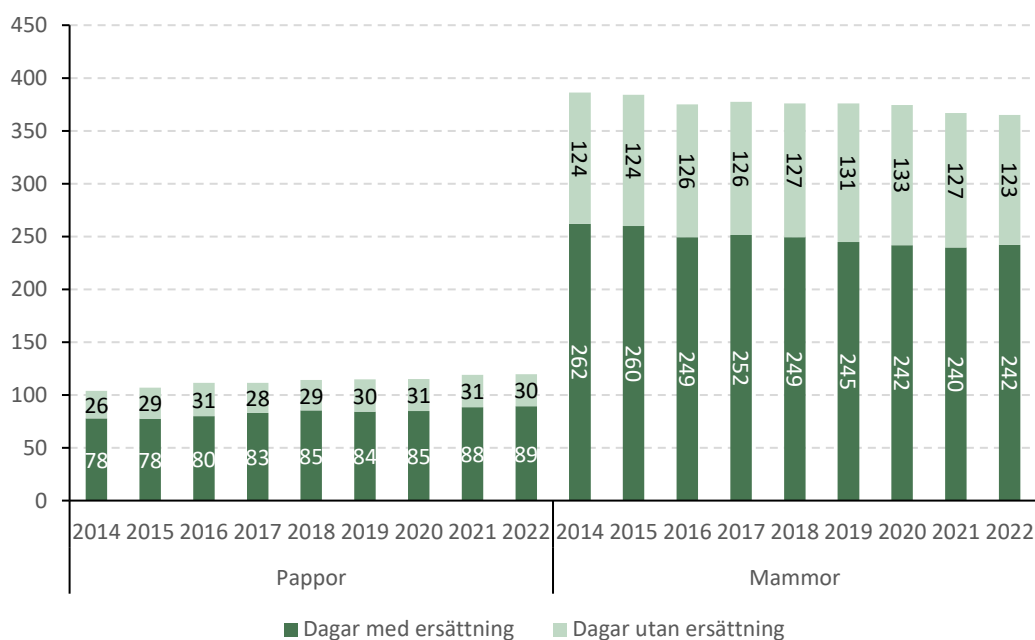
⁴⁰ Försäkringskassan (2020).

föräldrarna är utrikes födda är i mindre utsträckning obetalt lediga jämfört med mammor i övriga grupper.⁴¹

För barn som föddes 2022 skattas mammornas totala föräldraledighet till exakt ett år, 365 dagar. I genomsnitt utgjordes deras föräldraledighet av 242 dagar med föräldrapenning och 123 dagar utan ersättning. En tredjedel av mammornas föräldraledighet skattas därmed som obetald. Papporna till barn födda 2022 skattas ha tagit ut en föräldraledighet på 119 dagar, varav 89 med föräldrapenning och 30 dagar utan ersättning.

Pappor till barn födda 2022 tog ut totalt 15 dagars längre skattad föräldraledighet än vad pappor till barn födda år 2014 gjorde. Både antalet dagar med föräldrapenning och det skattade antalet dagar utan ersättning har ökat. För mammor har den genomsnittliga dagarna med ersättning minskat med 20 dagar under samma period. Mönstret för den skattade obetalda ledigheten ser dock annorlunda ut. Det ökade och var som högst för barn födda 2020. För barnen födda 2021 och 2022 har trenden brutits och det har tagits ut färre obetalda dagar, se Figur 30.

Figur 30 Pappors och mammors uttag av föräldrapenning och skattad föräldraledighet utan ersättning under barnets två första levnadsår. Uppdelat på barnets födelseår

Källa: Försäkringskassan

⁴¹ Försäkringskassan (2024b)

Diskussion

Syftet med denna rapport är att analysera måluppfyllelsen för den ekonomiska familjepolitiken. Det betyder att vi analyserar i vilken mån den ekonomiska familjepolitiken bidrar till en god ekonomisk levnadsstandard för alla barnfamiljer, minskar skillnaderna i de ekonomiska villkoren mellan hushåll med och utan barn samt bidrar till ett jämställt föräldraskap.⁴²

Indikatorerna som presenteras kan i sig inte utläsas som mått på måluppfyllnad. Däremot kan utvecklingen användas som underlag för att bedöma hur måluppfyllnaden utvecklats. Med hjälp av indikatorerna kan vi analysera hur den ekonomiska familjepolitikens bidrag till barnfamiljernas ekonomiska levnadsstandard förändrats över tid. På samma sätt kan vi analysera utvecklingen kring hur ersättningarna bidrar till att minska skillnaderna mellan hushåll med och utan barn.

Många av uppgifterna i vår redovisning bygger på framskrivningar, som i sin tur bygger på prognoser. Prognoserna är förknippade med viss osäkerhet, och därför ska utvecklingen vi redovisar för 2024 tolkas med försiktighet. Uppgifterna om föräldrapars föräldrapenningsuttag är dock inte en prognos utan baseras på deras faktiska uttag.

Ersättningarnas bidrag till barnhushållens ekonomiska standard minskar mest bland dem med störst behov

Inkomsterna har ökat under 2000-talet till följd av reallöneökningar. Under 2022 och 2023 minskade inkomsterna men för 2024 beräknas de återigen öka. Inkomstökningen har generellt varit större för hushåll med hög ekonomisk standard och mindre för hushåll med låg ekonomisk standard. Det har lett till att inkomstskillnaderna har blivit större. En större inkomstspridning innebär att andelen som lever med relativt låg ekonomisk standard ökar.

Under 2024 beräknas ersättningarna från den ekonomiska familjepolitiken utgöra 7,2 procent av barnhushållens ekonomiska standard. Betydelsen är olika stor i olika barnhushåll och ökar med antal barn i hushållet. Ersättningarna har störst betydelse för ensamstående mammor med många barn. Bland ensamstående föräldrar utgör de behovsprövade bidragen en större andel av inkomsten. De behovsprövade bidragen går i högre utsträckning till barnhushåll med låga inkomster, vilket också är ett syfte med bidragen.

Den andel som ersättningarna från den ekonomiska familjepolitiken utgör av barnhushållens ekonomiska standard minskar. För sammanboende har ersättningarnas bidrag inte minskat lika mycket som den gjort för ensamstående. Det beror på att sammanboende får en större andel av ersättningarna från försäkringar, där ersättningen följer inkomstutvecklingen. Ensamstående får en större andel av sina inkomster från generella och behovsprövade bidrag som däremot inte följer inkomstutvecklingen. Den senaste höjningen av barnbidraget genomfördes 2018. Samma år höjdes inkomstgränsen för barnfamiljer i bostadsbidraget successivt fram till 2021, men har därefter inte höjts.

⁴² Prop. 2023/24:1

Sedan 2021 har nedgången av antal mottagare av bostadsbidrag varit större än tidigare år. Nedgången är kopplad till att inkomstgränserna för att få bostadsbidrag inte har ökat. De nominella löneökningarna under 2022 och 2023 var lägre än inflationen, men för personer med bostadsbidrag kunde löneökningarna ändå innebära att de inte längre kvalificerade till bostadsbidrag eller att de fick behålla en mindre del av bostadsbidraget.⁴³ För att få ett helt bostadsbidrag kan en ensamstående förälder med ett barn tjäna högst 150 000 kronor per år före skatt, vilket i genomsnitt motsvarar en inkomst på 12 500 kronor i månaden. Sammanboende föräldrar till ett barn kan tjäna högst 75 000 kronor var.⁴⁴ Höjda hyreskostnader har heller inte kompenserats eftersom bostadskostnadstaket inte följt hyresutvecklingen. Det innebär att bostadsbidraget i en lägre utsträckning kompenserar för bostadskostnaden.

Mot bakgrund av det ekonomiska läget med stigande allmän prisnivå och kraftigt ökade levnadsomkostnader för många hushåll förlängdes tilläggsbidraget till barnfamiljer med bostadsbidrag under hela 2024.⁴⁵ Det året fick 124 000 barnfamiljer ett tilläggsbidrag som betalades ut med 40 procent av det preliminära bostadsbidraget.⁴⁶ De behovsprövade bidragen minskar i betydelse och utan tilläggsbidraget hade minskningen troligen varit större. Tilläggsbidraget når dock inte alla barnhushåll och kompenserar inte för den minskande betydelse som ersättningsarna har.

Om antal barnhushåll som får bostadsbidrag fortsätter att minska i samma takt som under de senaste åren och tilläggsbidraget tas bort permanent kommer de behovsprövade bidragen att utgöra en allt mindre del av barnhushållens ekonomiska standard. Detta påverkar framför allt dem med mindre marginaler, så som barnhushåll med ensamstående mammor och barnhushåll med utrikes födda föräldrar. En sådan utveckling får då till följd att den ekonomiska familjepolitiken i en lägre grad bidrar till en god ekonomisk levnadsstandard för alla barnfamiljer.

Den ekonomiska familjepolitiken är fortsatt viktig för ekonomiskt utsatta

Under 2024 beräknas andelen individer med relativ låg ekonomisk standard öka bland barnfamiljer. Andelen beräknas öka mest bland ensamstående mammor, där även inkomsterna ökat mindre än i övriga grupper. Under 2024 beräknas dessutom andelen med låg inkomststandard öka bland ensamstående mammor. Tidigare år har generella inkomstökningar lett till att färre barnhushåll levt med låg inkomststandard. Sett till att färre barnhushåll lever i absolut fattigdom jämfört med för tio år sedan så har barnhushållens ekonomiska levnadsstandard blivit bättre. Fler lever dock med relativt låg ekonomisk standard.

Ersättningsarna från den ekonomiska familjepolitiken är fortsatt viktiga eftersom de minskar andelen barnfamiljer som lever i ekonomisk utsatthet. Löneökningarna i kombination med att flera av ersättningsarna från den ekonomiska familjepolitiken inte räknats upp, har lett till att ersättningsarnas bidrag till att minska relativt låg ekonomisk standard hos barnhushållen blivit

⁴³ Hur bostadsbidraget minskar med inkomster över inkomsttaket beskrivs i Bilaga 2.

⁴⁴ Läs mer om bostadsbidraget i Bilaga 2.

⁴⁵ Se mer om tilläggsbidraget i Bilaga 1.

⁴⁶ Försäkringskassan (2025c).

mindre. År 2024 beräknas bidraget från den ekonomiska familjepolitiken vara hälften så stort som under 2000.

Antal mottagare av försörjningsstöd har minskat under de senaste åren, trots de senaste årens höga inflation. Minskningen är något större bland utrikes födda, men försörjningsstöd är fortfarande vanligare bland utrikes födda, särskilt utrikes födda ensamstående mammor, än i andra hushållstyper. Grupper som fått försörjningsstöd har i många kommuner inte nåtts av det tillfälliga tilläggsbidraget till barnfamiljer med bostadsbidrag, eftersom detta räknas av från försörjningsstödet. Av samma skäl har denna grupp heller inte nåtts av det höjda barnbidraget 2018 eller av att grundnivån i föräldraförsäkringen höjdes 2016.

Den inkomstutjämnande effekten kan förbättras

Jämfört med början av 2000-talet har den omfördelande effekten av den ekonomiska familjepolitiken minskat. Att ersättningarna i lägre utsträckning än tidigare minskar skillnader i de ekonomiska villkoren mellan hushåll med och utan barn beror på att ersättningarna utgör en allt mindre del av barnhushållens inkomster. Parallellt har inkomsterna ökat mer bland hushåll utan barn. Under 2021–2023 har den inkomstutjämnande effekten varit kvar på ungefär samma nivå och där beräknas den också stanna 2024.

Av de familjepolitiska ersättningarna är det de behovsprövade bidragen som har störst omfördelande effekt. Den omfördelande effekten har dock minskat mycket inom både de behovsprövade och generella bidragen de senaste tjugo åren. Att effekten minskar mer för de generella och behovsprövade bidragen beror på att ersättningsbeloppen i de behovsprövade och generella bidragen inte höjs i takt med priserna. Som tidigare nämnt ser vi därtill att antalet mottagare av de behovsprövade ersättningarna minskar.

Familjeersättningarna skulle kunna vara mer omfördelande än de är i sin nuvarande utformning. Att bostadsbidragets inkomst- och beloppsgränser inte höjts har inneburit att bostadsbidraget i högre grad än tidigare är koncentrerat till de mest ekonomiskt utsatta hushållen. Men att färre barnhushåll får bostadsbidrag gör att den totala omfördelningen har minskat.⁴⁷ Ett sätt att förbättra den inkomstutjämnande effekten av den ekonomiska familjepolitiken skulle därmed vara att höja inkomst- och beloppsgränser så att fler barnfamiljer kan bli berättigade till det. Ett alternativt sätt kan vara att höja barndelen i bostadsbidraget, något som tidigare föreslagits av Jämlikhetskommissionen.⁴⁸

Även utan att höja inkomst- och beloppsgränser skulle bostadsbidraget kunna komma fler till del. Hushåll som är berättigade till det undviker ibland att ansöka om det.⁴⁹ Det tros hänga samman med att man är rädd att bli återbetalningsskyldig. Rätten till bostadsbidrag beror på hushållets inkomster under hela kalenderåret. Så även om hushållet har behov av bidraget i början av året kan man bli återbetalningsskyldig om man i slutet av året fått högre inkomster, även om man anmält sin högre inkomst till Försäkringskassan. Cirka 35 procent av alla barnhushåll blir återbetalningsskyldiga efter avstämning.⁵⁰ I

⁴⁷ Riksrevisionen (2017).

⁴⁸ SOU 2020:46.

⁴⁹ RIR (2017).

⁵⁰ SOU 2021:101

genomsnitt måste de återbetalningsskyldiga barnhushållen betala tillbaka över 8 000 kronor.⁵¹ Barnhushåll som får bostadsbidrag har små marginaler och kan ha svårt att klara av en sådan utgift. Sedan september 2022 måste de som blir återbetalningsskyldiga betala tillbaka sin skuld inom ett år.⁵²

Den ekonomiska familjepolitikens bidrag till att minska de ekonomiska skillnaderna mellan hushåll med och utan barn har minskat över tid. Denna utveckling skulle kunna motverkas genom höjda generella bidrag. Ett höjt barnbidrag skulle exempelvis nå alla barnhushåll men för att nå barnhushåll med större behov har Riksrevisionen föreslagit ett förstärkt flerbarnstillägg från och med barn nummer tre, alternativt ett tillägg för ensamstående föräldrar.⁵³ Även om flerbarnstillägget inte är behovsprövat, går det i hög grad till barnhushåll med låga inkomster eftersom andelen med låg ekonomisk standard är högre i familjer med många barn.

En annan möjlig åtgärd för att nå barnhushåll med sämre ekonomiska villkor är att höja grundnivån i föräldraförsäkringen. Föräldrapenning på grundnivå betalas ut till föräldrar som inte uppfyller kraven för att få inkomstrelaterad ersättning eller har låga eller inga inkomster. För barnhushåll med lägre inkomster utgör försäkringarna en lägre andel av deras ekonomiska standard, vilket beror på att försäkringarna baseras på tidigare inkomster. På grund av det har föräldrar födda i Sverige en högre genomsnittlig föräldrapenning jämfört med utrikes födda. I vissa grupper av utrikes födda mammor har fler än var fjärde föräldrapenning på grundnivå 2024, att jämföra med 2 procent av mammorna födda i Sverige.⁵⁴ Grundnivån är sedan 2016 på 250 kronor om dagen. Föräldrar med en inkomst över taket kunde år 2024 få 1 218 kronor per dag. Skillnaderna mot de som får en inkomstrelaterad föräldrapenning förstärks av att många utöver det också får en kollektivavtalad föräldralön från sin arbetsgivare. En höjd grundnivå i föräldraförsäkringen skulle kunna förbättra situationen för grupper med sämre ekonomiska villkor, även om en höjning har mindre betydelse för de mest ekonomiskt utsatta då föräldrapenningen räknas av från försörjningsstödet.⁵⁵

Långsam utveckling mot ett jämställt uttag

Under 2024 fyllde föräldraförsäkringen 50 år. De främsta argumenten vid föräldraförsäkringens införande var att göra det möjligt att kombinera förvärvsarbete med att ha barn. Syftet var att skapa ett jämställt föräldraskap, där båda föräldrarna skulle ha möjlighet att yrkesarbeta och ta hand om barnen. I denna rapport används föräldrapenninguttag och skattad föräldraledighet som en indikator på jämställt föräldraskap.

⁵¹ Försäkringskassan (2025) Officiell statistik. Bostadsbidrag efter avstämning mot inkomstuppgift.

⁵² Försäkringskassan (2023a). Ändringen skedde till följd av en lagändring från mars 2022 som innebär att återkravsbeslut är direkt verkställbara av Kronofogden (Snabbare och enklare verkställighet av myndighetsbeslut). Skuldsatta personer har därefter endast haft möjlighet till en avbetalningsplan. Antingen har man kunnat behålla en gammal avbetalningsplan och betala sin skuld inom 30 dagar eller så har man fått en ny aggregerad avbetalningsplan som ska betalas av inom ett år.

⁵³ Riksrevisionen (2020).

⁵⁴ Försäkringskassan (2025a).

⁵⁵ Duvander och Lundqvist (2025).

Utvecklingen mot ett jämställt föräldraskap går långsamt. Mammor tar fortsatt ut fler föräldradagar än pappor. Pappornas uttag av föräldrapenning under barnens första två levnadsår har ökat varje år för barn födda mellan 2014 och 2022. Mammorna har minskat sitt uttag mellan 2014 och 2021 vilket ledde till att pappornas andel ökade. I och med att mammorna ökade sitt uttag för barn födda 2022 minskade pappornas andel något.

Så som regelverket är konstruerat har föräldrar möjlighet att vara hemma från sitt arbete utan att samtidigt ta ut föräldrapenning under barnets första 18 månader. En förälders totala föräldraledighet kan därför vara längre än antalet dagar med föräldrapenning. Därför används skattad föräldraledighet, ett mått där dagar med föräldrapenning och skattade dagar utan ersättning summeras. För barn födda mellan 2016 och 2020 var ökningen av pappans andel av föräldraledigheten mindre än deras ökning av andelen av föräldrapenningdagarna. Det förklaras av att mammorna under de åren kompenserade sitt minskade uttag av föräldrapenning med att vara hemma fler dagar utan ersättning.

Obetald ledighet är betydligt vanligare bland föräldrar med högre utbildning och högre inkomster. Det beror dels på att de får en högre föräldrapenning men också på att de sannolikt i högre utsträckning lever med en partner med en högre inkomst. En förälder som får föräldrapenning på grundnivå har mindre marginaler och kan ha svårare att leva på mindre än 7 föräldradagar i veckan, då föräldrarnas totala föräldrapenning motsvarar cirka 7 500 kronor i månaden. Kvinnor har ett tidigare uttag av föräldrapenning än män och i familjer där mammorna tar ut fler dagar under sin föräldraledighet finns det färre dagar kvar att använda om och när papporna ska vara föräldralediga. Förutsättningarna att dela jämställt är därför bättre i familjer som har möjlighet att spara dagar, vilket framför allt föräldrar med högre inkomster har. Möjligheten att spara föräldrapenning dagar genom att vara obetalt föräldraledig får bland annat till följd att barn i familjer med högre inkomster börjar förskolan senare.⁵⁶

För barn födda 2021 minskade mammorna sin obetalda ledighet för första gången sedan 2014. Mammorna till barn födda 2022 minskade sin obetalda ledighet ytterligare och ökade därtill sitt uttag av föräldrapenning dagar. Att mammorna ökade sitt uttag av ersatta dagar har lett till att pappors andel av dagarna minskat något, trots att även papporna ökat sitt uttag av föräldrapenning för barn födda 2022.

Att den obetalda ledigheten minskar både bland mammor och pappor för barn födda 2022 kan vara ett tecken på att fler hushåll har en sämre ekonomi och att man inte i lika stor utsträckning anser sig ha råd att vara hemma utan ersättning.

Många av reformerna under föräldraförsäkringens första 50 år har genomförts med målet att öka pappors uttag av föräldrapenning. De senaste åren har fördelningen mellan mammor och pappor dock rört sig mycket lite. I rapporten *Vägar mot en mer jämställd föräldraledighet* diskuterar vi möjliga förslag för en högre måluppfyllelse avseende jämställt föräldraskap, till exempel fler reserverade dagar, ekonomiska incitament och förändrad ledighetsrätt.⁵⁷

⁵⁶ Viklund och Duvander (2017).

⁵⁷ Försäkringskassan (2024b).

Referenser

Alm, S. Bäckman, O. Gavanas, A. & Kumlin, J. (2010), *Utsatthetens olika ansikten*. Institutet för framtidsstudier, arbetsrapport 2010:13.

Arbetsförmedlingen (2021), *Arbetsmarknadsutsikterna hösten 2021*
Utvecklingen på arbetsmarknaden 2021–2023. Arbetsförmedlingen analys 2021:22.

Berkman, L. & Kawachi, I. (2000), *Social epidemiology*. Oxford University Press, New York.

DeMaio, F. G. (2007), Income inequality measures. *Journal of Epidemiology and Community Health* 61:849–852.

Duvander, A-Z och Lundqvist, Å. (2025), Ett svenskt lapptäcke:
Föräldraförsäkringen under 50 år. Forskningsrapport. SNS Förlag.

ESO (2015), Familjepolitik för alla? En ESO-rapport om föräldrapenning och jämställdhet. Expertgruppen för Studier i Offentlig ekonomi. Stockholm: Rapport 2015:5.

Folkhälsomyndigheten (2021), Hur har folkhälsan påverkats av covid-19-pandemin? Samlad bedömning utifrån svensk empiri och internationell forskning under 2020. Artikelnummer 21022.

Försäkringskassan (2013), Ojämställd arbetsbörda. Föräldraledighetens betydelse för fördelning av betalt och obetalt arbete. Stockholm: Socialförsäkringsrapport 2013:9.

Försäkringskassan (2016), Akademiker delar mest lika. Korta analyser 2016:1.

Försäkringskassan (2017), Barnhushållens ekonomi – Resultatindikatorer för den ekonomiska familjepolitiken 2017. Socialförsäkringsrapport 2017:9.

Försäkringskassan (2023a), Försäkringskassans årsredovisning.

Försäkringskassan (2023b), Stöd till föräldrar som har barn med funktionsnedsättning. Korta analyser 2023:5.

Försäkringskassan (2024b), Vägar mot en mer jämställd föräldraledighet. Socialförsäkringsrapport 2024:2.

Försäkringskassan (2024c), Förändringar inom socialförsäkrings- och bidragsområdena 1968-01-01–2024-09-30.

Försäkringskassan (2025a), Socialförsäkringen i siffror 2025.

Försäkringskassan (2025b), Utgiftsprognos för budgetåren 2025–2028. FK 2025/000345.

Försäkringskassan (2025c), Försäkringskassans årsredovisning 2024.

ISF (2021), Pappor som inte använder föräldrapenningen. Rapport 2021:12.

ISF (2023), Vilka föräldrar använder obetald föräldraledighet. En analys av hur mammor och pappor kombinerar föräldrapenning och obetald föräldraledighet. Rapport 2023:11.

Kawachi, I. & Kennedy, B. P. (1997), The relationship of income inequality to mortality: Does the choice of indicator matter *Social Science and Medicine*. 45, (7) 1121–1127.

Proposition 2005/06:155. Makt att forma samhället och sitt eget liv – nya mål i jämställdhetspolitiken.

Proposition 2023/24:1 Budgetpropositionen för 2024. Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn.

Regeringskansliet (2004), Ekonomiskt utsatta barn (Ds 2004:41).

Riksrevisionen (2017), Bostadsbidraget – ur ett fördelnings- och arbetsmarknadsperspektiv. RIR 2017:9.

Riksrevisionen (2020), Flerbarnstillägget i barnbidraget – ett generellt bidrag som kan effektiviseras. RIR 2020:9.

Socialdepartementet (2024), Regleringsbrev för budgetåret 2025 avseende Försäkringskassan. Stockholm: Regeringskansliet,

Socialstyrelsen (2013), Ekonomisk utsatthet och välfärd bland barn och deras familjer 1968–2010: underlagsrapport till Barns och ungas hälsa, vård och omsorg 2013.

Socialstyrelsen (2022), Riksnormen för försörjningsstöd 2023.

Socialstyrelsen (2023), Riksnormen för försörjningsstöd 2024.

Socialstyrelsen (2024), Statistik om ekonomiskt bistånd 2023.

SOU 2020:46. Betänkande av jämlikhetskommissionen. En gemensam angelägenhet.

SOU 2021:101 Träffsäkert. Införande av månadsuppgifter i bostadsbidraget och underhållsstödet.

SCB (2023), Barns boende och försörjning när föräldrarna inte bor ihop. Resultat från en enkät till särlevande föräldrar. Demografiska rapporter, rapport 2023:4.

SCB (2025), Befolkning, antal efter region, ålder, utbildningsnivå, kön och år.

Viklund, I & Duvander, A-Z. (2017), Time on leave, timing of preschool – The role of socio-economic background for preschool start in Sweden. Chapter 4 in Blossfeld, H-P, Kulic, N., Skopek, J and Triventi, M. *Childcare, Early Education and Social Inequality*.

Wilkinson, R. och Pickett, K. (2010), Jämlikhetsanden – Därför är mer jämlika samhällen nästan alltid bättre samhällen. Karneval förlag, Stockholm 2010.

Bilaga 1. Förändringar inom den ekonomiska familjepolitiken

Tabell 3 Sammanfattning av genomförda regeländringar inom den del av den ekonomiska familjepolitiken som administreras av Försäkringskassan, 2014–2024.

Förändringar	
2014	Tiden för att ta ut föräldrapenning förlängs till 12 år. Föräldrapenning kan betalas ut under högst 96 dagar för barn som har fyllt 4 år. Föräldrapenningens ersättningsnivåer fördelas jämnt mellan föräldrarna. Tillägget för hemmavarande barn i bostadsbidraget höjs. Barnbidraget betalas ut med hälften var till båda vårdnadshavare för barn födda efter 1/3 2014. En ensam vårdnadshavare får hela barnbidraget.
2015	Höjt underhållsstöd (1/9 2015).
2016	Grundnivån i föräldraförsäkringen höjs. En tredje reserverad månad införs i föräldraförsäkringen. Försäkringskassan betalar inte längre ut underhållsstöd om en underhållsskyldig förälder har betalat till Försäkringskassan i rätt tid i minst sex månader i följd. Föräldrarna ska i stället tillsammans komma överens om ett underhållsbidrag (1/4 2016).
2017	Flerbarnstillägget för tredje barnet i barnbidraget höjs. Inkomstgränsen för när man kan beviljas bostadsbidrag för barnfamiljer höjs. Höjt adoptionsbidrag. Jämställdhetsbonusen avskaffas. Begränsningar i föräldraförsäkringen för barn födda utomlands som flyttar till Sverige med sina föräldrar (1/8 2017).
2018	Höjt underhållsstöd för barn över 15 år. Höjt barnbidrag (1/3 2018). Nytt särskilt bidrag inom bostadsbidrag för barn som bor växelvis. Samtidigt avskaffas underhållsstöd vid växelvist boende. För att mildra övergången av stöd från underhållsstödet till stöd från bostadsbidraget, för hushåll som har barn som bor växelvis, skedde en utfasning under 2018–2021. (1/3 2018). Flera förändringar inom bostadsbidraget: Inkomstgränsen för barnfamiljer höjs (sker successivt fram till 2021), umgängesbidraget höjs (1/3 2018). ⁵⁸ Det blir möjligt för två sökande att tillsammans ansöka om bostadsbidrag digitalt (1/5 2018).
2019	Vårdbidraget fasas ut och ersätts med omvårdnadsbidrag och merkostnadsersättning. Enligt övergångsbestämmelser ska beslut om vårdbidrag gälla fram till dess beslutet skulle ha upphört eller omprövats enligt nuvarande regelverk. Höjt underhållsstöd för barn som är 11–14 år.
2020	Med anledning av covid-19 pandemin har så kallat tilläggsbidrag till barnfamiljer med bostadsbidrag betalats ut juli-december 2020. Bidraget betalades ut med 25 procent av det preliminära bostadsbidraget som lämnades för samma månad.
2021	Höjt underhållsstöd för barn över 15 år (1/7 2021). Med anledning av covid-19 pandemin har så kallat tilläggsbidrag till barnfamiljer med bostadsbidrag betalats ut juli-december 2021. Bidraget betalades ut med 25 procent av det preliminära bostadsbidraget som lämnades för samma månad.
2022	Underhållsstödet höjs med 150 kronor för barn i åldersgruppen 7–10 år. Från juli 2022 är underhållsstödet 1 673 kronor per månad till och med den månad barnet fyller 7 år, 1 823 kronor per månad från och med månaden efter att barnet fyller 7 år och 2 223 kronor per månad från och med månaden efter att barnet har fyllt 15 år (1/7 2022).

⁵⁸ Se mer i tabell 4

Sedan den 1 januari 2022 betalar Försäkringskassan inte längre ut underhållsstöd om en underhållsskyldig förälder har betalat till Försäkringskassan i rätt tid i minst tolv månader i följd. Tidigare var denna period sex månader.

Föräldrapenningdagar på grundnivå blir reserverade likt övrig föräldrapenning. Det innebär att 90 dagar är reserverade åt vardera föräldern oavsett om dagarna betalas ut på grundnivå eller sjukpenningnivå (2/8 2022).

Med anledning av ökade levnadsomkostnader har så kallat tilläggsbidrag till barnfamiljer med bostadsbidrag betalats ut även under 2022. Bidraget betalades ut med 25 procent av det preliminära bostadsbidraget som lämnades för samma månad.

- 2023 Tilläggsbidrag till barnfamiljer med bostadsbidrag betalats ut även under 2023. Bidraget betalades ut med 25 procent av det preliminära bostadsbidraget under januari till juni och höjdes därefter till 40 procent från och med juli.
 - 2024 Tilläggsbidrag till barnfamiljer med bostadsbidrag betalats ut även under 2024. Bidraget betalades ut med 40 procent av det preliminära bostadsbidraget under hela året.
-

Bilaga 2. Om bostadsbidrag till barnfamiljer

Barnfamiljer kan dels få ett bidrag till bostadskostnader, se Tabell 4, därtill ett bidrag för att barn stadigvarande bor eller tidvis vistas i hushållet, se Tabell 5. För rätt till bidrag till bostadskostnader är huvudregeln att man måste ha en egen bostad, det vill säga äga eller inneha en hyres- eller bostadsrätt. Bidraget till bostadskostnaden är beroende av hushållets bidragsgrundande bostadskostnader. För barnfamiljer gäller att bidrag inte lämnas för bostadskostnader upp till 1 400 kronor per månad. Vid högre bostadskostnader kan man få bidrag med hälften av boendekostnaden mellan 1 400 kronor upp till tre olika övre gränser som varierar med antalet barn, se Tabell 4.

Tabell 4 Bostadskostnadsgränser för barnfamiljer

Antal barn	50 procent av bostadskostnaden mellan
1	1 400 och 5 300
2	1 400 och 5 900
3 eller fler	1 400 och 6 600

Tabell 5 Nivån på det särskilda bidraget för hemmavarande barn utifrån antalet barn och vistelsegrad

Antal barn	Hemmavarande	Växelvist boende	Tidvist boende
1	1 500	1 300	500
2	2 000	1 600	600
3 eller fler	2 650	2 100	700

Givet att en ensamstående kvinna med ett hemmavarande barn har en hyra över 5 300 kronor, kan hon få ett maximalt bostadsbidrag på 3 400 kronor. Bidraget för bostadskostnaden uppgår då till 1 950 kronor $((5\,300 - 1\,400) \cdot 0,5 = 1\,950)$. Bidraget för hemmavarande barn är 1 500. Detta summeras och avrundas nedåt till jämt hundratal, 3 400 kronor, se Tabell 6. Där redovisas också det maximala tilläggsbidraget som betalades ut per månad under 2024 samt den maximala boytan som kompenseras.

Tabell 6 Maximalt bostadsbidrag och bostadsyta efter antal hemmavarande barn

Antal hemmavarande barn	Max. bostadsbidrag, kronor per månad	Max tilläggsbidrag under 2024	Max. boyta, kvm
1	3 400	1 360	80
2	4 200	1 680	100
3	5 200	2 080	120
4	5 200	2 080	140
5 eller fler	5 200	2 080	160

Storleken på bostadsbidraget avräknas med 20 procent av inkomsten som överstiger 150 000 kr för en ensamstående eller 75 000 kr per individ för makar. Den ensamstående mamman i tidigare exempel får ingen avräkning ifall hon har en inkomst på 150 000 kronor per år, i genomsnitt 12 500 per månad. Vid en

inkomst motsvarande 21 000 kronor i månaden så får hon behålla halva bostadsbidraget, det vill säga 1 700 kronor. Tjänar hon i genomsnitt 29 000 kronor i månaden utbetalas bostadsbidraget med 100 kronor i månaden och vid inkomster över det så avräknas bostadsbidraget helt.

Bilaga 3. Utgångspunkter för tolkning och analys

När man tolkar och använder resultatet för indikatorerna i denna rapport finns flera aspekter att ta hänsyn till. Bland annat finns några brott i tidsserierna, som beror på att metoderna har justerats vissa år.

Asylsökande ingår inte i statistiken

Personer som är asylsökande, är EU-migranter eller inte har beviljats uppehållstillstånd finns inte med i dataunderlaget. Underlaget är baserat på uppgifter om folkbokföring. Endast personer som bor i Sverige hela året finns med i dataunderlaget. Asylsökande familjer har mycket låga inkomster, särskilt de som enbart får dagpenning för asylsökande och inte har rätt till ersättningar från socialförsäkringen. Detta är viktigt att ha i åtanke när man tolkar resultaten.

Resultatet från indikatorerna bör jämföras över tid

Indikatorerna belyser olika delar av den ekonomiska familjepolitiken. I uppdraget ingår att analysera både måluppfyllelsen under 2024 och utvecklingen över tid. Indikatorerna kan i sig inte utläsas som mått på måluppfyllnad, men utvecklingen kan användas som underlag för att bedöma hur måluppfyllnaden utvecklas. De flesta indikatorer presenteras dels för 2024, dels som en längre tidsserie. Vi fokuserar särskilt på att kommentera förändringar under 2023 och 2024.

Flera indelningar i typer av hushåll

Resultaten redovisas uppdelat på olika typer av hushåll, utifrån

- antalet barn
- om de vuxna är ensamstående eller sammanboende
- de vuxnas kön (för ensamstående)
- om de vuxna har barnen boende hos sig på heltid eller växelvis (enligt SCB:s skattning; gäller bara ensamstående, trots att sammanboende också kan ha växelvis boende barn)
- om de vuxna i hushållet är födda i Sverige eller i ett annat land
- om de vuxna försörjer sig genom arbete i huvudsak, eller inte.⁵⁹
Alla uppdelningar görs dock inte för alla indikatorer.

⁵⁹ "Försörjd genom arbete" definieras som att ha en arbetsinkomst som är minst två prisbasbelopp och är minst hälften av den sammanlagda inkomsten. Ett hushåll med sammanboende vuxna definieras som

- "helt försörjt genom arbete" om alla vuxna i hushållet uppfyller villkoren
- "delvis försörjt genom arbete" om minst en, men inte alla, vuxna i hushållet uppfyller villkoren
- "inte försörjt genom arbete" om ingen vuxen i hushållet uppfyller villkoren.

Förändringar både inom och mellan grupperna

När man jämför resultat över tid, är det viktigt att ha i åtanke att det kan ske förändringar i antalet och andelen hushåll som ingår i varje hushållstyp. Det kan medföra att vissa andra typer av förändringar förstärks eller döljs.

Till exempel har andelen hushåll utan barn ökat, framför allt hushåll där en vuxen bor ensam utan barn. Sådana hushåll har oftare en relativt god ekonomi, så när de blir fler, ökar medianinkomsten i befolkningen. Även antalet hushåll där de vuxna är utrikes födda har ökat. Bland dessa hushåll finns en högre förekomst av ekonomisk utsatthet. Därmed ökar samtidigt andelen av barnhushållen med ekonomisk utsatthet.

Det sker också förändringar inom grupperna, till exempel i ålderssammansättning, utbildningsnivå och arbetslivserfarenhet. Dessa förändringar sker över lång tid, och det är därför svårt att bedöma hur de påverkar indikatorernas utveckling.

Ett exempel är att sammansättningen av gruppen utrikes födda föräldrar förändras över tid. Det kan i sin tur påverka dessa föräldrars förutsättningar att etablera sig på arbetsmarknaden. Andelen av de utrikes födda som har vistats en kort tid i Sverige, och därför har lägre inkomster, förändras också över tid. Antalet personer som söker uppehållstillstånd i Sverige varierar och har under de senaste åren minskat.

Ett annat exempel är att föräldrar i genomsnitt är äldre när de får sitt första barn nu än för tjugo år sedan. Ålder vid första barnet varierar även över landet. Äldre föräldrar har ofta en starkare förankring på arbetsmarknaden, vilket påverkar inkomsterna och risken för ekonomisk utsatthet.

Ändringar för att ta hänsyn till växelvis boende

En viktig metodologisk reservation rör ensamstående föräldrars ekonomiska standard.⁶⁰ Före 2019 var deras försörjningsbörda överskattad, vilket kan innebära att deras ekonomiska standard varit underskattad. Det beror på att vi före 2019 antog att barn lever med den förälder som de är folkbokförda hos. Vi vet dock att drygt 46 procent av barn till särlevande föräldrar bor växelvis hos föräldrarna, och att andelen ökat.⁶¹ Detta påverkar jämförelser mellan grupper och över tid.⁶²

För att ge en mer rättvisande bild av barnhushållens ekonomi innehåller FASIT sedan 2019 en skattning av vilka barn som bor växelvis. Den tas fram med en

⁶⁰ Ekonomisk standard är ett mått på hushållens disponibla inkomst, med hänsyn tagen till hushållets sammansättning och försörjningsbörda. Det används för att jämföra olika hushålls ekonomiska situationer och mäta nivån på levnadsstandarden. Läs mer i metodbilagan.

⁶¹ SCB (2023).

⁶² I 2017 års rapport finns känslighetsanalyser där vi skattade betydelsen av växelvis boende. Felestimeringen var mycket liten i de relativt aggregerade grupperna av hushåll, men stora skillnader kunde förekomma i hur många inom gruppen ensamstående som räknas ha låg ekonomisk standard, se mer i metodbilagan. Sedan 2019 ingår en skattning av växelvis boende vilket påverkar resultatet något, se exempelvis Figur 10 och Figur 12. För en del indikatorer i rapporten delas ensamstående föräldrar in utifrån de bor med heltidsboende respektive växelvis boende barn, se Figur 3 och Figur 11.

sannolikhetsmodell som SCB har skapat utifrån en enkät till föräldrar som inte bor ihop med barnets andra förälder. Enkätundersökningen har genomförts 2012, 2013 och 2022.

Skattningen har främst påverkat resultaten för ensamstående med barn. Det syns som en förändring mellan 2018 och 2019 i vissa av tidsserierna. Mellan 2021 och 2022 syns också en stor ökning i andelen som har låg ekonomisk standard, bland ensamstående pappor med tre eller fler barn. Detta beror på att modellen för skattningen justerades efter enkätundersökningen 2022.

Inkomster från Norden inräknas sedan 2020

För år 2020 och senare inkluderas inkomster från nordiska länder i hushållens disponibla inkomster. Detta påverkar resultaten främst på regional nivå, och främst i kommuner som gränsar till Norge, Danmark och Finland. På riksnivå är effekten av förändringen liten.

Rekommendationer, regeländringar och förändrade uttagsmönster under covid-19-pandemin

Ytterligare en reservation rör covid-19-pandemin, som pågick under större delen av 2020, hela 2021 och delar av 2022.⁶³ Barnhushållen påverkades givetvis av samhällsförändringarna, inklusive sjukdom, restriktioner, varsel och stigande arbetslöshet. Dessutom infördes temporära regelförändringar som påverkade barnfamiljerna.

Barnfamiljerna nyttjade familjeersättningarna något annorlunda under pandemin. Till exempel nyttjades mer tillfällig föräldrapenning för vård av barn. Ökningen var synlig både bland föräldrar till barn i förskolan och till barn i skolan. Under pandemins början skedde en ökning av männens andel av dagarna. En trolig förklaring är att föräldrapar delar mer lika på ansvaret när de behöver vara hemma med sjukt barn oftare och under längre perioder. För föräldrapenningen var mönstret annorlunda. Under pandemins början använde föräldrarna mindre föräldrapenning, vilket främst beror på att föräldrar till barn över ett år använde färre dagar. Antalet hushåll med bostadsbidrag har minskat sedan slutet av 2000-talet, men under pandemins början var det en liten ökning. Under perioder utgick en tillfällig förstärkning med 25 procent av storleken på det preliminära bostadsbidraget för barnfamiljer.

Under covid-19-pandemin införde staten restriktioner och utfärdade rekommendationer för att dämpa spridningen av covid-19. De förändringar som framförallt berör barnfamiljer beskrivs nedan.

- Den 16 mars 2020 uppmanade Folkhälsomyndigheten arbetsgivare att låta sina anställda arbeta hemifrån eftersom det skulle kunna ha en dämpande effekt på smittspridningen.
- Försäkringskassan beslutade den 19 mars 2020 att inte kräva in intyg från och med den åttonde dagen i barnets vårdperiod. Syftet var att avlasta vården som hade ett mycket högt tryck under pandemin. Från och med den 1

⁶³ Världshälsoorganisationen (WHO) klassificerade covid-19 som en pandemi den 11 mars 2020 (Folkhälsomyndigheten 2021).

november 2020 återgick Försäkringskassan till ordinarie hantering av intygen. Den 15 december 2020 ändrade Försäkringskassan kravet på intyg till dag 22 i barnets vårdperiod (*Försäkringskassans föreskrifter (2020:14) om tillfälliga bestämmelser om föräldrapenningsförmåner*).

- Regeringen beslutade om undantag från bestämmelserna om tillfällig föräldrapenning för barn mellan 12 och 16 år, så att det särskilda vård- och tillsynsbehovet fick styrkas på annat sätt än med ett läkarutlåtande. Till exempel kunde ett utlåtande eller intyg skrivas av någon annan inom hälso- och sjukvården. Undantaget gällde från och med den 25 april 2020 till och med den 31 mars 2022. (*Förordning (2020:244) om viss tillfällig föräldrapenning med anledning av sjukdomen covid-19*).
- Från och med den 25 april 2020 kunde tillfällig föräldrapenning betalas ut till en förälder som var tvungen att vara hemma från arbetet för att ta hand om ett barn när barnets skolverksamhet enligt skollagen (2010:800) var stängd med anledning av covid-19. Regeländringen gällde till och med den 31 mars 2022. (*Förordning (2020:244) om viss tillfällig föräldrapenning med anledning av sjukdomen covid-19*).

Därefter infördes en möjlighet att få tillfällig föräldrapenning för barn som varit allvarligt sjuka, för att undvika att de skulle smittas av covid-19 (7 a–e §§ i förordning 2020:244; infördes genom SFS 2020:583 som trädde i kraft den 1 juli 2020).

- Tillfällig förstärkning av bostadsbidraget för barnfamiljer gällde i perioder:
 - 1 juli 2020 – 31 december 2020: 25 procent av storleken på det preliminära bostadsbidraget.
 - 1 juli 2021 – 31 december 2021: 25 procent av storleken på det preliminära bostadsbidraget.
 - 1 juli 2022 – 30 juni 2023: 25 procent av storleken på det preliminära bostadsbidraget.
- I mars 2021 utfärdade Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten en rekommendation att gravida inte skulle utsättas för covid-19 från vecka 20. De gravida som av sin arbetsgivare förbjöds att fortsätta arbeta skulle söka graviditetspenning.
- Föräldrars nyttjande av föräldraförsäkringen förändrades under pandemin. Nyttjandet av tillfällig föräldrapenning för vård av barn ökade stort under 2020 och fortsatte att öka en aning under 2021 och 2022, för att under 2023 minska. Ökningen under 2021 och 2022 var större bland män än bland kvinnor, vilket är ett återkommande mönster när behovet av tillfällig föräldrapenning är extra högt.
- Antalet uttagna dagar med föräldrapenning minskade under pandemin, främst genom att föräldrar till barn äldre än ett år nyttjade färre dagar. År 2023 minskade antalet utbetalda dagar med 4 procent jämfört med år 2022. Delvis kan utvecklingen förklaras av att det föddes färre barn.
- Under 2020 varslades rekordmånga, arbetslösheten steg och antalet som varit arbetslösa i mer än 12 månader nådde högre nivåer än tidigare. I takt med att restriktionerna lättade under 2021 sjönk arbetslösheten till samma nivå som före pandemin.⁶⁴

⁶⁴ Arbetsförmedlingen (2021).

Bilaga 4. Metodologisk fördjupning

Data

Beräkningarna av indikatorerna bygger på flera datakällor från Statistiska centralbyrån. För uppgifter fram till 2013 används urvalsundersökningen Hushållens ekonomi (HEK). HEK är en årlig intervjuundersökning av ett urval av den svenska befolkningen. Från 1980 har mellan 10 000 och 19 000 personer varje år tillfrågats om bland annat hushållets sammansättning, arbetstid, sysselsättning och utgifter för barnomsorg och boende. Från 2014 används i stället det registerbaserade urvalet STAR. I de analyser som avser låg inkomststandard används data från inkomst och taxeringsregistret (IoT) för alla år förutom 2024. Eftersom taxerade inkomstuppgifter för 2024 saknas när resultaten tas fram används FASIT för att simulera dessa uppgifter.

Denna rapport innehåller uppgifter för 2024 som tagits fram med hjälp av SCB:s simuleringsmodell Fördelningsanalytiskt statistiksystem för inkomster och transfereringar (FASIT). Detta innebär att en framskrivning av information, baserat på den senaste färdigställda versionen av STAR⁶⁵, görs för att få en prognos över hushållens ekonomi 2024. FASIT har utvecklats av SCB för att mäta effekter av genomförda förändringar och simuleringar av planerade nya skatte-, transfererings- och avgiftssystem. Simuleringsmodellen gör det möjligt att beskriva olika grupperns fördelningsprofil vad beträffar inkomster, skatter och viktiga transfereringar. FASIT utkommer i fem versioner per år. Det senaste årets resultat har i tidigare versioner av *Barnhushållens ekonomi* baserats på version 2 av FASIT. Sedan 2019 tillgängliggör SCB dock version 2 senare under året, och de resultat som presenteras baseras därför på version 1. Det innebär att resultat för åren 2017–2024 är baserade på FASIT version 1, medan tidigare års resultat (exempelvis i tidsserier som redovisas), är baserade på FASIT version 2 för aktuellt år. Vanligtvis är skillnaderna mellan resultat baserade på version 1 och 2 mycket små.

För resultatindikatorerna för målet om ett *jämställt föräldraskap*, baseras resultaten på uppgifter om utbetalningar av föräldrapenning och skattad föräldraledighet från Försäkringskassans datalager STORE. Studiepopulationen omfattar endast barn som är födda i Sverige och har bott i Sverige under barnets första två år. Föräldraparen består av en kvinna och en man, som har haft gemensam vårdnad om barnet under hela perioden. Det är parets första gemensamma barn och det enda barn som de fått under året, och någon av dem har fått föräldrapenning utbetald för barnet under perioden. Samkönade par, föräldrar utan gemensam vårdnad, adoptivföräldrar, föräldrar med flerbarnsfödslar, och föräldrar med barn födda utomlands har exkluderats ur studiepopulationen.

Utöver data om uttagen föräldrapenning presenteras även resultat för skattad total föräldraledighet under de första två åren i föräldrapar med barn födda mellan 2014 och 2022. För dessa analyser är studiepopulationen definierad på

⁶⁵ En stor del av registeruppgifterna hämtas från inkomst- och taxeringsregistret. Dessa uppgifter kompletteras med uppgifter från Försäkringskassan, Skatteverket, Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF), Pensionsmyndigheten, Centrala studiestödsnämnden (CSN) och Socialstyrelsen.

samma sätt som för föräldrapenninguttag. Mer information om hur föräldraledighet skattas finns i avsnittet *Definitioner* i detta kapitel.

Vad är ett barnhushåll och hur många finns det?

Vad är ett barnhushåll?

Hushållsdefinitionen är mycket viktig i denna rapport, eftersom hushållssituationen påverkar den disponibla inkomsten, inkomstfördelningen och vilken betydelse den ekonomiska familjepolitiken har för den ekonomiska standarden.

I HEK, som utgör underlaget för resultaten fram till och med 2013, definieras ett *kosthushåll* som personer som bor i samma bostad och som har gemensam ekonomi och kosthållning. Flera generationer kan ingå i hushållet, liksom syskon eller vänner som bor tillsammans. Som *barnhushåll* räknas ett hushåll där det bor minst en person mellan 0 och 19 år. Ett barn med växelvis boende registreras bara på adressen där barnet är folkbokfört (det går inte att vara folkbokförd på mer än en adress).

Hushållsdefinitionen i STAR, som används från och med 2014, utgår från Hushålls- och Bostadsstatistikens (HoB) uppgifter om folkbokföring på lägenhetsnivå. Individer folkbokförda på samma fastighet och samma lägenhet (om fastigheten består av mer än en lägenhet) räknas till ett *bostadshushåll*. Bostadshushållen definieras efter hushållstyp enligt följande:

- Samboende – definieras av gift/registrerad partner, sambo med gemensamma barn eller sambo utan gemensamma barn (skattas enligt följande definition: två personer som är folkbokförda i samma lägenhet, minst 18 år gamla, av olika kön, inte nära släkt, och med en åldersskillnad mindre än 15 år. Endast ett möjligt sambopar kan bildas inom hushållet.). En individ kan vara klassificerad som sammanboende:
 - i bostadshushåll med endast två vuxna som är ett sambopar
 - i bostadshushåll med flera vuxna
- Ensamstående – definieras om det i hushållet inte finns ett samboende par enligt ovan. En individ kan vara klassificerad som ensamstående:
 - i bostadshushåll med endast en vuxen
 - i bostadshushåll med flera vuxna

Utöver detta definieras i STAR barnhushåll som hushåll med minst två folkbokförda personer som har en förälder–barn-relation till varandra. En förälder–barn–relation skapas om en person är biologisk förälder, adoptiv-förälder, vårdnadshavare eller "annan person" (exempelvis fosterförälder) till ett barn i hushållet. Personer 0–19 år räknas som barn under förutsättning att personen själv saknar barn i samma hushåll, inte har ingått äktenskap, registrerat partnerskap eller är sammanboende (i dessa fall räknas personen som vuxen). Personer som är 18 eller 19 år och som inte bor med föräldrar eller annan vuxen person räknas som vuxna.

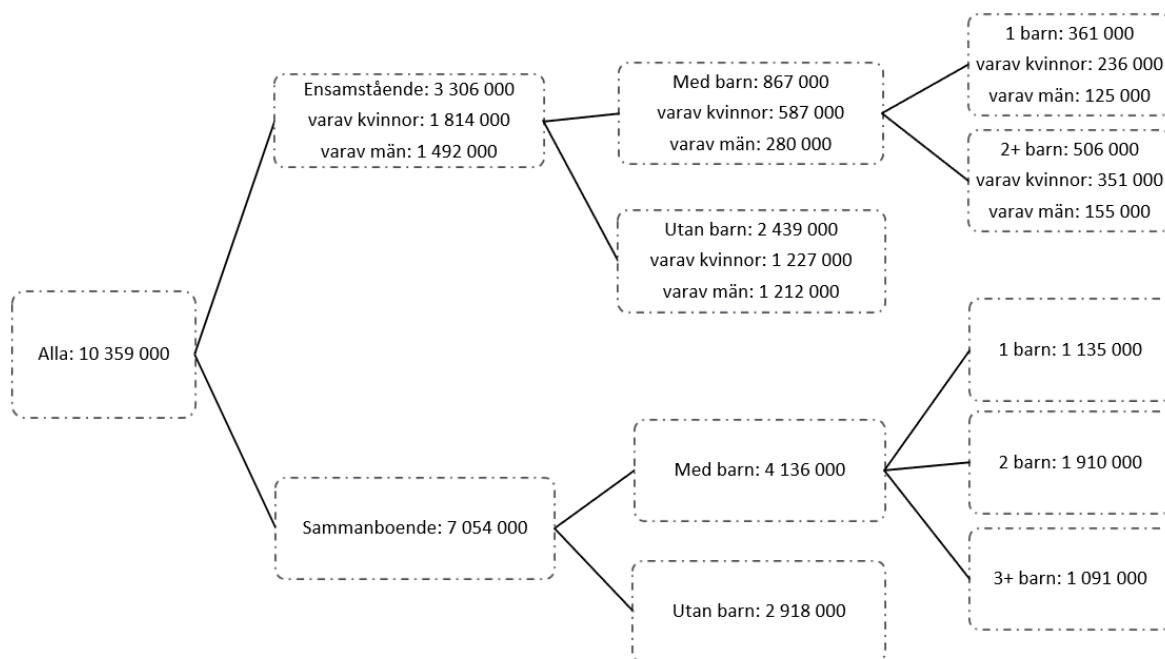
Övergången från HEK till STAR och därmed från kosthushåll till bostadshushåll medför förändringar i den beräknade fördelningen av olika hushållstyper. Antalet bostadshushåll är mindre än antalet kosthushåll. Detta beror bland annat på att (olikönade) samboende par utan gemensamma barn kan kopplas ihop genom

att de är folkbokförda i samma bostad. Tidigare var det enbart möjligt att göra för de svarande i HEK. Förändringarna innebär sammanfattningsvis att antalet ensamstående är lägre i STAR och antalet sammanboende högre. Detta innebär att det är svårt att uttala sig om huruvida förändringar som skett mellan 2013 och 2014 är reella eller en konsekvens av det förändrade statistiska underlaget.

Antalet barnhushåll i Sverige

För att ge en bild av hur många personer som berörs av den ekonomiska familjepolitiken visas i Figur 31 befolkningssammansättningen i Sverige under 2024 avseende hushåll med och utan barn. Uppdelningen är gjord utifrån föräldrarnas civilstånd och kön, men även deras barn är inräknade i antalet personer som bor i respektive hushållstyp. Totalt fanns knappt över 10,4 miljoner personer i Sverige 2024.⁶⁶ Av dessa bodde 4,1 miljoner i hushåll med sammanboende föräldrar och minst ett barn. Totalt drygt 0,87 miljoner bodde i hushåll med en ensamstående förälder. Majoriteten av de ensamstående föräldrarna var kvinnor.

Figur 31 Antal personer fördelade efter hushållstyp 2024

Källa: Egna beräkningar av SCB:s databas Star 2023, framskrivet med FASIT.

Växelvist boende barn

Det vanligaste boendet för barn till separerade föräldrar är så kallat växelvis boende, när barnet bor ungefär lika mycket hos båda sina föräldrar. Det näst vanligaste boendet är att bo endast med sin mamma. I de flesta fall där barnen bor växelvist delar föräldrarna lika på de kostnader som uppstår, eller står för de kostnader som uppstår när man har barnet boende hos sig.⁶⁷ Eftersom barn inte

⁶⁶ Siffran anger fysiska personer i helårshushåll, vilket innebär att de varit folkbokförda i landet både i början och slutet av kalenderåret. I rapporten presenteras resultat för individer i åldrarna 0–64 år, vilket gör att antalet individer inte är detsamma.

⁶⁷ SCB (2023).

kan vara folkbokförda på två adresser syns det växelvisa boendet inte i databaserna. Ensamstående föräldrars försörjningsbörda överskattas därför, vilket kan leda till att den ekonomiska utsattheten bland ensamstående föräldrar framstår som större än den egentligen är.

För att uppskatta vilken betydelse växelvist boende barn har för barnhushållens ekonomiska standard genomförde Statistiska Centralbyrån på uppdrag av Försäkringskassan känslighetsanalyser som publicerades i 2017 års upplaga av *Barnhushållens ekonomi*.⁶⁸ Analyserna visade att felskattningen av den disponibla hushållsinkomsten är marginell i de aggregerade grupper som vi redovisar i denna rapport. Till exempel minskar andelen med relativt låg ekonomisk standard från 38 till 35 procent bland ensamstående med barn, när man tar hänsyn till växelvist boende barn. Dock innefattar de aggregerade grupperna i sin tur subgrupper med mycket olika ekonomisk standard. Exempelvis hade 16 procent av ensamstående kvinnor med enbart växelvist boende barn relativt låg ekonomisk standard 2016. Motsvarande andel bland ensamstående kvinnor med barn som bor enbart med dem var 51 procent. Förutom att det säger något om försörjningsbördan i familjerna, vet vi att växelvist boende är vanligare hos barn till föräldrar med högre inkomster.⁶⁹

Sedan 2019 används en skattning över växelvist boende. Den tas fram med en sannolikhetsmodell som SCB har skapat utifrån en enkät till föräldrar som inte bor ihop med barnets andra förälder.

Definitioner

Inkomster och konsumtionsenheter

Flertalet indikatorer i denna rapport innehåller uppgifter om disponibel inkomst. Vad den disponibla inkomsten består av illustreras i rutan nedan.

Den disponibla inkomsten består delvis av faktorinkomsten, som är den totala inkomsten som ett hushåll får genom arbete och kapital. Faktorinkomsten består av löner, inkomster från eget företag och kapitalinkomster. För de flesta hushåll är löneinkomsten den största delen av faktorinkomsten. För att räkna ut den disponibla inkomsten börjar man med faktorinkomsten, lägger till bidrag och ersättningar från exempelvis socialförsäkringen och drar bort skatter. Den disponibla inkomsten är den inkomst ett hushåll kan använda till konsumtion och sparande.

Löneinkomst (+)
Företagarinkomst (+)
Kapitalinkomst (+ eller -)

⁶⁸ Försäkringskassan (2017).

⁶⁹ SCB (2023).

= Faktorinkomst

Positiva transfereringar, ej ekonomisk familjepolitik (+)

Positiva transfereringar, ekonomisk familjepolitik (+)

varav generella bidrag

varav försäkring

varav behovsprövade bidrag

Negativa transfereringar, skatter (-)
= Disponibel inkomst

Informationen om inkomster i denna rapport bygger på årliga uppgifter från inkomsttaxeringen. Därför studeras de ekonomiska förhållandena under ett kalenderår.

I denna rapport används genomgående disponibel inkomst per konsumtionsenhet, som även kallas ekonomisk standard. Denna tas fram genom att relatera hushållets disponibla inkomst till hushållets sammansättning och justera för försörjningsbörd. Denna metod gör det möjligt att jämföra den ekonomiska situationen mellan personer som bor i olika typer av hushåll. För att justera inkomsten används en konsumtionsenhetsskala vars parametrar varierar beroende på hushållstyp. I denna rapport används en konsumtionsenhetsskala som konstruerats av SCB som även tar hänsyn till att utgifter för bostad, barnomsorg och lokala resor varierar. Personerna i ett hushåll tilldelas vikter enligt följande skala:

Person i hushållet	Vikt
Ensamboende eller första vuxen i ett samboförhållande	1,00
Andra vuxen i ett samboförhållande	0,51
Ytterligare vuxen	0,60
Första barnet 0–19 år	0,52
Andra och påföljande barn 0–19 år	0,42

Utrikes födda och utländsk bakgrund

Vissa delresultat presenteras uppdelat på om de vuxna i hushållet är utrikes födda eller inrikes födda. I HEK baseras denna definition på den individ som utgör hushållsföreståndare, vilket är den individ i hushållet som har högst förvärvsinkomst, och dennas eventuella partner. I STAR finns inte begreppet hushållsföreståndare, varför definitionen inrikes född och utrikes född baseras på samtliga vuxna i hushållet: antingen är samtliga vuxna födda i Sverige, samtliga utrikes födda eller en kombination därav.

Mått på ekonomisk utsatthet som används i den här rapporten

Eftersom det inte finns någon enhetlig definition är det vanligt att låta olika mått komplettera varandra när man analyserar förekomst och utveckling av ekonomisk utsatthet. Det gör vi även i den här rapporten. De kriterier vi använder för att mäta och fastställa ekonomisk utsatthet är följande:

- *Relativ låg ekonomisk standard:* Måttet innebär att den disponibla hushållsinkomsten för ett hushåll är lägre än 60 procent av medianen för den disponibla hushållsinkomsten i *hela* befolkningen (omkring 196 000 kronor för 2024).⁷⁰ Relativ låg ekonomisk standard sätter individen i relation till omgivningen; måttet är konstruerat så att en generell inkomstökning för alla i samhället inte nödvändigtvis minskar antalet fattiga. För att fattigdomen ska minska krävs att de med låga inkomster får en större inkomstökning än de som befinner sig ovanför fattigdomsgränsen.
- *Låg inkomststandard:* Måttet inkomststandard beskriver hur väl en familjs inkomster räcker för att betala nödvändiga omkostnader som till exempel mat, boende, hemförsäkring och barnomsorg. Vid beräkningen av inkomststandard sätts familjens disponibla inkomst i relation till levnadsomkostnaderna (som ibland kallas baskonsumtionen). Hänsyn tas till familjens sammansättning (antal barn och vuxna), eftersom levnadsomkostnaderna varierar beroende på familjens storlek. Låg inkomststandard innebär att inkomsterna inte räcker för att betala levnadsomkostnaderna, dvs. att den disponibla inkomsten är lägre än den så kallade baskonsumtionen.
- *Förekomst av försörjningsstöd:* En ofta använd mer absolut indikator på ekonomisk utsatthet är mottagande av ekonomiskt bistånd. Ekonomiskt bistånd består av två delar: *försörjningsstöd* och *bistånd till livsföringen i övrigt*. Försörjningsstödet ska tillgodose hushållens mer regelbundna utgifter. Bistånd till livsföringen i övrigt ska tillgodose kostnader för behov som kan uppstå då och då, exempelvis kostnader för tandvård, glasögon, sjukvård och medicin. I den här rapporten redovisar vi andelen individer som bor i ett hushåll där någon har mottagit försörjningsstöd under året. Mottagande av bistånd till livsföringen i övrigt redovisas inte här.

Måttet mottagande av försörjningsstöd speglar rådande samhällssyn, det vill säga vad som räknas som en ekonomiskt utsatt situation vid varje given tidpunkt.⁷¹ Men att ha försörjningsstöd är inte synonymt med fattigdom. Individer och hushåll som får försörjningsstöd ska inte betraktas som fattiga eftersom bistånd ges för att familjerna ska kunna ha en skälig levnadsnivå. Ett problem med måttet är att politiska beslut har en direkt inverkan på de definierade fattigdomsnivåerna – om politiker gör det svårare att få försörjningsstöd minskar förekomsten av ekonomisk utsatthet. Ett annat problem med måttet mottagande av försörjningsstöd är att långt ifrån alla som kan ha rätt till försörjningsstöd söker det. De som inte söker kan därmed vara mer ekonomiskt utsatta än de som får försörjningsstöd, utan att det fångas av måttet.

⁷⁰ Detta är även det mått som används inom EU under benämningen "at risk of poverty". https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:At-risk-of-poverty_rate

⁷¹ Regeringskansliet (2004).

Jämställdhet och jämställt föräldraskap

Den ekonomiska familjepolitiken ska bidra till ett jämställt föräldraskap.⁷² Ett uttalat mål med familjepolitiken är att främja kvinnor och mäns arbetskrafts-deltagande och ge barn möjlighet till omvårdnad från båda sina föräldrar.

Jämställdhetspolitikens mål och delmål

Regeringens mål för jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Målet antogs av riksdagen 2006 i enlighet med förslagen i propositionen *Makt att forma samhället och sitt eget liv – nya mål i jämställdhetspolitiken*.⁷³

För att uppnå det övergripande målet finns också sex jämställdhetspolitiska delmål:

- En jämn fördelning av makt och inflytande. Kvinnor och män ska ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva samhällsmedborgare och att forma villkoren för beslutsfattandet i alla samhällets sektorer.
- Ekonomisk jämställdhet. Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut.
- Jämställd utbildning. Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma möjligheter och villkor när det gäller utbildning, studieval och personlig utveckling.
- Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet. Kvinnor och män ska ta samma ansvar för hemarbetet och ha möjligheter att ge och få omsorg på lika villkor.
- Jämställd hälsa. Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma förutsättningar för en god hälsa samt erbjudas vård och omsorg på lika villkor.
- Mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.

Den ekonomiska familjepolitikens bidrag till de jämställdhetspolitiska delmålen

Den ekonomiska familjepolitiken kan bidra till ökad måluppfyllelse för flera av de jämställdhetspolitiska delmålen. Ett jämställt föräldraskap leder till en jämnare fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet. En tidigare studie från Försäkringskassan visar att det finns ett samband mellan hur föräldraledighet och obetalt hem- och omsorgsarbete delas. Par som delar på föräldraledigheten delar också i högre grad på det obetalda hem- och omsorgsarbetet.⁷⁴

En viktig princip i den svenska familjepolitiken är att göra det möjligt att kombinera arbete och familjeliv. Familjepolitiken bidrar därför till målet om ekonomisk jämställdhet. Föräldraförsäkringen är en inkomstförsäkring där ens föräldrapenningnivå baseras på tidigare inkomst. Detta skapar ekonomiska incitament att ha en fast inkomst innan man får barn, så att man får högre ersättning under sin föräldraledighet. Rätten att vara föräldraledig och att stanna hemma från jobbet för att vårda ett sjukt barn leder också till att föräldrars

⁷² Prop. 2023/24:1.

⁷³ Prop. 2005/06:155.

⁷⁴ Försäkringskassan (2013).

arbetsmarknadsanknytning och löneinkomster upprätthålls efter att barnet har fötts.⁷⁵

En stark arbetsmarknadsanknytning bland kvinnor kan också ses som en viktig förutsättning för att kvinnor ska kunna nå betydelsefulla positioner i arbetslivet. Om den ekonomiska familjepolitiken bidrar till en stark arbetsmarknadsanknytning kan den därmed även bidra till en jämnare fördelning av makt och inflytande.

I Försäkringskassans regleringsbrev för 2024 anger regeringen att Försäkringskassan ska stärka förutsättningarna för ett jämställt användande av föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning.⁷⁶

Att mäta jämställt föräldraskap

Ett jämställt föräldraskap innebär att föräldrarna delar på omsorgen om barnet. Det kan innefatta formellt omsorgsansvar såväl som hushållsarbete, engagemang och delaktighet i beslut. Allt detta går inte att mäta. I denna rapport mäts ett jämställt föräldraskap genom föräldrars föräldrapenningsuttag och föräldraledighet när barnen är små.

Ett vanligt förekommande mått på jämställdhet i föräldraskapet är mäns andel av föräldrapenninguttaget, samt andelen föräldrapar som delar lika på föräldrapenninguttaget (mätt som att båda föräldrarna tar ut mellan 40 och 60 procent av dagarna).⁷⁷ Dessa mått används också i denna rapport. Vi mäter uttag av föräldrapenning i föräldrapar bestående av en man och en kvinna med gemensam vårdnad om sitt barn. Vi inkluderar enbart barn som är födda i Sverige, som är parets första gemensamma barn och det enda barn som föräldrarna fått under året.

Fördelningen av föräldrapenninguttaget ska inte förväxlas med fördelningen av föräldraledigheten. Den svenska föräldraförsäkringen tillåter stor flexibilitet i hur föräldrarna tar ut betald respektive obetald föräldraledighet. Både män och kvinnor är föräldralediga en betydligt längre period än de tar ut föräldrapenning för. Kvinnor tar ut en större andel obetalda dagar än män, vilket medför att föräldraledigheten som helhet är mindre jämställd än vad själva föräldrapenningsuttaget är.⁷⁸

I den här rapporten presenteras resultat avseende föräldrapenning och skattad föräldraledighet under barnets två första år. Det är under barnets första två år i livet som majoriteten av föräldradagarna tas ut.

Skattad föräldraledighet

Skattad föräldraledighet baseras på data från Försäkringskassans datalager STORE. För att få ett mått på den obetalda ledigheten skattas dagar då föräldern är frånvarande från arbete eller annan sysselsättning. Som regel är det datum mellan två perioder av föräldrapenninguttag som ska skattas som obetald ledighet eller ej. Denna skattning utgår från två grundantaganden: att någon alltid är ledig i hushåll med barn under ett år, samt att de försäkrade följer den s.k. SGI-regeln.

⁷⁵ ESO (2015).

⁷⁶ Socialdepartementet (2024).

⁷⁷ ESO (2015)

⁷⁸ Försäkringskassan (2024b).

Barn under ett år får inte gå i förskola. Omsorgen för dessa barn kan naturligtvis ordnas på annat sätt än att föräldrarna är föräldralediga, men i skattningen antar vi att någon förälder är det. SGI-regeln innebär att den försäkrade måste ta ut 5 nettodagar per kalendervecka för att behålla sin sjukpenninggrundande inkomst (SGI), efter att barnet fyllt ett år. En nettodag med föräldrapenning innebär att flera delar av dagar räknas ihop till en hel dag. Till exempel blir två halvdagar tillsammans en nettodag.

För föräldrar till barn under 1 år räknas dagarna mellan två perioder med föräldrapenning som lediga dagar. Tar en mamma exempelvis ut föräldrapenning måndag-torsdag en vecka och måndag-torsdag nästa vecka kommer fredag till söndag däremellan att skattas som föräldralediga.

För föräldrar till barn över 1 år räknas lediga dagar som föräldraledighet endast om föräldern har tagit ut minst fem nettodagar med föräldrapenning under samma vecka. Som motsvarande exempel som ovan räknas lördag och söndag som föräldralediga dagar om en pappa tagit ut föräldrapenning för måndag-fredag en vecka och måndag-fredag i veckan efter.

Bedömningen görs per kalendervecka. Om två vårdnadshavare tar ut föräldrapenning för samma barn under samma vecka, räknas oftast bara en av dem som ledig utan ersättning.

Observera att dagar då föräldrapenning tas ut alltid antas vara föräldralediga dagar. Det innebär att en person som jobbar en halv dag och tar ut halv föräldrapenning kommer att tilldelas en hel dags skattad ledighet. Observera också att endast ledighet i samband med uttag av föräldrapenning kan skattas. En person som till exempel arbetar deltid för att vara föräldraledig deltid, men inte tar ut någon föräldrapenning, omfattas inte av skattningarna.

Avgränsningar i definitionen av jämställdhet

I den del av rapportens resultatredovisning som berör familjepolitikens bidrag till ett jämställt föräldraskap studeras jämställdheten i föräldraskapet hos män och kvinnor med delad vårdnad om ett gemensamt barn, oavsett om föräldrarna lever tillsammans eller inte. Det innebär en begränsning eftersom jämställdhet inom andra familjekonstellationer inte blir belysta.

Median, medeltal, kvintiler, deciler och percentiler

För att på ett enkelt sätt beskriva den ekonomiska situationen för en typisk person används ofta medelinkomst eller medianinkomst. Medelinkomsten räknas ut genom att den totala inkomstsumman delas med antalet personer i befolkningen. Medianinkomsten fås fram genom att rangordna alla personer efter stigande inkomst och ta det mittersta värdet i fördelningen: om det finns nio personer i befolkningen utgör alltså den person som har den femte största inkomsten medianinkomsttagaren. Skillnaden mellan medianinkomst och medelinkomst består bland annat av att medianinkomsten inte påverkas av att det finns personer med extremt höga inkomster, vilket driver upp medelinkomsten. I rapporten redovisas medelinkomst när disponibel inkomst delas upp i olika inkomstslag, medan medianinkomst används i beskrivningen av hushåll med låg ekonomisk standard.

Inkomstkvintiler tas fram genom att befolkningen delas upp i fem lika stora grupper rangordnade efter stigande inkomst. De 20 procent av befolkningen som har lägst inkomst hamnar i den lägsta kvintilen, de nästkommande 20 procenten hamnar i den näst lägsta kvintilen, och så vidare. De 20 procent av befolkningen som har högst inkomst hamnar alltså i den högsta kvintilen. Deciler tas fram på samma sätt men då delas befolkningen upp i tio lika stora grupper. På ett liknande sätt kan man välja att presentera vissa percentiler av inkomstfördelningen, där till exempel den 10:e percentilen omfattar de 10 procent av befolkningen som har de lägsta inkomsterna och den 90:e percentilen de 10 procent som har de högsta inkomsterna i befolkningen.

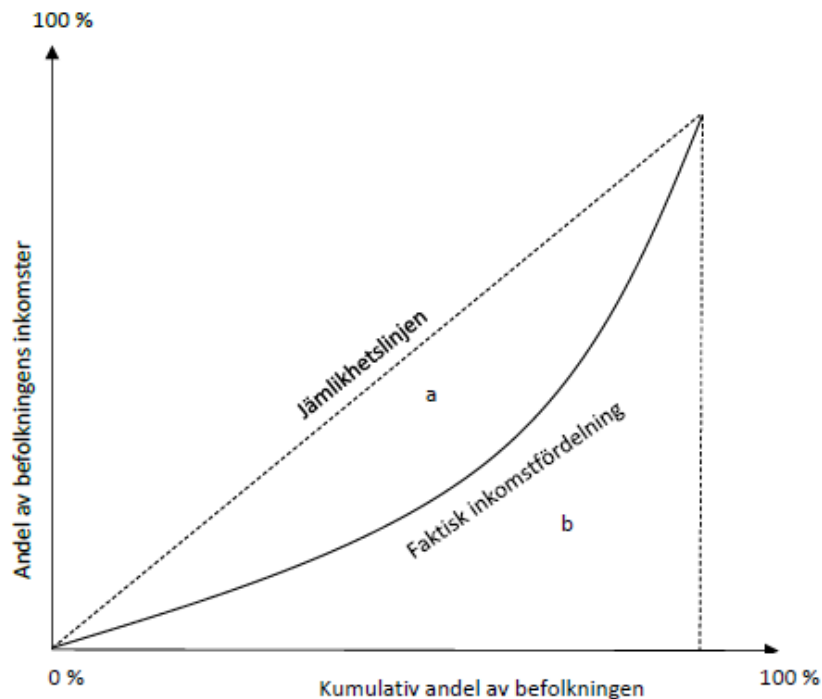
Gini-koefficienten och koncentrationskoefficienten

Det finns många olika metoder för att mäta ojämlikhet i inkomst. I det tredje kapitlet av den här rapporten (Minskade ekonomiska skillnader mellan hushåll med och utan barn) används en av de vanligaste metoderna, den så kallade Gini-koefficienten. Koefficienten beräknas utifrån den s.k. Lorenz-kurvan⁷⁹, se Figur 32 Lorenz-kurvan och Gini-koefficienten

Om befolkningen sorteras i stigande ordning med avseende på inkomst visar Lorenz-kurvan sambandet mellan den sammanlagda fördelningen av inkomster och hur stor del av den totala inkomsten varje grupp har bidragit med. I ett helt jämnt samhälle skulle 25 procent av befolkningen tjäna 25 procent av inkomsterna. På samma sätt skulle 50 procent av inkomsterna erhållas av 50 procent av befolkningen så att Lorenz-kurvan skulle bli en rak linje i 45 graders vinkel (den s.k. jämlikhetslinjen, se figuren). Men detta är en teoretisk konstruktion eftersom Lorenz-kurvan i de flesta samhällen avviker från perfekt jämlikhet. De fattigaste 25 procenten av befolkningen kanske bara tjänar 10 procenten av inkomsterna och de fattigaste 50 procenten bara 20 procent av inkomsterna. Gini-koefficienten beräknas genom att dividera ytan mellan Lorenz-kurvan och jämlikhetslinjen (yta a i figuren) med den totala ytan under jämlikhetslinjen (yta a+b).⁸⁰

⁷⁹ DeMaio (2007), Kawachi & Kennedy (1997).

⁸⁰ Ibid.

Figur 32 Lorenz-kurvan och Gini-koefficienten

Gini-koefficienten presenteras som ett värde mellan 0 och 1 där 0 innebär total överensstämmelse mellan Lorenz-kurvan och jämlikhetslinjen, det vill säga alla i befolkningen tjänar exakt lika mycket. På motsvarande sätt innebär en Gini-koefficient på 1 att all inkomst erhålls av en enda person.⁸¹

En av fördelarna med Gini-koefficienten är att den är ett enkelt sammanfattande mått med en övre och undre gräns vilket underlättar jämförelser.⁸² Dessutom tar Gini-koefficienten hänsyn till inkomstojämlikhet inom hela befolkningen, i stället för att exempelvis bara mäta skillnaden mellan två extrema grupper som till exempel den fattigaste och rikaste decilen.⁸³ Däremot är måttet mindre lämpligt för att synliggöra eller särstudera olika typer av ojämlikhet. Lorenz-kurvorna i två samhällen kan i realiteten korsa varandra, vilket är ett tecken på olika typer av inkomstfördelning, men ändå ge upphov till ungefär samma värde på koefficienten.⁸⁴ Gini-koefficienten är också mindre känslig för inkomstförändringar i den mittersta delen av inkomstfördelningen, jämfört med om förändringen sker i någon av ändarna.⁸⁵ Kritiken till trots har komparativa studier visat att Gini-koefficienten och andra mått på inkomstojämlikhet är högt korrelerade.⁸⁶

Koncentrationskoefficienten är ett index som visar hur en inkomstkälla är fördelad mellan olika inkomstgrupper. Den kan anta värden mellan -1 och +1. Ett högre värde betyder att inkomsten främst går till personer eller hushåll med hög inkomst. Ett negativt värde visar att den är mer koncentrerad till dem med

⁸¹ DeMaio (2007), Wilkinson & Pickett (2010).

⁸² DeMaio (2007).

⁸³ Wilkinson & Pickett (2010).

⁸⁴ DeMaio (2007).

⁸⁵ Berkman & Kawachi (2000).

⁸⁶ Kawachi & Kennedy (1997).

låg inkomst. Gini-koefficienten och koncentrationskoefficienten är nära relaterade: Gini-koefficienten kan beräknas genom att väga samman koncentrationskoefficienterna för olika inkomstkällor utifrån hur stora de är.⁸⁷

⁸⁷ Gustafsson & Palmer (2001), Van Karm (2010).